

”Väitetysti mä oon aktiivinen jengijäsen” - tuomittujen näkökulma katujengiläisyyteen

Ilkka Korhonen

Janne Sauvola

2023 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

”Väitetysti mä oon aktiivinen jengijäsen” - tuomittujen näkökulma katujengiläisyyteen

Ilkka Korhonen, Janne Sauvola
Sosionomi, rikosseuraamusala
Opinnäytetyö
Joulukuu 2023

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mistä Suomen katujengi-ilmiössä on kyse. Halusimme myös selvittää, mikä tilanne on Suomessa tällä hetkellä ja kuinka voitaisiin ehkäistä ennalta, ettei katujengejä tulisi enempää Suomeen. Opinnäytetyön tilaajana oli Rikosseuraamuslaitos. Haastattelimme työhömmme yhteensä seitsemää henkilöä, joiden on todettu kärkeäjoikeuden tai vankilatiedustelun mukaan kuuluvaksi katujengiin. Haastattelut toteutettiin Helsingin ja Riihimäen vankiloissa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka toteutettiin teemahaastatteluina kesällä 2023. Opinnäytetyön tutkimus tukeutuu selittäväenä tekijänä kriminologian itsekontrolliteoriaan, sekä rutiinotoimintojen teoriaan. Haastattelut toteutettiin aihealueittain, esittäen myös tarkentavia kysymyksiä. Vastaukset litteroitiin ja analysoitiin. Tutkimuskysymykset jaettiin viiteen pääkategoriaan, jotka olivat perhetausta ja lapsuus, koulu-aika ja harrastukset, rikosten ja päihteiden alkua, katujengit ja tulevaisuus. Opinnäytetyön haastatteluaineiston analysoinnissa käytettiin sisällönanalyysia.

Tulosten perusteella kaikilla katujengien jäsenillä oli ollut sopeutumiso ongelmia jo koulussa. Monet heistä kertoivat, että he olivat olleet siellä levottomia eivätkä pystyneet keskittymään opiskeluun. He olivat osallistuneet lapsena harrastustoimintaan, mutta se oli jäänyt jokaisella murrosiässä pois. Samoihin aikoihin päihteet, sekä ensimmäiset rikokset tulivat mukaan heidän elämäänsä. Merkittävää oli ulkopuolisuuden kokemus omanikäisestä kantaväestön ikäryhmästä, joka vaikutti ajavan heitä maahanmuuttajaporukoihin.

Tuloksista pystyi havaitsemaan, että erilaiset sopeutumiso ngelmat olivat havaittavissa jo varhain ja mikäli niihin voisi puuttua jo koulu-aikana niin se voisi ennaltaehkäistä yhteiskunnan ulkopuolelle jäämistä myöhemmin. Lisäksi kaikki olivat jääneet pois harrastuksista ja aikuis-ten vaikutuspiiristä nuorena, jolloin he olivat hakeutuneet toistensa seuraan, mikä oli johtanut jengiytymiseen. Tutkimuksemme perustella tulisi kehittää harrastusmallia, joka saisi nuoret motivoitumaan sen jatkamiseen tai löytämään korvaavan toiminnon.

Jatkotutkimuksen aiheena voisi olla tutkimus siitä, mikä voisi olla tarpeeksi kiinnostava harrastus tai vapaa-ajantoiminto, mihin tämän tyyppisen taustan omaavat nuoret voisivat kiinnostua? Lisäksi voisi tutkia eri tutkimusotot, millä jo koulussa alkaneet sopeutumiso ngelmat, saataisiin ratkaistua.

Ilkka Korhonen, Janne Sauvola

“Allegedly, I am an active gang member” - Convicts' perspective on street gangs

Year 2023

Pages

71

The purpose of this thesis was to find out . The thesis was commissioned by the Department of Criminal Sanctions. For our work, we interviewed a total of seven people who, according to the district court or prison intelligence, have been found to belong to a street gang. The interviews were conducted in Helsinki and Riihimäki prisons.

The thesis is a qualitative study that was carried out in the form of theme interviews in the summer of 2023. The thesis research relies on the self-control theory of criminology and the theory of routine activities as an explanatory factor. The interviews were conducted by subject area, also asking more detailed questions. The responses were transcribed and analyzed. The research questions were divided into five main categories, which were family background and childhood, school time and hobbies, the beginning of crimes and drugs, street gangs and the future. Content analysis was used to analyze the interview material of the thesis.

Based on the results, all members of the street gangs had already had adjustment problems at school. Many of them said that they had been restless there and could not concentrate on their studies. They had participated in a hobby as a child, but each of them had left it during adolescence. At the same time, intoxicants and the first crimes entered their lives. What was significant was the experience of being an outsider among the age group of the native population, which seemed to drive them to join immigrant groups.

From the results, it was possible to observe that various adjustment problems were noticeable early on and if they could be addressed already during school, it could prevent being excluded from society later on. In addition, everyone had been left out of hobbies and the sphere of influence of adults when they were young, when they had sought each other's company, which had led to gangs. The basis of your research should be to develop a hobby model that would motivate young people to continue it or find a substitute activity.

The subject of further research could be a study of what could be an interesting enough hobby or leisure activity, what could young people with this type of background focus on? In addition, different forms of support could be explored, which could be used to solve the adaptation problems that already start at school.

Keywords: Street gangs, Young people, Roadman culture, Juvenile crime

Sisällys

1. Johdanto	9
2. Toimintaympäristön esittely	10
3. Yhteiskunnalliset lähtökohdat.....	10
3.1. Lainsäädäntö	12
4. Nuorisorikollisuutta selittäviä teorioita.....	13
4.1. Nuorten kehityshaasteet ja nuorisorikollisuus	14
4.2. Suomen katujengit ja “blockit”.....	17
4.3. Uutisointia Suomen jengitoiminnasta	20
4.4. Paljon puhuttu “Ruotsin tie”.....	23
4.5. Symboliikka ja sosiaalinen media osana jengien toimintaa	26
4.6. Rap- ja roadmankulttuuri osana katujengien toimintaa.....	29
4.7. Ketkä ovat alttiita liittymään katujengeihin?	34
4.8. Päihteet ja mielenterveysongelmat	37
5. Tutkimusasetelma	38
5.1. Tutkimuksen tavoitteet.....	39
5.2. Tutkimuksen toteutus ja eettisyys	40
6. Tulokset.....	40
6.1. Lapsuus, nuoruus, perhetausta	40
6.2. Koulu, harrastukset.....	42
6.3. Ensimmäiset päihdekokeilut ja rikokset	42
6.4. Sosiaalinen media, kunnia, gangsta rap	43
6.5. Katujengit	44
6.6. Tulevaisuus	44
7. Johtopäätökset.....	45
7.1. Miten voisi vaikuttaa nuoriin, ettei hän päätyisi katujengeihin?	46
7.2. Liikuntaharrastukset ja muu ohjattu toiminta.....	51
7.3. Aikuisen seura ja syrjäytymisen ehkäisy.....	52
8. Opinnäytetyöprosessi.....	53
8.1. Jatkokehitys ideat.....	56
Lähdeluettelo.....	58
Liitteet	65
Haastattelurunko vangeille	66
Saatekirje	64
Suostumuslomake	69
Tutkimuslupa-anomus	70

1. Johdanto

Vuonna 2023 valittu Suomen hallitus on tunnustanut nuoriso- ja jengirikollisuuden vakavaksi ongelmaksi. Sisäministeri Mari Rantonen on kertonut, että hallituksen tavoitteena on laatia laaja toimenpideohjelma, jonka avulla jengirikollisuuteen puututaan. Hänen mukaansa eri puolilla Suomea on käynnistetty poliisin toimesta nuorten rikoskierteiden katkaisemiseen tähtävää toimintaa. Lisäksi pääkaupunkiseudulla toimii poliisiryhmä, joka on erikoistunut jengirikollisuuden torjuntaan. (Valtioneuvosto 2023.)

Yleisillä paikoilla tapahtuvat ampumiset, huumausainekauppa, sekä katusakkojen periminen on todettu jo useassa oikeudenkäynnissä katujengeiksi määriteltyjen ryhmien pääasialliseksi toiminnaksi. Katujengit pyrkivät hallitsemaan tiettyä aluetta tai kaupunginosaa. Toimintaan kuuluu teoista puhuminen sosiaalisessa mediassa ja jopa niiden kuvaaminen, sekä julkaisu sosiaalisessa mediassa. Lisäksi Drill rap videot, joilla jengeihin kuuluvat henkilöt laulavat rikoksista, keräävät paljon katselukertoja. Jengiläiset edustavat Britanniaa rantautunutta roadman kulttuuria.

Halusimme selvittää, mistä Suomen katujengi-ilmiössä on kyse ja kysyimme sitä itse jengeihin kuuluvilta, koska Suomessa ei ole vielä tehty aiheesta tutkimuksia. Lehdistöissä ja muissa medioissa on uutisoitu paljon jengeistä ja heidän tekemistään rikoksista. Uutisiin voi törmätä lähes päivittäin ja ne maalaavat huolestuttavan kuvan Suomessa uudenlaisen rikollisuuden mallista. Kun lisäksi on kysymys maahanmuuttotilaisista nuorista tämä kerää runsaasti huomiota, koska siinä on kaksi kiinnostavaa elementtiä, joihin liittyvät keskustelut ovat usein tapetilla: Maahanmuutto ja nuoret.

Halusimme selvittää, mikä tilanne on tällä hetkellä Suomessa ja miten tilannetta voisi ennalta ehkäistä ajautumasta samanlaiseksi kuin Ruotsissa vai onko se jo liian myöhäistä. Halusimme ensikäden tietoa tapahtumista ja tutkia, onko tilanne sellainen kuin iltapäivälehdet antavat ymmärtää? Erilaisten uhkakuvien maalailu on aina ollut varma tapa saada ihmiset kiinnostumaan uutisista. Kuitenkaan uhkakuvat eivät aina toteudu. Meitä myös kiinnosti mitä tarvetta jengien muodostuminen sekä niihin liittyminen palvelee? Ovatko katujengit uhka Suomen turvallisuudelle tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa?

Katujengeihin kuuluvia henkilöitä ei ollut Suomessa aiemmin haastateltu julkisiin tutkimustöihin. Kun löysimme seitsemän haastateltavaa jengiläisistä, niin päätimme rakentaa työmeidän kertomuksiinsa, uutisointiin, teorian tietoon ja ulkomaalaisiin tutkimuksiin perustuen. Tarjosivathan jengiläisten kertomukset ainutlaatuisen tilaisuuden saada tietoa heidän taustoistaan, kokemuksista ja ajattelutavoista.

2. Toimintaympäristön esittely

Helsingin vankila on vuonna 1881 toimintansa aloittanut suljettu laitos, jossa vankipaikkoja on yhteensä 312. Vangit sijoitetaan Helsingin vankilaan Etelä-Suomen rikosseuraamusalueen arviointikeskuksen päätöksellä. Helsingin vankilaan voidaan sijoittaa vankeusvankien lisäksi myös Hovioikeuden käsittelyä odottavia tutkintavankeja (Helsingin vankilan tulo-opas 2021,4). Helsingin vankilassa on velvollisuus osallistua vankilan järjestämään toimintaan, ellei ole saanut vapautusta toiminnasta iän, toimintakyvyn tai terveydentilan perusteella. Toiminta voi olla kuntouttavaa, työtoimintaa tai koulutusta. (Helsingin vankilan tulo-opas 2021, 14-15.)

Riihimäen vankila on suljettu laitos, jossa on 223 vankipaikkaa. Sinne sijoitetaan vankeja, jotka ovat saaneet yli kahden vuoden mittaisen tuomion. Siellä on osasto myös tutkintavankeille. (Riihimäen vankilan tulo-opas 2022,4.) Riihimäen vankilassa on toimintavelvollisuus, ellei saa siitä vapautusta iän, terveydentilan tai toimintakyvyttömyyden perusteella. Toiminta voi olla työtoimintaa, koulutusta tai kuntouttavaa toimintaa kuten esimerkiksi ohjelmatoimintaa tai yksilötyötä (Riihimäen vankilan tulo-opas 2022, 15,16).

Riihimäen vankilassa on monenlaista työtoimintaa, kuten viikkaamo, pakkaamo ja metallityöpaja. Riihimäen vankilassa vangit, joilla on tuomiotiedoissaan merkintä järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuulumisesta, sijoitetaan erilleen muista vangeista tehostetun valvonnan osastoille. Tehostetun valvonnan osastoja perustettiin vuonna 2022 Riihimäen, Sukevan, Mikkelin ja Turun vankiloihin. Niiden tarkoitus on pitää järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvat vangit erillään muista vangeista henkilöstön työturvallisuuden takaamiseksi ja vankiyhteisön turvaamiseksi. (Rikosseuraamuslaitoksen tiedote 2023.)

3. Yhteiskunnalliset lähtökohdat

Katujengi - ilmiö on vielä uusi, joten sen nimi ja siihen liittyvät termit hakevat vielä paikkaansa. Nimi valikoitui Suomessa kuvaamaan uutta ja erilaista rikollisen- ja sosiaalisen toiminnan mallia, joka oli samantyyppistä kuin Ruotsissa, mutta ei oltu varmoja, onko kysymys samasta asiasta. Media ei halunnut Suomessa leimata tekijöitä, eikä lietsoa liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Osittain viestintä mediassa on ollut ristiriitaista ja vaikeaselkoista. Luultavasti nimi katujengi tulee muuttumaan vielä tulevaisuudessa, kun ilmiöstä saadaan parempi kokonaiskuva.

Naapurimaastamme Ruotsista on uutisoitu erittäin huolestuttavia tapahtumia jo usean vuoden ajan. Suomessa verrataan asioita usein Ruotsiin. Usein kuulee sanottavankin, että asiat, jotka tapahtuvat Ruotsissa, tulevat muutaman vuoden viiveellä Suomeen. Ruotsi on maantieteellisesti lähin naapurimaa ja sen kulttuuri sekä väestörakenne lähimpänä suomalaista. Ruotsissa uutisoitiin syyskuussa 2023 viikon sisällä neljästä kuolemaan johtaneesta ampumisesta.

Kohteina olivat mm. jengiläisen äiti, 13-vuotias poika ja sivullinen (SVT 2023.) Lisäksi ammuskelut ovat levinneet yleisille paikoille, jossa normaalit ruotsalaiset liikkuvat. Jo aiempina vuosina on uutisoitu, että monissa Ruotsin lähiöissä on tilanne niin paha, että viranomaiset eivät mene sinne.

Lokakuussa 2023 uutisoitiin Helsingin Sanomissa, että Dödspatrullen niminen Ruotsalaisjengi, on rantautunut Suomeen (Kantola 2023). Normaalikansalaiselle uutinen on yksi muiden joukossa, mutta Ruotsin ja Suomen katujengitilanteeseen perehtyneelle uutinen on järkyttävä. Dödspatrullenin toiminta on ollut äärimmäisen väkivaltaista ja heidän toimintansa seurauksena on tehty todella monta henkirikosta. Uutisointia kuitenkin lievennettiin seuraavina päivinä ja osoittautui, että muutama kyseisen jengin jäsenistä oli ollut mukana tuomassa huumeita Suomeen ja poliisi oli päässyt heidän jäljilleen. Tekijät on otettu kiinni ja esitutkinta on vielä kesken. Tätä on kuitenkin syytä pitää myrskyvaroituksena ja ennaltaehkäisevät toimet on käynnistettävä, ettei näin pääsisi käymään.

Ruotsin poliisi on kertonut Ruotsissa toimivan noin 200 erilaista katujengiä. Niihin kerrotaan olevan kytköksissä noin 30 000 ihmistä (Anderberg 2023). Ruotsissa näitä ryhmittymiä ei kutsuta katujengeiksi vaan nimellä ”gäng”, joka tarkoittaa vain jengiä. Niiden alkuperä on Ruotsin lähiöistä ja varhaisessa vaiheessa ne toimivat juuri siellä olevilla kaduilla. Sitten moni ryhmä on siirtynyt eri puolille Ruotsia ja jopa rajojen yli toisiin maihin. Enää ei ole kysymys kadulla toimivista jengeistä vaan ehkä kuvaavampaa olisi puhua rikollisverkostoista.

Jengien toiminnan ymmärtäminen vaatii perehtymistä ja kykyä osata lukea jengeille tyypillistä käytöstä. Tämän työn tekemiseen meni satoja tunteja eri uutisointien lukemiseen, haastattelujen kuuntelemiseen, sekä kirjojen lukemiseen. Kaikki tämä tieto oli käsiteltävä päässä ja yritettävä muokata looginen kokonaisuus. Toivomme, että osaamme kuvata katujengien toimintaa työssämme niin, että lukija saa käsityksen niiden ominaispiirteistä ja toimintavoista.

Katujengejä ymmärtääkseen täytyy ensin sisäistää nykynuorten ihannoima roadman -kulttuuri ja lähiöiden ongelmat. Jos haluaa yrittää päästä perille jengeissä toimivien ajatuksista ja tavoitteista, on syytä paneutua koulumaailmasta ja lapsuudesta juontavaan erillisyyden tunteeseen yhteiskunnasta, jossa määritellään ihmisille polku menestyä. Kun ihminen huomaa, ettei ole mahdollista päästä osalliseksi tähän strukturiin, niin millaista ajattelua se ruokkii?

Poliisi on myös antanut lausuntoja eri medioihin jengeihin liittyen. Nuoriso etenkin pääkaupunkiseudulla puhuu jengeistä aiheuttaen huolta vanhemmissaan. Halusimme tutkia, minkä kaltaiset motiivit jengiläisillä on ja mitä he rikollisuudella tavoittelevat. Yritimme selvittää, onko vanhempien syytä olla huolissaan lapsistaan ja miten he voisivat välttää jengiläisten tekemien rikosten uhriksi joutumista. Onko nuorten syytä pelätä jengejä?

Opinnäytetyössämme pyrimme selvittämään mahdollisia yhteneviä tekijöitä jengiläisten taustoista, joiden avulla voisi ennakoida jengeihin liittymistä. Ennakkoon jo tiesimme poliisin ja median taholta, että Suomen katujengeihin kuuluvat henkilöt ovat ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia ja alle kolmekymmentävuotiaita miehiä. Myös se oli tiedossa, että itse he kiistävät kuuluvansa katujengiin tai eivät koe tiedostavansa sitä, kuten meidän otsikossamme oleva kommentti viittaa. Katujengiin kuulumisen myöntäminen olisi haitallista heille itselleen, koska se on tuomion koventamisperuste.

Viime vuosina rikollisuuteen ja etenkin katujengeihin kuuluvaan rikollisuuteen on ilmaantunut uusi tekijä -sosiaalisen media. Nykyään pahoinpitelyjä kuvataan ja jaetaan sosiaalisen median alustoilla. Lisäksi "nokitellaan" toisten nuorten ja heidän kaupunginosien kesken. Halusimme tutkia, viekö sosiaalinen media yhä helpommin kohti väkivaltaisia yhteenottoja. Pyrimme selvittämään, millä tavoin jengiläiset käyttävät sosiaalista mediaa ja millaisessa roolissa se on jengien toiminnassa. Missä roolissa "Gangsta rap" on katujengien toiminnassa? Useampi jengiytyköksissä oleva rap artisti on saanut vankeustuomion, joten asiayhteys tuntuu oleelliselta.

Omaksi ilmiöksi on noussut niin sanottu nöyryytysväkivalta. Tällaisissa teoissa saatetaan pahoinpidellä henkilöä ja kuvata se. Voidaan myös pakottaa toinen tekemään jotain nöyryyttävää, kuten esimerkiksi nuolemaan kenkää tai virtsata hänen päälleen. Tärkeä teema opinnäytetyössämme on myös kunnian merkitys nuorilla, koska useissa pahoinpitelyissä tuntuu olevan motiivina oman tai kaverin kunnian puolustaminen. Halusimme selvittää, mistä näissä on kysymys, ja mistä tulee tarve puolustaa omaa kunniaa.

3.1. Lainsäädäntö

Katujengi -määritelmä on vielä hankala ja sen käyttäminen koventamisperusteena voi olla haastavaa näyttää toteen. Voisi olla aiheellista tarkastella järjestäytyneen rikollisuuden määritelmää uudelleen tulevaisuudessa, jotta tuomioiden vaikuttavuus saataisiin kohdennettua. Kysymys on kuitenkin uudenlaisesta toiminnan mallista ja tällöin usein lainsäädäntö laahaa perässä.

Myös aselainsäädäntöön tulisi kiinnittää huomiota Suomessa. Esimerkiksi Yhdysvalloissa, jossa on löysä asepolitiikka, jengiläiset käyttävät rikoksissaan aseita. Englannissa aseet ovat raskeasti kriminalisoituja ja ehkä tästä johtuen myös jengiläiset käyttävät enemmän veitsiä ja teräaseita. Lainsäädännössä tulee olla kovennettu rangaistus, mikäli jengiin kuuluva kantaa asetta (Legal guidance 2020).

Suomessa alaikäiset rikoksentekijät tuomitaan lievennetyllä asteikolla ja usein vielä pyritään käyttämään rangaistusasteikon lievempiä vaihtoehtoja, että nuorella olisi mahdollisuus tehdä korjausliikkeitä. Tällaisten rikoskierteeseen joutuneiden nuorten kohdalla voisi harkita tiukempia rangaistuksia ja jonkinlaista räätälöityä exit -toimintaa.

Nuoret tuomitaan yleensä ensimmäisistä rikoksista sakkoihin tai ehdolliseen vankeuteen. Ehdoton vankeusrangaistus tuomitaan nuorella vain vakavista rikoksista ja painavista syistä. Nuorten kohdalla myös suositaan sovittelua, mutta mikäli hän on jo omaksunut rikollisen identiteetin, niin se on varmasti huono vaihtoehto. Sovittelu voi kuitenkin olla hyvä vaihtoehto, mikäli näin ei ole. Olisi tärkeää tunnistaa rikosten taustalla vaikuttavat motiivit ja käyttää sopivinta vaihtoehtoa rangaistuksissa.

Myös nuorisokotien rajoittamisvalikoimaan voisi harkita uusia muotoja, joilla tällaisen nuoren tilanteeseen voisi vaikuttaa paremmin. Niihin olisi myös syytä löytää sopivat ohjaajat, jotka saavat kontaktia nuoriin. Nuorten karkailu nuorisokodeista on ongelma. Heitä ei voi juurikaan rajoittaa lähtemästä tai ottaa kiinni tavattaessa. Nuorisokotien lainsäädäntö ja nuorten oikeudet ovat jo niin alaikäisen henkilön omaa tahtoa korostavat, että heille tuhoisaa toimintaa ei voi pysäyttää.

4. Nuorisorikollisuutta selittäviä teorioita

Kun pyrimme selvittämään katujengien toimintaa sekä niihin liittyvää rikollisuutta selittäviä tekijöitä, päädyimme tarkastelemaan asiaa amerikkalaisten kriminologien Michael Gottfredsonin ja Travis Hirschin kehittämän itsekontrolliteorian avulla. Kyseiset kriminologit kehittivät teorian vuonna 1990. Se on niin sanottu yleisteoriat, joka selittää kaikenlaiset rikokset aina näpistelyistä päihteiden käyttöön, varkauksiin ja väkivaltarikoksiin. (Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää, Danielsson 2018, 147.)

Teorian mukaan ihmisen alhainen itsekontrolli altistaa hänet taipuvaisuuteen rikoksiin, koska rikokset tarjoavat välitöntä tyydytystä sekä jännitystä. Huonon itsekontrollin omaava ihminen ei osaa tehdä pitkän aikavälin suunnitelmia, vaan tarvitsee välitöntä palkintoa. Alhainen itsekontrolli ei ole välttämättä rikoksen motiivi mutta jos itsekontrolli toimii, rikos jää usein tekemättä. Hyvän itsekontrollin omaavat osaavat ajatella myös tekojensa mahdollisia pitkän aikavälin seurauksia (Kivivuori ym. 2018, 147.)

Itsekontrolliteoria toteutuu katujengeissä taloudellisen hyödyn hakemisena huumekaupalla ja suunnittelemattomilla ryöstöillä. Nähdään tilaisuus hyötyä, eikä mietitä seurauksia sen pidemmälle vaan tartutaan tilaisuuteen. Tällä tavoin saadaan statusta ja hyväksyntää omassa yhteisössä. Seuraukset tulevat myöhemmin, jolloin herätään miettimään tekojen järkevyyttä. Lisäksi päihteet alentavat impulssikontrollia.

Itsekontrolliteorian mukaan rikoskäyttäytyminen on useimmiten laaja -alaista, eikä keskity mihinkään tietynlaisiin rikoksiin. Mikäli henkilöllä on heikko itsekontrolli, se voi näkyä aggressiivisena käytöksenä lapsena. Nuorena henkilö voi varastella ja kiusata muita ja aikuisena henkilö voi syyllistyä esimerkiksi väkivaltaan. Itsekontrolliteoria on myös hyvin universaali,

sillä Gottfredsonin ja Hirschin mukaan rikolliset teot tuomitaan kaikkialla. Gottfredson ja Hirschi esittävät, että heikko itsekontrolli haittaa yksilön kykyä sitoutua opiskeluun ja työhön ja siten heikentää hänen pääsyään korkeaan asemaan (Kivivuori ym. 2018, 151).

Heikkoon itsekontrolliin voi vaikuttaa hyvin moni tekijä. Mikäli nuoreen pystytään vaikuttamaan hyvin varhaisessa vaiheessa ja häntä opetetaan tekemään pitkäjänteisempiä suunnitelmia, hän voi oppia vastustamaan houkutusia sen sijaan, että kaipaisi välitöntä palkintoa. Tässä erityisesti kasvatuksella ja aikuisen läsnäololla on hyvin tärkeä osuus. Myös perinnölliset tekijät, kuten esimerkiksi ADHD voi aiheuttaa rikollisuutta, sillä ADHD:n oireita ovat impulsiivisuus ja alhainen itsekontrolli.

Rutiinotoimintojen teoria nostettiin esiin 1970-luvun lopussa Yhdysvalloissa kriminologien Lawrence Cohen ja Marcus Felson toimesta ja samoihin aikoihin Englannissa kehitettiin samantyyppistä lähestymistapaa Ronald V. Clarken vetämänä. Teorian perusajatuksena on tarkastella rikollisuutta tuottavia tilaisuusrakenteita arkisten rutiinien ja toimintojen välityksellä. Teorian perustavia näkökohtia on, että rikos tapahtuu useimmiten silloin, kun ihmisten arkiset toiminnot luovat tilaisuuksia, aika ja paikka ovat oikeita ja tilassa, jossa rikos tapahtuu, ei ole välitöntä valvontaa. Kun jokin tai useampi näistä toteutuvat, rikoksella on mahdollisuus toteutua, Vuonna 2012 Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti toteutti nuorisoriikollisuuskyselyn. Sen perusteella havaittiin, että nuoret, jotka liikkuvat julkisilla paikoilla yhdeksän jälkeen illalla, osallistuivat tappeluihin ja myymälävarkauksiin todennäköisemmin kuin nuoret, jotka eivät viettäneet aikaansa niissä paikoissa. Julkisilla paikoilla on yleensä vähemmän valvontaa kuin esimerkiksi nuorten kodeissa. Ostoskeskukset ovat usein myös epäsiistejä ja huonosti valaistuja paikkoja joka osaltaan jo viestii siitä, että valvontaa ei juurikaan ole. (Kivivuori ym. 2018, 237-242.)

4.1. Nuorten kehityshaasteet ja nuorisoriikollisuus

Yleisistä nuorten elämään liittyvistä kehityshaasteista, etenkin poikien kohdalla, löytyi tietoa Jari Sinkkosen (2010) "Nuoruusikä" kirjasta. Siinä käsiteltiin nuoruusiän tuomia kuohuja sekä kerrottiin, kuinka normaali ilmiö jengiytyminen on osana luonnollisesta kehitystä. Kirjan mukaan tässä kehitysvaiheessa on kuitenkin tärkeää säilyttää sekä vanhempana että työntekijänä keskusteluyhteys, mutta se vaatii heiltä avoimuutta ja rohkeutta. Kirjassa kannustettiin arkiseen yhdessäoloon nuoren kanssa, koska se auttaa myös hankalien tilanteiden tullen (Sinkkonen, J. 2010, 45.)

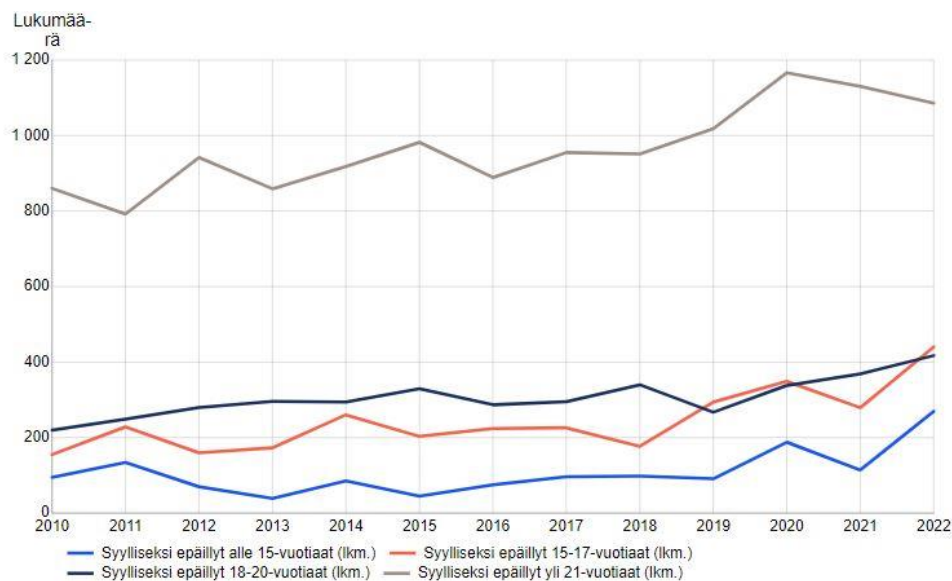
Kirjasta löytyi myös runsaasti tietoa puberteettivaiheen hormonaalisista muutoksista. Biologiakehityksen taustalla on kuitenkin sellainen asia, mitä nuori ei välttämättä tiedosta. Sen vaikutus käytökseen on kuitenkin väistämätöntä (Sinkkonen, J. 2010, 46.) Monilla katujengien jäsenillä on ikänsä puolesta vielä tämä vaihe kesken ja kun heillä ei ole kontaktia kehenkään aikuiseen, niin on vaikea tulkita omaa toimintaa.

Nuorten levottomuus on täysin ymmärrettävää biologisesta näkökulmasta. Hitaimmin kehittyviin aivojen osiin kuuluvat stressiä ja ahdistusta hillitsevät otsalohko ja erityisesti sen etummaisosa, etuotsalohko. Etuotsalohko kasvaa aikuisen otsalohkon mittoihin vasta noin 25-vuotiailla. Toisaalta stressin luomiseen osallistuvat aivojen osat, esimerkiksi mantelitumake, ovat yleensä valmiit jo noin 17-vuotiailla. Ahdistuksen aiheuttajat ovat siis jo valmiina, kun sen hillitsijät vielä kasvavat. Se on yksi syytä, miksi nuoruusvuodet ovat usein ailahtelevien tunteiden, impulsiivisuuden ja valtavan ahdistuksen aikaa. (Hansen 2017, 51-52.)

Kaikista ikäryhmistä rikoksia eniten tekevät 18-vuotiaat, jonka jälkeen rikoskäyttäytyminen alkaa tasaisesti vähentyä. Sama ilmiö on havaittavissa eri yhteiskunnissa ja erilaisissa aikakausissa, tosin yhteys riippuu jossain määrin rikoslajeista. Sama koskee myös rikosten uhriksi joutumista, joka noudattelee tätä ikä-rikoskäyrää: nuoret joutuvat yleisimmin rikoksen uhreiksi. (Kivivuori ym. 2018, 114-115.)

Nuorten tekemät ryöstö- ja pahoinpitelyrikokset ovat lisääntyneet jo vuodesta 2019 eli ennen koronapandemian aikaa. Tämä koskee kaikkia alle 21-vuotiaiden nuorten ikäluokkia. Tilastoista ei kuitenkaan käy ilmi, kuinka moni noista rikoksista on tehty liittyen katujengeihin. Etenkin ryhmissä tehdyt pahoinpitelyrikokset ovat yleisempiä pääkaupunkiseudulla kuin muualla Suomessa. Ulkomaalaistaustaiset nuoret ovat tehneet suhteessa enemmän ryhmissä ryöstö- ja pahoinpitelyrikoksia kuin suomalaiset ikätoverit (Tilastokeskus 2023.)

Kuvio 1. Nuorten ryöstörikosten kehitys 2010-2022.

Lähde: Tilastokeskus, rikos- ja pakkokeinotilasto

Kuvassa (Kuvio 1) näkyy, että alle-vuotiaiden ryöstörikoksissa on suuri nousu (140 %). Heistä oli poikia 252 ja tyttöjä 17. Rikosepäilyjen nuorten määrä alkaa kasvaa vuonna 2019, kun korona pandemia rajoituksineen alkoi vuonna 2020. Nousu ei ole tasaista vaan laskee hieman vuonna 2021, taas noustakseen vuonna 2022, paitsi yli 21-vuotiaissa (Danielsson 2022. 5.)

Yleensä nuorten tekemissä rikoksissa on taustalla ajattelemattomuus tai ryhmäpaineen aiheuttama näyttämisen halu. Joskus kuitenkin rikollinen käytös kuvastaa nuoren ongelmallista elämäntilannetta laajemmin. Uusiutuva rikollisuus voi olla kytköksissä sukupolvelta toiselle siirtyvään huono-osaisuuteen, jengiytymiseen ja välinpitämättömyyteen yhteisön normeista. Taustatekijöistä riippumatta rikollisuus aiheuttaa paitsi inhimillistä kärsimystä ja koettua turvattomuutta, myös tuntevia taloudellisia kustannuksia. Nuorten normirikkomukset herättävät herkästi myös moraalista paheksuntaa ja jopa paniikkia. Tämän vuoksi nuorisoriikollisuus on kautta historian ollut merkittävä nuoriso- ja sosiaalityön toimenpiteiden kohde. (Pekkarinen 2010.)

Jokainen ihminen kehittyy yksilölliseen tahtiin. Nuoruus on karkeasti jaettavissa kolmeen eri vaiheeseen: Varhais-, keski- ja myöhäisnuoruus. Ikähaarukka on varhaisnuoruudessa noin 11-14. Tilastojen mukaan rikosaktiivinen aika nuoruudessa alkaa noin 12-vuotiaana. Keskinuoruus käsittää taas 15-18 vuoden ajanjakson. Keskinuoruuden aikana tehdään eniten rikoksia. Myöhäisnuoruus on 19-25 vuotta. Myöhäisnuoruudessa nuorten rikosaktiivisuus alkaa taittua laskuun (Kaakinen, Näsi 2021, 5.)

Suomessa rikosoikeus katsoo, että nuori rikoksen tekijä on iältään 15-20-vuotias. Alle 15-vuotias ei ole rikosoikeudellisesti vastuussa ja näin ollen häntä ei voida määritellä koskaan rikoksen tekijäksi. 15-21-vuotias rangaistaan alennetulla asteikolla, koska hän on nuori. Mikäli tekijä tuomitaan vankeuteen, hän istuu kolmasosan tuomiosta ja vapautuu (Minilex, 2023.)

Henkilön omalle myöhemmälle väkivaltaiselle käyttäytymiselle altistaa nuorena tai lapsena koettu väkivallan uhriksi joutuminen tai sen todistaminen sivusta. Tällaiset kokemukset saattavat muokata nuoren käyttämään väkivaltaa ongelmanratkaisukeinona toisia kohtaan. Tällöin henkilö saattaa helposti toimia myös itse väkivaltaisesti, kun hän turhautuu tai stressaantuu. Väkiältä voi olla myös vallankäytön välinen tai sillä voidaan hakea arvostusta (MLL 2023.)

Nuorilla on usein sosiaalisia motiiveja rikosten tekemiseen. Kuudesluokkalaisten helsinkiläisnuorten rikoskäyttäytymistä koskevassa väitöskirjassa ilmeni, että halu näyttää toisille olevansa rohkea oli motiivina esimerkiksi varastelulle tai ilkivallalle. Myös uskalluksen osoittaminen oli keskeisessä roolissa päihteiden käytössä tai väkivallanteoissa. Nuoren ystäväpiirin rikoskäyttäytyminen on vahvassa roolissa omaan rikoskäyttäytymiseen (Salmi 2004, 25.)

Jotkut nuoret myös saattavat ilmentää Salmen mukaan pätemisen tarvetta tai tehdä rikoksia ryhmäpaineen johdosta. Rikosten tekemiseen liittyy myös sosiaalisia motiiveja, kuten

pätemisen tarvetta ja ryhmän painetta. Rikosten tekeminen voi myös olla osa tietynlaista ajanviettokulttuuria (Salmi 2004, 25.)

Pertti Kemppinen (1997) taas kertoo kirjassaan “Nuori minänsä vankina”, nuorisirikollisuudesta joukkopsykologisena ilmiönä, jossa nuori suggestoituu ryhmän hengen mukaisesti ja muokkaa omasta toiminnastaan ryhmän ominaista toimintaa osaksi tiedostamattaan. Suggestio tarkoittaa ryhmän vaikutusta yksilön asenteeseen tai käytökseen. Jengeissä se ilmenee rikosmyönteisten jengien jäsenten alkaessa omaksua rikollista toimintaa hyväksyttävänä. Myös suhtautuminen päihteisiin voi muuttua sallivammaksi, jos viiteryhmässä se on katsottu niin (Kemppinen 1997, 27.)

4.2. Suomen katujengit ja “blockit”

Suomessa on ollut viitteitä katujengeistä jo muutaman vuoden ajan, mutta keskusteluilmapiiri ei sallinut puhua niistä avoimesti ennen kuin ensimmäiset tuomiot tulivat vuonna 2022 jengien nimissä tehdyistä rikoksista. Ongelman esille ottaminen on ollut poliittisesti hankalaa, koska katujengien jäsenet ovat ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia. Vuonna 2023 ei enää kukaan väitä, etteikö Suomessa olisi katujengejä. Poliisit ovat kertoneet Suomessa olleen viitteitä katujengeistä pääkaupunkiseudulla jo useita vuosia ennen tuomioita. Oikeudenkäynneissä vuonna 2022 ja 2023 kuultiin rankoista rikoksista ja niitä käsiteltäessä todistajia oli pyritty painostamaan ja myös oikeuden työntekijöille esitettiin uhkauksia.

Suomen katujengirikollisuus ja sen nimissä tehdyt teot ovat varsin peittelemättömiä ja voisi sanoa, että osittain niillä myös haetaan näkyvyyttä. Usein ryöstön, pahoinpitelyn tai muun rikoksen tekijä on itse tai jonkun toisen henkilön toimesta julkaissut videon teosta sosiaalisessa mediassa. Sosiaalinen media onkin hyvin keskeinen katujengien rikollisuudessa. Rikoksen tekijät haluavat, että teot tulevat ihmisten tietoisuuteen ja pyrkivät näin saamaan mainetta. Sama toimintamalli on Ruotsin katujengien käyttämä. Ihmiset saattavat jopa tunnistaa tekijät videolta, mutta eivät suostu puhumaan poliisille mitään. Näin he voivat välttyä tuomiolta.

Poliisin mukaan katujengeiksi määritellään ryhmät, joilla on omat tunnukset ja nimet. Poliisi ei kuitenkaan halua tiedotteissaan puhua jengeistä niiden nimillä. Asiaa se perustelee sillä, etteivät he halua antaa niille näkyvyyttä. Oikeuslaitos on käyttänyt jo tulleissa tuomioissa rikoslain 6 luvun 5 § 2 momentin mukaista rangaistuksen koventamisperustetta, eli he ovat katsooneet tekojen olleen tehty tarkoituksena suojella ryhmän etua ja sen jäsenten koskemattomuutta. Motiivina on myös ollut ryhmän kunnian puolustaminen (Tuomioistuinlaitos 2022.)

Julkisuudessa alettiin keskustella keväällä 2020 Helsingin alueen nuorten puukkoryöstöistä, joissa pyrittiin anastamaan merkkivaatteita, kuulokkeita tai rahaa. Nämä rikokset yhdistettiin katujengeihin ja roadman -kulttuuriin, johon kuuluu tuo kyseinen toimintamalli, sekä kalliit vaatteet. Herätettiin myös keskustelemaan mahdollisesta Ruotsin ongelmien kaltaisesta

asioiden kehityksestä. Silloin jo havaittiin, että tuohon ilmiöön on kytköksissä myös erilaiset rap genret, kuten drill ja trap. (Laakso 2023, 2.)

Poliisiylitarkastaja, Markku Heinikari kertoi taannoin YLEn haastattelussa, että Suomessa tapahtuvassa jengirikollisuudessa on samoja piirteitä kuin Ruotsissa, mutta sen kehityskaari on alussa. Yksi poliisivoimien, vankilaviranomaisten ja kolmannen sektorin tärkeä tehtävä on rikosten ennalta ehkäisy. Tämän vuoksi olisi ensiarvoisen tärkeää päästä vaikuttamaan katujengeihin alttiiden henkilöiden elämään niin, että heillä olisi joku vaihtoehtoinen polku elämässä (Karhu, Helpinen 2022.)

Suomessa on poliisin tietojen mukaan vuonna 2023 yksitoista katujengiä, jotka toimivat yhtä lukuun ottamatta pääkaupunkiseudulla. Yksi jengi toimii tällä hetkellä Turussa. Lisäksi on ollut viitteitä, että jengit olisivat leviämässä myös muualle Suomeen. Jengeissä arvioidaan olevan jäseniä tällä hetkellä yhteensä noin 200. Poliisi on perustanut erikoisryhmiä rikosten tutkintaan (Tihilä, Karhu 2023.) Vuonna 2023 Suomen hallitus myönsi poliisille lisärahoitusta 2,5 miljoonaa euroa katujengien rikollisuuden sekä nuorten rikostorjuntaan. Rahaa on myös kohdennettu ennaltaehkäisevään toimintaan.

Yleensä katujengeihin kuuluu nuoria, joko täysi-ikäisiä, tai hieman sitä nuorempia miehiä. Poliisi ei vielä pidä katujengitoimintaa yleisesti järjestäytyneenä rikollisuutena, mutta pitää mahdollisena, että siitä myöhemmin muodostuu sellaista (Poliisi, 2022.) Muutenkin jengien määrittely on aina hankalaa, koska niiden dynamiikat vaihtelevat. Näissä asioissa lainsäädäntö laahaa perässä. Tosin jo vuonna 2022 sovellettiin useiden henkilöiden tuomion koventamiseen rikoslain 6 luvun 5 § 2 momentin kohtaa, joka on perusteltua, kun ryhmä täyttää tietyt määritelmät.

Vaasan yliopisto teki Rikosseuraamuslaitoksen rahoittaman tutkimuksen: Miten kehittää vankilaturvallisuutta ja vankien kuntoutusta. Siinä todettiin, että vaikka katujengejä ei voida varsinaisesti luokitella järjestäytyneeseen rikollisuuteen kuuluvaksi on olemassa vaara, että osasta voi kehittyä sellaisia. (Vaasan yliopiston raportteja 2023,16.)

Helsingin poliisilaitoksen päällikkö Markku Heinikari on kertonut eri medioissa Suomen katujengien tilannetapahtumia ja toimintaa. Hän on antanut ymmärtää, että ilmiö on noussut poliisin tietoisuuteen kentällä vuoden 2021 aikana ja vuoteen 2023 mennessä ne ovat vakiinnuttaneet asemansa pääkaupunkiseudulla. Tämän johdosta Helsingin poliisilaitokselle perustettiin 16 henkilön ryhmä erityisesti katujengien tekemien rikosten selvittämiseksi. He ovat pyrkineet tekemään yhteneväistä tilannekuvaa pääkaupunkiseudun muiden poliisilaitosten kanssa, jotta he voisivat ennakoita jengien toimintaa ja siten kitkeä rikollisuutta. Myös Turun, Tampereen ja Oulun poliisin kanssa tehdään yhteistyötä (Tihilä, Karhu 2023.)

Jengiläisten tekemät rikokset vaihtelevat liikenne rikoksista huumausainerikoksiin ja jopa henkirikoksiin saakka. He tekevät myös rikoksia kilpailevia jengejä vastaan tai jäsenten kesken. Jengit ovat usein aseistautuneita. Väkivallan kierteet voivat lähteä joskus aika pienestä liikkeelle. Mikäli jengien toimintatapoja ei ymmärretä ja jos ei kyetä lukemaan jengien toimintaa niin niillä voi olla vakavia seurauksia. Rikosten motiivit eivät aina aukea ihmisille, joille katujengien toiminta ei ole tuttua (Tihilä, Karhu 2023.)

Suomen katujengeihin liittyvät rikokset liittyvät yleensä huumeisiin sekä väkivaltaan. Ne vaikuttavat suoraviivaisemmilta kuin Suomessa yleensä tehdyt rikokset. Jengien jäsenet ovat Suomessa yleensä nuoria, noin 18-25-vuotiaita, mutta jengeissä on mukana myös alaikäisiä. Alaikäisiä voidaan käyttää tekemään rikoksia heidän vähäisemmän rikosoikeudellisen vastuunsa takia. Suomen katujengeihin on tietävästi tullut jäseniä Ruotsista ja Englannista. Siellä he ovat kuuluneet paikallisiin jengeihin ja saaneet tuomioita niihin liittyvistä rikoksista (Stolzmann, Manner, Söderlund 2023.)

Katusakkojen periminen on yksi katujengien toiminnan osa. Se tarkoittaa, että voidaan keksiä sakkomaksu, jota lähdetään perimään henkilöltä. Vaikka uhri maksaisi sakon, niin häneltä voidaan lähteä perimään lisää rahaa. Uhria tai tämän lähiomaisia voidaan uhkailla väkivallalla. Malli on tuttu jo perinteisten liivijengien toiminnasta. Katujengeille on myös ominaista ennennäkemätön viranomaisvastaisuus. Yleistä on oikeudenkäynneissä kuultavien uhkailu, joista Suomen katujengeihin kuuluville on tullut lukuisia tuomioita. Tällä tavoin he pyrkivät saamaan erilaisia syytteitä kumottua ja välttämään vankeuden tai saamaan lievemmän tuomion (Heinikari 2023.)

Suomessa on tuomittu useita henkilöitä vankeusrangaistuksiin koventamisperusteena katujengien nimissä tehdyistä rikoksista. Lisäksi uusia juttuja on käsittelyssä oikeudessa. He kuitenkin kiistävät, että mitään katujengejä olisi olemassa, vaan he kertovat vain viettävänsä aikaa toisten maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kanssa, jotka tekevät rikoksia. Tästä he kokevat vedetyn johtopäätöksen, että he kuuluisivat jengeihin (Stolzmann ym, 2023.)

Katujengiryhmät ovat usein valmiita käyttämään vakavaa väkivaltaa toiminnassaan, sekä heidän keskinäisissä välien selvittelyissään. He ovat mukana erilaisessa rikollisessa toiminnassa, jossa yleensä tehdään huumausainekauppaa ja suhtaudutaan erittäin kielteisesti järjestäytyneeseen yhteiskuntaan. Katujengien toiminta on aiheuttanut vaaraa muulle yhteiskunnalle ja se vaikuttaa olevan heille toisarvoista (Poliisi 2022.)

Yhden katujengin johtohahmo on vuonna 2000 syntynyt mies, jonka rikoshistoria on varsin kattava ja lyhyessä ajassa tehty. Hän on striimannut sosiaaliseen mediaan useita rikoksiaan jopa suorana lähetyksenä nuorten suosimissa somekanavissa. Hän on kerännyt toiminnalla paljon ihailijoita, jotka romantisoivat väkivaltaa, gangstakulttuuria ja jengiytymistä (Ristmeri 2022.)

Osa nuorten häiriökäyttäytymisestä ei suoraan liity katujengeihin, vaan kyse on oman hyödyn tavoittelusta esimerkiksi vaatevarkauksien muodossa. Katujengeissä keskeistä taas on rikosten tekeminen osana ryhmän toimintaa ja ryhmän statuksen nosto. Jengien toimintaan liittyy oleellisesti rap-kulttuuri. Sanoituksissa ihannoidaan väkivaltaa ja saatetaan kertoa jo tehdyistä rikoksista. Suomen poliisi on pyrkinyt saamaan lisää tietoa asiasta Ruotsin ja Iso-Britannian poliisista (Poliisi 2022.)

Virallisilla poliisin sivuilla kerrotaan, että katujengit ovat usein tiettyihin kaupunginosiin kiinnittyviä ryhmittymiä, joissa on olemassa hierarkia sekä avainhenkilöt. Heillä saattaa olla käytössään tälle kaupunginosalle tai sen postinumerolle tyypillisiä tunnuksia. Näitä he tuovat esiin lähinnä sosiaalisessa mediassa. Hierarkia on kuitenkin huomattavasti löyhempi kuin perinteisissä liivijengeissä ja myös jengiin rekrytointi on joustavampaa (Poliisi 2022.)

James Densley on kertonut kirjassaan ”How gangs work”, miten katujengeillä on tarve ottaa alueita haltuun, jotta se voisi toimia ja kasvaa. Se onnistuu helpommin, jos jengillä on väkivaltainen maine ja tunnukset, joita ihmiset pelkäävät. Hän on pohtinut kirjassaan, että katujengien toiminnassa pysymisen kannalta heille on tärkeämpää maine kuin taloudellinen hyöty. Ilman sitä on hankalampi toimia jatkossa, joten sitä ollaan valmiita puolustamaan äärimmäisin keinoin (Densley 2013, 48.)

Poliisin mukaan eri ”Blockit” ovat selvitelleet välejään erilaisilla väkivallanteoilla pääkaupunkiseudulla. Ne ovat myös suunnitelleet joukkotappelua, jonka poliisi onnistui kertomansa mukaan estämään. Vuonna 2022 loppuvuodesta yksi henkilö loukkaantui vakavasti eräässä yhteentörmäyksessä, kun taas Espoossa sivullisen ihmisen asuinhuoneistoon lensi luoti, kun jengiläiset ampuivat pihalla (Ristmeri 2022.) Katujengit edustavat siis omaa kaupunginosaa ja heille on usein tärkeää tämän kaupunginosan hallinta ja perusteellinen tuntemus. He ikään kuin haluavat hallita omaa ”Blockiaan” ja karkottaa muut jengit alueelta.

4.3. Uutisointia Suomen jengitoiminnasta

Katujengit eroavat perinteisistä järjestäytyneen rikollisuuden ryhmistä myös jengin sisäisen hierarkian puutteen vuoksi. Lisäksi katujengin jäsenyys on perinteisen rikollisryhmän jäsenyyttä epämääräisempi käsite (Heinikari 2023.). Katujengien liepeillä pyörii sellaisiakin nuoria, jotka eivät tee lainkaan rikoksia. Toisaalta myöskään raja katujengien ja perinteisten jengien välillä ei aina ole selvä. Samoja henkilöitä voi toimia molemmissa ja katujengistä voidaan iän ja kokemuksen karttuessa edetä järjestäytyneen rikollisuuden piiriin.

Suomessa poliisi ei ole halunnut tiedonannoissaan kertoa katujengien nimiä tai niiden jäsenien tietoja. Yle, MTV ja iltapäivälehdet ovat kuitenkin kertoneet tuomittujen nimet ja uutisoineet oikeudenkäynneistä jengien nimillä. Lisäksi televisiossa on ollut lukuisia

haastatteluita, joissa rikostoimittajat, syyttäjät sekä asianajajat ovat puhuneet jengeistä ja henkilöistä nimillään. Nimet löytyvät myös mediassa julkaistuissa tuomiotiedoissa.

Helsingin poliisin mukaan katujengit kytkeytyvät "gangsta rap"-kulttuuriin. Ne ovat rakentaneet identiteettinsä etnisen alkuperän tai kaupunginosan mukaan. Heidän mukaansa nämä katujengit eivät ole niin hierarkkisia kuin perinteiset rikollisjengit. Ne koostuvat enemmän kaveriporukoista, mutta ovat kytkeytyneitä rikoksiin ja niiden tekemiseen (Heinikari 2023.)

Helsingin käräjäoikeuden tiedotteessa 31.5 2022, kerrotaan, että rap- artisti Milan Jaff on tuomittu yhteensä kymmenen vuoden vankeusrangaistukseen. Tuomio tuli mm. törkeästä ryöstöstä, oikeudenkäytössä olevan kuultavan uhkaamisesta, tapon yrityksestä, törkeään henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta, sekä huumausainerikoksesta (Tuomioistuineläitos 2022.)

Samassa tiedotteessa kerrottiin myös, että myös toinen rap-artistinakin tunnetuksi tullut Cavallini on tuomittu yhdeksän vuoden vankeuteen. Hän puolestaan sai tuomiot mm. tapon yrityksestä, törkeästä ryöstöstä, törkeästä vapaudenriistosta ja törkeään henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta (Tuomioistuineläitos 2022.)

Molemmat henkilöt ovat useaan otteeseen esitetty eri uutisissa 47 tai kurdish mafia nimisen jengin keulahahmoiksi. Tuomiossa käytettiin rikoslain 6 luvun 5 § 2 momentin rangaistuksen koventamisperustetta. Eli oikeus katsoi, että rikokset olivat tehty järjestäytyneen rikollisryhmän nimissä jengin kunnian ja koskemattomuuden takia, sekä pyrkimyksenä suojella jengin rikollista toimintaa (Tuomioistuineläitos 2022.)

Artistinimellä Kerza toiminut räppäri on ollut vangittuna neljästä tapon yrityksestä. Hän on tehnyt aiemmin yhteistyötä kuuluisien artistien kanssa ja on itsekin saavuttanut menestystä kappaleillaan. Kerza yhdistetään 47- jengin kanssa huonoissa väleissä olevaan L-City jengiin. Hän on ollut kesäkuusta lähtien vangittuna ja syytteenluku on tarkoitus järjestää lokakuussa. Myös Rap artisti YB026:n on kerrottu kuuluvan L-Cityyn 2023 (Kirsi 2023.)

Näiden kahden jengin väliset erimielisyydet ovat poikineet useita rikoksia. Lisäksi he ovat julkaisseet musiikkivideoita, joissa piikitellään toisen jengin jäseniä. Oikeudenkäynneissä on arveltu vihanpidon alkutekijäksi L-Cityn jäsenen vuonna 2021 tekemää puukotusta toisen jengin jäsentä kohtaan (Sipilä 2022.)

Myös RK-98 nimisen jengin oikeudenkäynnissä käytettiin koventamisperusteena sitä, että rikosten katsottiin olleen tehty osana järjestäytyntä rikollisryhmään. Tässä oikeudenkäynnissä tuomion saivat 12 syytettyä. Heidän johtohahmonsa, jota mediassa kutsutaan Nizzlyksi, sai kahdeksan vuotta vankeutta. Ryhmä oli johtajansa johdolla pyrkinyt vaikuttamaan oikeudessa kuultaviin uhkailun ja kiristyksen avulla (Thynell 2023.) Heidän jengiinsä liittyy myös

rap -artisti nimeltä ST, joka 2020 julkaistussa videossa puukottaa toista nuorta koulun pihalla pieleen menneiden päihdekauppojen jälkeen. Sittemmin video on poistettu (Suomidrilltv 2022.)

RK-ryhmittymä on poliisin mukaan pyrkinyt hankkimaan ansioita taloudellista hyötyä perimällä katusakkoja. Käräjäoikeudessa syyttäjä katsoi, että RK-98:n johtohahmo oli pyrkinyt kiistämään rikoksen uhrilta 20 000 euron katusakkoa, sekä myöhemmin 15 000 euron suuruista katusakkoa, jotka ovat syntyneet kyseisen henkilön keksiminä, eivätkä perustu oikeaan velka-suhteeseen. Syyttäjän mukaan hän oli tehostanut uhrien halua maksaa esittämällä uhkauksen tappaa uhri tai sytyttää perheenjäseniä tuleen. Tapahtumien kulkua ei kyetä tarkasti todentamaan, mutta näyttö riitti tuomioon (Kranroth 2023.) Poliisin arvion mukaan RK-98 jengiin kuuluu noin 30 alle 30-vuotiasta miestä. Heistä valtaosa on ollut rikoksista epäiltyinä, ja he ovat toisen polven maahanmuuttajamiehiä. Itse he kertovat RK tunnuksen tarkoittavan ”reilua kaveria”.

Keskusrikospoliisin (KRP) rikoskomisario Kimmo Sainio kertoi MTV:n uutisissa vuoden 2021 lopussa, että Espoosta käsin toimii jengi nimeltä Mantaqa, jossa on jäseniä noin 30. Jengi on peräisin Espoon Leppävaarasta ja sen arvellaan syntyneen postinumerojengistä. Tällä hetkellä Suomen poliisi ei ole ottanut kantaa onko Mantaqa katujengi vai liivijengi. Vaikuttaa kuitenkin, että siinä on järjestäytyneemmän rikollisuuden piirteitä kuin muissa katujengeissä, kuten toimitilat ja selvemmat tunnuksat. Tämä siis kertoo, että katujengit voivat kehittyä järjestäytyneempään suuntaan ajan saatossa.

Kyseisen jengin kerrotaan olevan ennennäkemättömän virkamiesvastainen. He ovat olleet mukana pyörittämässä kansainvälistä huumausainekauppaa. Heillä on oma toimintamalli, jota johtaa jengin ylemmässä portaassa olevat henkilöt. Jengin johtohahmoiksi arvelletut kolme henkilöä ovat kaikki suorittamassa vankeusrangaistusta. He ovat kaikki syntyneet Lähi-Idässä ja heillä on Suomen kansalaisuus. Aiempien jengien toimintakulttuurin tapaan myös tämän jengin jäsenet kiistävät järjestelmällisesti kuuluvansa mihinkään jengiin. Jäsenillä on kuitenkin ollut t-paitoja ja tatuointeja, joissa on Mantaqa tunnus. Mantaqa nimi on peräisin Arabian kielestä ja se tarkoittaa reviiiriä. Poliisitiedustelun mukaan jengin entinen nimi oli Soldiers of last generation tai Mandem (Palmen 2021.)

Jengit ovat saaneet aikaan erilaisia uhkatilanteita vankiloissa. Rikosseuraamuslaitoksen erityisasiantuntija Sami Peltovuoma kertoi vuonna 2021 MTV:n haastattelussa, että kaikista vankiloista, joihin oli sijoitettu kyseisen jengin jäseniä, tuli samansuuntaista viestiä. Mantaqa -jengin jäsenet ovat hyvin yhteistyöhaluttomia vankilahenkilökuntaa kohtaan ja pyrkivät aggressiivisesti painostamaan heitä. Tämä on hyvin kuormittavaa ja poikkeuksellista, sillä konservatiivisempien liivijengien jäsenet ovat totutusti melko yhteistyöhaluisia (Peltovuoma 2021.)

Vuonna 2021 Mantaqa jengin jäsenten oikeudenkäynneissä oli myös häiritsemistä ja sen johdosta istuntoja jouduttiin pitämään suuremmalla vartijamiehityksellä, jotta ne saatiin vietyä läpi. Heidän haastavan käytöksensä takia jäsenet ovat sijoitettu erilleen toisistaan eri vankiloihin. Heidän käytökselleen on leimaavaa, että he tekevät mahdollisimman hankalaksi poliisin, vartijoiden ja oikeusviranomaisten työn (Palmen 2021.) Mantaqa -jengi on ottanut toimintamallinsa Ruotsista ja Tanskasta.

Jengin johtohenkilöt ovat verkostoituneet kansainvälisesti ja he ovat pyrkineet myös soluttautumaan vankilahenkilöstöön ja muuhun virkahenkilöstöön (Palmen 2021.) Huomattavaa ja poikkeuksellista oli, että 13.10.2022 käydyssä oikeudenkäynnissä, jossa Mantaqan jäsenet saivat kovia huumausainerikostuomioita, sai myös heidän oikeusavustajansa kahden vuoden ja kymmenen kuukauden tuomion törkeästä huumausainerikoksesta (Kirsi 2022.)

4.4. Paljon puhuttu “Ruotsin tie”

Naapurimaastamme Ruotsista on kantautunut huolestuttavia uutisia jo pitkään. Ruotsissa on ollut avoin maahanmuuttopolitiikka, mutta siirtolaisten sopeutumisesta yhteiskuntaan on esitetty huolta. Ongelmaksi ovat muodostuneet lähiöt, joihin maahanmuuttajat ovat asutettu. Lähiöissä kehittyvistä ongelmista on puhuttu pitkään, kunnes vuonna 2015 tilanne lähti syökykierteeseen.

Monet Ruotsin lähiöistä ovat muodostuneet alueille, joihin rakennettiin 1970-luvulla asuntoja niin sanotun “Million Programmet”-hankkeen aikana. Silloin Ruotsissa oli asuntopula ja haluttiin tehdä maahanmuuttajille nopeasti lisää asuntoja. Tällainen alue on myös Tukholman alueella sijaitseva Rinkeby. Rinkebyn työikäisistä asukkaista 93 prosenttia on ulkomaalaistaustaisia ja heistä suuri osa oli työttöminä. Rinkeby on luokiteltu Ruotsissa kuuluvaksi yhdeksi “erittäin haavoittuvista alueista” (Stockholm Stad 2023.)

Lähiöissä, kuten Rinkebyssa, on hyvin matala työllisyysaste. Myös lähiöiden palveluita on karsittu vuosien saatossa. Kehityskulun suuntaa on vahvistanut kantaruotsalaisten poismuutto ongelmien tieltä ja vapaan koulun valinta. Ruotsissa vanhemmat voivat päättää mitä koulua lapset käyvät. Lähiöiden piirissä olevissa kouluissa on paljon sopeutumisvaikeuksista kärsiviä lapsia. Tämän johdosta monet ruotsalaiset vanhemmat ovat vetäneet lapsensa pois kouluista ja ilmoittaneet heidät sellaisiin kouluihin, joissa on rauhallisempaa. Tämän seurauksena lähiöiden kouluihin on jäänyt vain haastavat oppilaat, ja opettajien työn luonne on muuttunut.

Lähiöiden ongelmaksi alkoi pikkuhiljaa muodostua työttömien vanhempien koulusta lintsaavat lapset. Teini-ikäiset nuoret ryöstivät ihmisiä, pahoinpitelivät koulukavereita ja kiristivät paikallisia yrittäjiä. Vanhemmat menettivät otteen nuoriin. Nuoret eivät enää kunnioittaneet sukujensa tapoja eivätkä Ruotsin lakeja. He ottivat asiat omiin käsiinsä. Myöhemmin näistä porukoista alkoi muodostua vaarallisia jengejä.

Vuoden 2015 kesällä tapahtui Rinkebyssä tulevan jengisodan käännteentekevä henkirikos, jossa 19-vuotias Ruotsin somali Izzy murhattiin. Izzy oli ryöstänyt Forexin valuutanvaihtopisteen ja saanut saaliiksi noin 2 miljoonaa kruunua. Rinkebyssä levisi sisäpiirin tieto tekijästä ja Izzyn hyvä ystävä, 16-vuotias Maslah sai tietää tästä. Maslah raivostui asiasta, koska häntä ei oltu otettu mukaan ryöstöön ja häntä ei lepyttänyt edes se, että Izzy lupasi antaa osan rahoista hänelle. Maslah ystävineen pahoinpiteli ja murhasi Izzyn, vaikka paikalla oli silminnäkijöitä. Tästä alkoi koston kierre. Muodostui kaksi merkittävää jengiä, Dödspatrul ja Shottaz (Salihu 2022, 15-21.)

Ruotsissa katujengit nousivat ihmisten yleiseen tietoisuuteen vuonna 2016. Silloin tapahtui raaka ammuskelu Myntan kahvilassa keskellä päivää, jossa murhattiin kaksi nuorta veljestä. Dödspatrullenin keskeiset jäsenet tulittivat automaattiasseilla täydessä kahvilassa veljekset hengiltä. Vaikka tapahtumalla oli lukuisia silminnäkijöitä niin kukaan ei puhunut poliisille (Salihu 2022 57-60.)

Jengien kehityskulku on ollut Shottazin ja dödspatrullenin alkuajoista huimaa. Vuonna 2022 oli Ruotsissa poliisin arvioiden mukaan 52 eri jengiä ja niiden jäsenenä noin 15 000 henkilöä. Nyt poliisi arvioi, että jengejä on noin 200 ja niihin on kytköksissä noin 30 000 ihmistä (Anderberg 2023.)

Ruotsissa jengiampumisista on tullut niin yleisiä, että se on nostanut aiemmin lintukodoksi sanotun Ruotsin Euroopan kärkimaaksi aseellisissa henkirikostilastoissa. (Brå 2021.) Uhrin ovat lähes poikkeuksetta nuoria miehiä. Tästä ilmiöstä ollaan huolissaan ja sen leviämistä rajan yli Suomeen seurataan tiiviisti. Suomen katujengeissä on osin nähtävissä myös maallikon silmin jo samoja piirteitä, joskaan se ei ole yhtä laajamittaista ja vakavaa vielä tällä hetkellä

Vuonna 2021 Göteborgissa ammuttiin poliisi, jonka murhasta tuomittiin 17-vuotias poika. Eskilstunassa osui luoteja naiseen ja lapseen vuonna 2022. Kaksi lasta loukkaantui ammuskelussa Flemingsbergissä 2021. 12-vuotias tyttö kuoli luotiin Botyrkassa, kun tämä oli ulkoiluttamassa koiraa. Elokuussa 2019 Räckstassa kuoli 18-vuotias nainen ammuskelussa asunnossa. Tässä vain muutamia esimerkkejä. Näihin kaikkiin liittyi katujengikytkös (Åkladarmyndgheten 2022.)

Vuonna 2022 tapahtui Ruotsissa useita ampumisia, jotka liittyivät katujengien välienselvittelyihin. Uutistoimisto TT:n mukaan vuonna 2022 Ruotsissa kuoli 60 ihmistä ampumisen seurauksena. Se on 38 prosenttia enemmän kuin vuonna 2021. Tällä hetkellä Ruotsi on Euroopan ainoa maa, jossa kuolemaan johtavat ampumiset ovat nousussa (MTV 2023.)

Ruotsin katujengien välienselvittelyt ovat tulleet normaalikansalaisten arkeen, koska erilaiset pommi-iskut ja ampumiset ovat alkaneet esiintyä myös lähiöiden ulkopuolella. Tämä herättää huolta kansan keskuudessa ja viime vaaleissa oli jo selvästi nähtävissä suuri kannatus

Ruotsidemokraateille, jotka lupasivat panostaa tilanteen ratkaisemiseen. He ovat ajaneet pidempiä rangaistuksia jengien nimissä tehdyille rikoksille. Vuoden 2022 vaaleissa Ruotsidemokraatit nousivat toiseksi suurimmaksi puolueeksi.

Ruotsissa tapahtuneissa jengiampumisissa ja muissa väkivallan teoissa on hyvin alhainen ratkaisuprosentti, koska kukaan ei suostu todistamaan. Se taas lisää koston kierrettä: Koska syyliä ei saada vastuuseen, niin oikeus otetaan omiin käsiin ja lähdetään kostoretkelle. Jengiläisten koodistoon ei kuulu puhua poliisille. Sivulliset taas eivät uskalla, koska pelkäävät seurauksia, jos he sekaantuvat. Viime aikoina Ruotsissa on ollut ampumisia julkisilla paikoilla päiväsaikaan, jolloin tavalliset kansalaiset liikkuvat siellä myös. Monet jengiläiset pitävät luotiliivejä ja sen johdosta uhreja pyritään ampumaan päähän (Alentola 2022.)

Monet Ruotsissa asuvat kertovat, että uutisissa on päivittäin ampumisia tai muita jengeihin liittyviä väkivallantekoja. Tietyt lähiöt ovat Ruotsissa ”ghettoutuneet”. On puhuttu ”No Go”-zonesta eli alueista, jonne eivät poliisit tai muut viranomaiset mene. Poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen mukaan Ruotsissa on 23 no go -aluetta.

Ruotsin jengisodasta kirjan kirjoittanut toimittaja Diamant Salihu on kertonut, että nuorimmat jengiläisistä ovat 10-12-vuotiaita lapsia. Jengiläisiä puolustavat oikeudessa asianajajat, joille on maksettu rikollisella rahalla. Tällä tavalla myös he hyötyvät jengien velanperinnästä ja huumeiden välittämisestä korkeampiin yhteiskuntaluokkiin. (Ristmeri 2022.)

Salihu on kertonut, että jengit hyödyntävät lapsia kuriireina ja laittoman tavaran säilyttäjinä. He saattavat myös tilata palkkamurhia alaikäisiltä, joiden kotiolot ovat heikot. Nuoremmat houkuttuvat Salihun mukaan vanhempien poikien rahojen esittelystä, kun taas heidän vanhempansa tekevät matalapalkkaisia töitä, joista saadut tulot riittävät tuskin elämiseen. Nuorilla rikosten teetättämistä selittää Ruotsin laki, joka ei langeta kovia tuomioita alle 16-vuotiaille. (Ristmeri 2022.)

Katujengit ovat Ruotsissa lähtöisin yhteiskunnasta eristyneiltä alueilta, kuten Rinkeby, Tensta ja Husby. Niistä puhutaan yleisesti nimellä ”utsatta område”, eli ongelma-alueina. Näillä alueilla asuu noin 600 000 ihmistä. Ruotsin poliisi on pitänyt kirjaa vuodesta 2015 tämän kaltaisista alueista. Ne ovat jaettu kolmeen eri vakavuusluokkaan: Ongelmallinen alue, riskialue ja erityisen ongelmallinen alue. Näitä alueita on Etelä- ja Keski-Ruotsissa suurimmissa kaupungeissa (Ristmeri 2022.)

Näillä ongelma-alueilla on tyypillistä korkea työttömyys, maahanmuuttajien runsaus ja suuri rikollisuusaste. Näiden alueiden asukkaat ovat epäluuloisia virkavaltaa ja yhteiskuntajärjestelmää kohtaan. Rikollisjengit näyttävät isoa roolia näiden alueiden kohdalla. Diamant Salihun mukaan alueiden kehityskaari on mennyt huonoon suuntaan, kun peruspalveluita on karistettu. Tällöin asukkaat ovat kokeneet, että ruotsalainen yhteiskunta kääntää selkensä heille.

Ruotsalaiset asiantuntijat kertoivat vuonna 2022, että Tukholmasta alun perin levinneet katujengit ovat levinneet myös Pohjois-Ruotsin Luulajaan, eli noin 130 kilometrin päähän Tornion rajasta (Alentola 2022.)

4.5. Symboliikka ja sosiaalinen media osana jengien toimintaa

Katujengeihin kuuluu olennaisena osana erilaiset tunnuksot, kuten värit, symbolit ja käsimerkit. Kanadan Toronton Yliopiston antropologian laitoksella vuonna 2013 tehdyn tutkimuksen mukaan symbolit ovat yllättävän keskeisessä roolissa jo ennen jengeihin liittymistä. Haastatteluja tehtiin kolmessa osassa vuosina 2009-2011. Nuoret, jotka etsivät omaa identiteettiään, havaitsivat eri symbolit, jotka koekvat omikseen. Symboleilla on nuoriin todella suuri emotionaalinen vetovoima. Tutkijaryhmä haastatteli useita kymmeniä jengiläisiä Kanadan eri osissa. (Chadwick, Danesi, Fuhr 2013, 72.)

Erityisen mielenkiintoinen tutkimus löytyi Kanadasta vuodelta 2013. Siinä esitetään, että yksi merkityksellisimpiä vetovoimatekijöitä jengiin liittymisessä oli symboliikka. Tutkimuksen mukaan omaa identiteettiä etsivät nuoret samaistuvat tiettyjen jengien logoihin, tatuointeihin sekä väreihin. He ajattelevat tiettyjen symbolien kuvastavan itseään ja hakeutuvat jengien pariin (Chadwick, Danesi, Fuhr 2013, 65-82.)

Symbolien rooli on mainittu laajasti eri artikkeleissa ja tutkimuksissa ympäri maailman, mutta niiden roolia ei olla osattu pitää kovin merkityksellisinä. Chadwick, Danesi ja Fuhr väittävät tutkimuksessaan, että eri symbolien merkitys pitäisi ottaa isompaan rooliin tutkimuksissa, joissa pohditaan nuorten vetovoimatekijöitä jengejä kohtaan. Tutkijat puhuvat SPE efektistä, joka tulee sanoista Symbolic Power Effect (Chadwick ym. 2013,72.)

Symbolismi on myös jengeihin kuulumattomalle nuorelle tärkeää. Z-sukupolvi, joka on ensimmäinen "diginatiivi" sukupolvi, ei erota juurikaan internetin ja normaalielämän tapahtumia keskenään. Eri somepostauksissa ja musiikkividoilla näkyvät tunnuksot antavat heille paljon informaatiota.

Kanadalaistutkijoiden mukaan ennen katujengeihin liittymistä tietty symboliikka ja tuotemerkit puhutteli nuoria ja veti puoleensa liittymään jengiin. Jengin symbolien mielikuvat vastasivat nuorten tarpeeseen löytää elämilleen merkityksellistä sisältöä, mikäli he eivät olleet sitä muusta elämästä jo löytäneet. Symbolien merkitys todettiin olevan yhtä voimakas kuin esimerkiksi kansallisen tunnuksen tai lipun merkitys ihmisille. Siitä tuli asia, jota he haluavat edustaa, ja jonka puolesta tehdä uhrauksia (Chadwick, ym. 2013, 77.)

Katujengien symboliikka tarjoaa statusta ja voimaa, jonka avulla nuoret voivat päästä toisten nuorten yläpuolelle. Joidenkin jengien johtohahmot ovat tietoisia näistä eri käsimerkkien ja symbolien puoleensa vetävyydestä nuoriin. Myös kalliiden brändien avulla nuoret yrittävät

kohottaa omaa asemaa. Symbolit ja käsimerkit sitovat jengin jäsenet yhteen. (Chadwick ym. 2013,77.)

Kanadalaistutkijoiden mukaan jengisymbolismin suuri ja tunteita herättävä voima väkivaltaisine mielle yhtymineen liittyvät merkittävästi luultua enemmän valintaan liittyä jengiin, kuin sosioekonomiset tai psykologiset tekijät. Jengien tatuoinnit, merkit ja muu symboliikka koettiin omaksi ideaali identiteetiksi ja siten ne vetivät puoleensa. Nuoret halusivat nousta jengiin liittymisen avulla ja symbolien käyttämisellä ja nousta siten toisten nuorten yläpuolelle (Chadwick 2013, 80.)

Los Angelesin katujengit suosivat Nike Cortez -merkkisiä lenkkareita. Ne olivat tyylikkää ja melko edulliset. Niistä tuli niin suosittu jengiläisten keskuudessa, että jos jollakin oli Nike Cortez -merkkiset lenkkarit niin jengiläiset menivät kysymään, että mihin jengiin tämä kuului. Mikäli hän kuului väärään jengiin niin hänet pahoinpideltiin. Myös poliisi kiinnostui noiden kenkien käyttäjistä niin, että alkoi seurata heitä tarkemmin (Virtanen 2023.)

1990-luvulla Nike Cortez lenkkarien käyttäminen kouluissa kiellettiin USAssa. Kiellolla haluttiin irtisanoutua jengimyönteisyydestä kouluympäristössä. Sama kiello koski myös tuolloin bandana-huiveja ja Dickies -merkkisiä vaatteita (Virtanen 2023.)

Vuonna 2013 neljää poikaa joutui ampumisen uhriksi, koska he eivät kyenneet selvittämään jengiläisille, minkä vuoksi he olivat pukeutuneet Nike Cortez -lenkkareihin. Vuonna 2017 pahoinpideltiin vakavasti Marylandissa kaksi miestä, koska heillä oli nuo samaiset lenkkarit jassaan ilman perusteltua syytä. Samana vuonna ammuttiin miestä New Yorkissa, koska hän käytti samanmerkkisiä lenkkareita. (Virtanen 2023.)

Nykyään Cortez -lenkkarit yhdistetään läheisesti erittäin väkivaltaiseen MS 13 jengiin, joka toimii Meksikossa, Kanadassa ja Keski-Amerikassa. Mm Vuonna 1997 MS-13 kidnappasi ja tehoitti Hondurasin presidentin pojan (Virtanen 2023.)

Donald Trumpin presidenttikaudella Yhdysvalloissa pyrittiin kitkemään jengirikollisuutta tehokkaasti. Tällöin poliisin toimet kohdistuivat erityisesti Nike Cortez -lenkkareita käyttäviin henkilöihin. Tämä tapa osoittautui niin tehokkaaksi, että isoimpien jengien johtajat määräsivät alaisensa välttämään Nike Cortez -lenkkarien käyttöä (Virtanen 2023.)

Sosiaalisesta mediasta löytyy videoita, joissa erään katujengin johtohahmo tekee rikoksia. YouTubessa on videoita, joissa hän räppää. Videolla nähdään, kun miesjoukko uhoaa, kommandopipot päässä ja esittelevät aseita. Videoissa toistuu jengitunnus. On selvää, että nämä jengit haluavat somen kautta lisää näkyvyyttä itselleen.

Poliisiylitarkastaja Markku Heinikari kertoo Yleisradion haastattelussa, että sosiaalisen median rooli on erittäin merkittävä katujengi ilmiössä. Heidän musiikkityylinsä on nuorison suosiossa.

Tuhannet seuraavat jengien keskeisten henkilöiden sometilejä. Lisäksi jengien välinen “nokitelu” on kaikkien nähtävillä. Tämän jälkeen voidaan pahoinpidellä henkilö ja julkaista siitä myös video. Tällaisella pyritään viemään toisen kunnia ja nostamaan omaa statusta (Ristmeri 2022.)

On arveltu, että yksi keskeinen syy katujengitoiminnan leviämislle on juuri sosiaalinen media. Näin jengit tulevat toisten nuorten tietoisuuteen. Jengeihin kuuluvat ja heitä seuraavat nuoret ovat sen ikäisiä, että heitä voi kutsua termillä “diginatiivi”. Heille internet on ollut luonnollinen osa elämää jo syntymästä saakka. Myös jengeihin kuuluvat saavat tietoa tehdystä rikoksista eri sosiaalisen median alustojen kautta. Lisäksi jengiin kuuluvat tai kuulumattomat ovat saattaneet saada kannustusta rikoksiin ryhtymiselle sosiaalisen median kautta.

Jengiin kuuluvat voivat myös tavoitella sosiaalisen median avulla lisää potentiaalisia asiakkaita tai jäseniä. Sosiaalisen median avulla voidaan korostaa jengin voimaa. Sen avulla jengit ja niiden jäsenet voivat uhkailla kilpailijoitaan tai näyttää rikollisia saavutuksiaan. Jengit voivat myös muistaa vangittuja tai kuolleita jengiläisiä sosiaalisen median julkaisujen kautta. Sen kautta myös voidaan saada uusia asiakkaita huumausaineiden myymiseen (Densley 2013, 100).

David Pyrooz, Scott Decker ja Richard Moule tekivät vuonna 2015 tutkimuksen rikollisten internetin käytöstä. Siinä ilmeni, että suurin osa jengeistä ei käytä internetiä merkittäviin toimintoihin, kuten huumekauppaan tai uusien jäsenten rekrytointiin, vaan se on ensisijaisesti symbolista. He kuitenkin havaitsivat katujengien tietyllä tavalla groomaavan heitä lähemmäs jengien toimintaa. Sosiaalisen median kautta jengit kontrolloivat jäseniään, sekä liittolaisiaan (Storrod & Densley 2017, 687-689).

Erityisesti nuorille sosiaalisen median käyttö on keskeistä eivätkä he niinkään seuraa muita medioita. Nuoret käsittelevät toisinaan myös konfliktejaan sosiaalisessa mediassa ja myös kiusaaminen on siirtynyt monesti sinne. Nykyään yhä useamman nuorten tekemän pahoinpitelyn motiivina on heidän kertomansa mukaan kunnian puolustaminen. Kysymyksessä on oman tai kaverin kunnian puolustaminen. Kun asia on kaikkien nähtävillä niin se on luonteeltaan enemmän leimaavaa ja nöyryyttävää. Monesti ajatellaan, että katujengien välisissä kahnauksissa olisi kysymys reviiiristä tai huumekaupoista. Usein on kuitenkin kyse vain kunniaista. Joku on loukannut jotakuta ja kolmas lähtee kostamaan. Jokin pieneltä tuntuva asia saattaa johtaa loppujen lopuksi jopa ampumiseen. Koronaviruksen tuomat poikkeusajat siirsivät suuren osan opiskelusta sekä työstä ja muusta kanssakäymisestä sosiaaliseen mediaan. Nuorille sosiaalinen media on luonteva osa arkea eikä sitä voi yhdistää pelkästään negatiiviseen käytökseen.

Kunnian puolustamiseen johtanut väkivalta voidaan kuvata ja julkaista sosiaalisessa mediassa. Heikki Turkka kirjoittaa kirjassaan Lasten ja nuorten konfliktit, että nuorten väkivaltarikoksista jopa 50 % on tutkimusten valossa kostoja nuoren itsensä tai kaverin puolesta. Tämä

kertoo myös paljon kavereiden ja yhteisöllisyyden merkityksestä: Nuoret ovat valmiita ottamaan oikeuden omiin käsiin jopa väkivallalla (Turkka, Saarholm 2021, 8.)

Finn-Aage ja McCuddy (2020) ovat tutkineet jengeihin kuuluvien nuorten sekä jengeihin kuulumattomien nuorten sosiaalisen median käyttöä. Tutkimuksen mukaan jengeihin kuuluneet nuoret tutustuivat toisiin ihmisiin enemmän internetin välityksellä kuin jengiin kuulumattomat nuoret. Jenginuoret saivat myös internetin välityksellä tietää ystäviensä tekemistä rikoksista useammin kuin jengeihin kuulumattomat nuoret. Tosin tutkimukseen vastanneet jenginuoret eivät mielellään itse paljasta omaa rikollista toimintaansa internetissä. He tekevät sen mieluummin kasvotusten. Jengeihin kuuluneet nuoret saivat internetin välityksellä kannustusta syyllistyä rikolliseen toimintaan.

4.6. Rap- ja roadmankulttuuri osana katujengien toimintaa

Vuoden 2022 katujengien oikeudenkäynneissä tuomittiin kaksi Drill rappia esittävää artistia. Myös aluesyyttäjä Perttu Könönen oli huomioinut rap- musiikin osallisuuden rikoksiin esittämällä yhteyden rikosten ja musiikin välillä. Hän kertoi ilmiön olevan Suomessa vielä uusi, mutta asiaan on syytä kiinnittää huomiota, koska rikollisuus muuttaa muotoaan jatkuvasti. Rikokset olivat vakavia, kuten tapon yritys ja törkeä henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu (Helpinen & Kirsi 2022.)

Rap-musiikin sanoitukset, joita julkaistaan eri sosiaalisen median alustoilla, ovat olennainen osa katujengien toimintaa. Rapin alalaji on Drill, joka keskittyy rikollisuuteen. Termi ”drill” on slangia, ja viittaa tappamiseen. Se on yhdistetty etenkin jengirikollisuuteen. Sanoituksissa saatetaan kertoa jo tehdyistä rikoksista. Niissä myös saatetaan provosoida toisten jengien jäseniä (Disganstarap). Kappaleilla tehdään myös tunnettavuutta itse jengille.

Drill rapissa uhkaillaan väkivallalla toisia jengejä. Slangitermi ”drilling” tarkoittaa kilpailevan jengin kimppuun hyökkäämistä ampumalla. Sille on ominaista hedonistisen ja rikollisen elämäntavan ihailu. Esimerkiksi Britanniassa kyseinen tyyli on kielletty. Drill rapissa on vaikutteita 90-luvun gangsta rapista. Sen yhtenä isänä on pidetty Chief Keefiä, joka on kotoisin Chigagosta. Drillin sanoitukset heijastavat tyyppillisesti elämää kaduilla, ja ne ovat yleensä karkeita, väkivaltaisia, realistisia ja nihilistisiä. Drill -artistien on arveltu olevan läheisissä suhteissa katujengien kanssa (Pudas 2022.)

Drill-artistit voivat saavuttaa yhteisön silmissä arvostusta tekemällä onnistuneita sanoituksia. Se kuitenkin altistaa heidät sellaiseen asemaan, jossa heidän kunniansa viemisestä tulee tavoiteltavaa toisten rikollisten silmissä. Näin ollen he tekevät itsensä alttiiksi väkivallalle. Drillrap-lyriikat eroavat perinteisestä gangstarapista enemmän provokatiivisella lyriikalla (Laakso 2023, 8.)

Drill rapin lyriikoissa asetetaan yleensä vihollisia eli toisia jengejä vastaan. Lisäksi vihollisia ovat myös virkavallan edustajat. Yleensä näiden kappaleiden sanoitukset ovat poleemisia ja hyökkäviä. Toisia jengejä, virkavaltaa ja niiden jäseniä voidaan nimetä symbolisesti, jolloin kuulijalle ei välttämättä avaudu mistä on kysymys, jollei konteksti ole tuttu. Drill -maailmaan kuuluu oleellisesti kunnia ja mikäli sitä pyritään viemään, on yleinen seuraamus kosto (Laakso 2023, 8.)

Musiikkivideot ja sosiaalinen media saavat aikaan sen, että varsin nuoretkin lapset saattavat ihannoida roadman-kulttuuria. Rapsanoituksissa käytetään yleensä rikosmaailmaan liittyviä sanontoja, kuten "tää on meidän mesta", tai kerrotaan, että "rotat" sitä tai tätä. Yleisesti käytetään myös, että ei "snitchata" toisia (Pastela, 2022.)

Rap on hiphop -musiikin alatyylili. Alun perin hiphopin sanoma oli varsin maanläheinen ja kaukana loisteesta. Sen idea oli, että lähes kaikki voivat tehdä musiikkia. Kappaleiden sanoma kertoi yleensä yhteiskunnallisista aiheista kuten rauhaa maailmaan, ruokaa köyhille, kasvis-syöntiä, lopetetaan sodat. Nykyajan rap on väkivaltaan viittaavaa ja hypermaskuliinista, jossa naiset nähdään selvästi heikompina tai heitä esineellistetään. Kalliilla materiaalilla rehvas-tellaan.

Denzeley on artikkelissaan maininnut, että jengit ovat kautta aikojen tehneet musiikkivideoita, joissa jengielämää ihannoidaan (Densley 2013.) Nykyään videoilla haetaan julkisuutta ja mainetta jengeille, mutta samalla halutaan tehdä mahdollisesti myös rahaa. Tällaisia videoita tekevät nuoret. Eri maissa viranomaiset ja lähinnä poliisi on toivonut Youtube -kanavan poistavan rikollista elämää ihannoivat videot. Britanniassa henkilö, joka jakaa tietyn tyylistä musiikkia netissä voidaan lisätä jengitietokantaan. Se on mahdollista silloin, kun musiikkivideolla mainostetaan jengin nimiä tai jengien merkkejä tai tunnuksia. Arvioiden mukaan poliisin pyynnöstä on poistettu 500 tällaista videota. Englannissa on jopa asetettu tuomituille väkivaltarikoksista tuomituille artisteille kieltoja käyttää tiettyjä jengeihin viittaavia slangisanoja. Lisäksi he voivat joutua ilmoittamaan vuorokautta aikaisemmin poliisille aikeistaan ladata uusi video (Laakso 2023. 11.)

Suomessa on ollut viime vuosina useita rapartisteja, jotka on voitu osoittaa kuuluvan katujengeihin. He esiintyvät musiikkivideoilla yleensä jengitunnuksissa ja näyttävät käsimerkkejä. He saattavat kertoa videoilla rikoksistaan tai nokitella toisille jengeille. Kun musiikin välityksellä on esitetty julkisesti loukkauksia tai jopa uhkauksia, siitä on hyvin vaikeaa perääntyä. Kappaleissa toistuu usein myös kertomus, kuinka he hallitsevat jotain tiettyä aluetta. Videoissa esiintyy kannabiksen käyttö hyvin arkisena asiana. Sen käyttö ja muu huumausaineisiin liittyvä toiminta ovat lähes poikkeuksetta mukana musiikkivideoissa. Gansta rapilla on pitkä historia, joka antaa lisää uskottavuutta henkilöille, mikäli heidän tiedetään tekevän rikoksia. Tämä saattaa kannustaa gangsta rap -artisteja jatkamaan rikoksia. Gangsta rap on hip-hop-

tyyli, joka heijastelee kantakaupungin nuorten väkivaltaista elämäntapaa. Tyyllisesti gangsta rap suosii aggressiivisia sanoituksia. Disgansta rap on toisia alentavaa rappia, joilla pyritään piikittelemään toisten jengien tai muiden vihamiesten kunniaa.

Gangsta rap on myös nähty syrjäytyneiden kanavana purkaa tuntojaan ja elämän ongelmia. He saattavat kertoa todellisuudesta sellaisissa kaupunginosissa, joissa huumekauppa, väkivalta ja muut rikokset ovat arkipäivää. Rappien tekstit ovat nykyään katujengiläisille kuin aseita valtataistelussa. Niissä olevaa sanomaa ei välttämättä ymmärrä ihminen, joka ei kuulu heidän joukkoonsa ja ymmärrä heidän slangiaan. Suomessakin poliisi on sanonut, että eri jengit viestivät gangstarapin avulla (Virtanen 2023.)

Myös Ruotsissa on ollut selvä yhteys rap-musiikilla ja katujengeillä. Jo vuonna 2021 räppäri Yasin Mahamoud tuomittiin kymmenen kuukauden vankeuteen toisen räppäriin sieppauksen valmistelusta. Myös toinen räppäri Haval Khalil tuomittiin ryöstöstä ja avunannosta sieppaukseen 2,5 vuoden vankeustuomioon. Tämän siepatun rap -artistin piti todistaa sieppaajiaan vastaan, mutta hänet murhattiin teloitustyyliin ennen oikeudenkäyntiä. Hänen murhaajaansa ei ole saatu kiinni (Töyrylä 2021.)

On arveltu, että osa rapartisteista on tullut jengien lähestymäksi. On myös mahdollista, että jengit maksavat rap- artisteille, jotta nämä valjastaisivat kappaleitaan ajamaan jengien asiaa. Toiset rap-artistit saattavat kuulua jengeihin. Ilmiö on tullut tunnetuksi Yhdysvaltojen ja Meksikon huumesodissa, joissa mafiosot maksavat Corrido -artisteja tekemään heitä ylistäviä lauluja. Heitä kutsutaan nimellä narco-corrido. Siellä ilmiö on levinnyt katujengien pariin.

Katujengi-ilmiöön liittyy läheisesti Britanniaasta rantautunut roadman-kulttuuri. Roadman- ilmiöstä löytyi jonkin verran tutkimustietoa, jota olemme hyödyntäneet työssämme. Siihen kuuluu esimerkiksi merkkivaatteet ja rap musiikki, jotka ovat tiiviisti mukana katujengien jäsenten elämäntyylissä. Roadman- ja katujengi -ilmiöön kuuluvat usein myös huumeet ja väkivalta. Yritimme saada tietoa, kuinka paljon näillä on yhteyttä toisiin.

Roadman -kulttuuri tulee Iso-Britanniasta ja on levinnyt laajalti Eurooppaan. Vapaa suomenos siitä on katumies. Se tarkoittaa pukeutumistyyliä, jossa nuorella on yllään tummat merkkivaatteet ja huppu päässä. Rap -musiikkivideoissa ja -kuvissa roadmanit peittävät usein kasvonsa huivilla. Vaatetus on ulkoinen piirre roadman -kulttuurissa, mutta sitä tärkeämpi on "gangsta-ajattelu", sekä roadman-asette, jossa ihannoitetaan rikollista elämää (Paastela 2022.)

Roadman- kulttuuri on ilmiö, johon kuuluu tietynlainen pukeutumistyyli ja teräaseen mukana kantaminen ongelmatilanteita varten. Roadman -kulttuurissa ihannoitetaan kallista elämäntapaa, jota ollaan valmiita tavoittelemaan rikollisin keinoin. Näyttävät sekä kalliit vaatteet, kellot ja korut ovat osa ideologiaa. Keskeistä on myös musiikki ja ajattelumalli kadulla

elämisestä. Suomessa Roadman -kulttuuriin kuuluu myös tietynlainen puhetyyli. Ajattelumalliin kuuluu ihannekuva miehestä, joka ei pyytele anteeksi vaan ottaa keinoja kaihtamatta sen, mikä itselle kuuluu. Keskeistä on myös kova maine ja omien puolien pitäminen (Pentinpuro, Pehkonen 2022, 20.)

Kyky lukea niin sanottua katukoodia korostuu roadman -tyylissä, kuten nimen alkuosa "road" ilmentää. Kalliiden vaatteiden kantaminen antaa signaalin, että niiden kantaja on kyennyt nousemaan taloudellisesti heikoista katuelämän oloista vaurauteen. Se antaa myös alitajuisen merkin kyvykkyydestä puolustaa arvokasta omaisuutta, koska kalliit tuotteet kutsuvat toisia ryöstämään. Lisäksi ne korostavat maskuliinisuutta, sillä verkkarit ja lenkkarit viestivät kantajansa kyvystä toimia fyysisesti tarvittaessa (Virtanen 2023, 13.)

Alun perin roadmanit eivät pukeutuneet luksukseen. Heillä oli yleensä yllään jotkut tummat verryttelyasut tai hupparit ja tavalliset lenkkarit. Syy tähän oli se, että tummiin pukeutunut henkilö oli heikommin havaittavissa ryöstön kannalta. Lisäksi verryttelyasu ja lenkkarit olivat sopivan käytännöllinen asu, joka mahdollisti liikkumisen ryöstöjen aikana. Myös valvontakameran kuvista on hankalampi tunnistaa mustiin pukeutunutta henkilöä. Myöhemmin roadmanit, jotka onnistuivat ryöstöissä, saivat taloudellista menestystä niiden myötä. He halusivat näyttää vaurauttaan ulospäin ja alkoivat pukeutua kalliimmin. Tämä oli merkki menestyneistä ryöstöistä ja nosti statusta. Vaatteista tuli näin työkaluja, joilla korostettiin omaa statusta, sekä valta-asemaa. Tärkeää on, että kalliit logot ovat näkyvillä ja tunnistettavissa (Virtanen 2023.)

Roadman -ilmiö on suosittu 12-20-vuotiaiden, maahanmuuttajataustaisten poikien ryhmissä. Se on myös melko yleistä suomalaisten nuortenkin keskuudessa sillä roadman -tyylinen pukeutuminen on tällä hetkellä muodissa. Tyyliin kuuluu yleensä tumman untuvatakin tai toppaliivin käyttö sekä tumma lippis. Lisäksi monet käyttävät erilaisia huiveja tai vyölaukkuja. Se ei siis aina tarkoita rikollista elämäntapaa (Pentinpuro, Pehkonen 2022, 22.)

Negatiivista ovat nuorten tekemät ryöstöt, joissa toisten lasten päältä anastetaan väkivallalla uhaten kalliita merkkivaatteita jopa julkisilla paikoilla keskellä päivää. Uhrin eivät usein uskalla tehdä rikosilmoitusta, tai kertoa kuka heidät on ryöstänyt, vaikka he tunsivat tekijät. Niin sanottu "vasikointi" eli snitchaus on roadman -kulttuurin vastaista. Uhrin saattavat kertoa, että tekijät olivat pukeutuneet roadman -tyylisesti (Pentinpuro, Pehkonen 2022, 22.)

Roadman -lenkkarit ovat yksi oleellinen asia. Kalliit lenkkarit ovatkin usein ryöstön kohteena. Tekijä saattaa mennä kysymään uhrilta tämän kengännumeroa ja jos se on sopiva, ryöstää tältä teräaseella tai väkivallalla uhaten jalasta. Usein lenkkarit viestivät roadmanin statusta ja ovat sitten keskeisessä roolissa pukeutumisessa (Pentinpuro, Pehkonen 2022, 26.)

Roadman -tyyliset joukkioit ovat aiheuttaneet pelkoa ympäri Suomea. Kaikki eivät kuulu katu-jengeihin. Huhtikuussa 2022 Kaleva lehti uutisoi nuorten pelkäävän Oulussa ryösteleviä ja puukottavia porukoita, jotka ovat pukeutuneet kyseiseen tyyliin. Pelko on osaksi aiheellista, koska Valkealan kaupunginosassa tapahtui väkivaltainen ryöstö, jossa noin kymmenen hengen nuorisoporukka oli ryöstänyt kaksi alaikäistä ja vieneet vaatteita heidän yltään (Aitoaho 2022.) Kyseisen jutun tutkijana toimiva rikosylikonstaapeli Irmeli Korhonen oli kommentoinut, että Oulussa alkaa olla samantapaista katuryöstelyä kuin pääkaupunkiseudulla, joka johtuu jengikulttuurin ihannoimisesta. Se ilmenee myös roadman -tyylisenä pukeutumisena (Aitoaho 2022.)

Roadman -ilmiön myötävaikuttavana tekijänä on monien maahanmuuttajataustaisten heikko sosioekonominen asema. Sen takia he eivät usein kykene ostamaan haluamaansa kallista tyyliä ylläpitäviä symboleita. Kyseisen kulttuurin ympärillä tapahtuu yleisimmin ryöstö- ja väkivaltarikoksia. Nuoret kantavat kulttuurille ominaisesti teräaseita mukanaan ja saattavat käyttää niitä rikoksissaan.

Kaikki nuoret, jotka pukeutuvat roadman -tyylisesti, eivät kuulu jengeihin, mutta jengeissä mukana olevista nuorista suurin osa edustaa roadman -alakulttuuria (Pehkonen, Pentinpuro 2020, 38-39.)

Roadman -tyylin ja osittain myös katujengien mahdolliseksi roolimalliksi on arveltu Netflixissä julkaistua "Top Boy"- nimistä sarjaa. Ensimmäinen tuotantokausi julkaistiin vuonna 2011. Sarjan pukeutuminen on juuri roadman -tyylistä ja siinä toimivat erilaiset katujengit. Sarjan myötä roadman -tyyli levisi muihinkin maihin. Sarja sijoittuu Lontooseen Hackneyn lähiohin ja siellä kuvitteelliseen "Summerhouse" nimiseen paikkaan.

Sarjassa nuoret miehet pyörittävät häikäilemätöntä huumebisnestä omalla asuinalueellaan. Erimielisyydet ratkaistaan suoraviivaisella väkivallalla ja loukkaukset kostetaan. Sarjassa puukotukset ovat arkisia ja myös ampuma-aseita käytetään, jos niitä on saatavilla. Sarjassa maine on tärkeää ja kenenkään edessä ei nöyristellä. Joskus rikokset julkaistaan somessa. Kyseisessä sarjassa jengiin otetaan mukaan nuorempia lapsia aluksi tekemään pienempää kaupaa, ja ajan myötä voi saada isompaa vastuuta. He saavat tukea ja turvaa toisistaan, sekä taloudellista menestystä, kun taas heidän vanhempansa elävät köyhyydessä. Mikäli joku joutuu pidätetyksi, kukaan ei saa puhua kuulusteluissa tai "vasikoida". Lapset kasvavat rikollisessa kulttuurissa, joka tarjoaa mahdollisuuden nousta kurjista oloista parempaan elämään.

Sarjan keskeiset henkilöt pukeutuvat kalliisiin merkkilenkareihin, toppaliiveihin, verryttelypukuihin, koruihin ja farkkuihin. He pyörittävät omaa yhteiskuntaa normaalin yhteiskunnan rinnalla heidän asuinalueellaan. Poliisia tai lakeja ei arvosteta vaan he ovat luoneet omat säännöt elämään. Ongelmat ratkaistaan oman porukan kesken omalla tavalla. Edes ambulanssia ei haluta soittaa vaan loukkaantuneet viedään sairaalaan tai sen ovelle.

Välillä saatetaan kääntyä omia kavereita tai sukulaisia vastaan, jos koetaan tullessa petetyksi ja myös heitä vastaan ollaan valmiita käyttämään äärimmäistä väkivaltaa ja tehdään jopa henkirikoksia. Myös rikostoverit riitaantuvat väillä ja yhteenotoilta ei voi välttyä. Kaikkiin toiminta on hyvin itsekeskeistä ja empatia loistaa poissaolollaan. Suoraviivainen väkivalta on ainoa tapa ratkaista ongelmia.

Sarjan henkilöt ovat kaikki nuoria, jotka eivät ajattele elämäänsä eteenpäin, vaan pyrkivät rikastumaan ja löytämään sitä kautta paremman elämän nopeasti. Sosiaalista asemaa omassa yhteisössä koetetaan saada nostettua tienaamalla mahdollisimman paljon rahaa. Rahaa myös käytetään näyttävästi, sillä se vahvistaa omaa asemaa menestyvänä yhteisön jäsenenä. Kukaan ei opiskele tai arvosta koulutusta. He puhuvat omaa katuslangia ja ovat yleensä etnistä alkuperää. Nuoret elävät oman onnensa nojassa ja heidän vanhempansa ovat joko kuolleet tai muutoin huono-osaisia, tehden pitkää päivää töissä. Lapset ja nuoret ovat vailta aikuisten tukea jo varhain. Vankila ja pidätykset ovat osa elämää. Poliisi on voimaton rikosten edessä ja suurin osa rikoksista jää selvittämättä.

Auerin ja Lehmusvirran opinnäytetyön tekemissä haastatteluissa (2022, 38) useampi nuori, joka oli kytkeytynyt jengeihin, kertoi ottaneensa mallia Top Boy -sarjasta. Lisäksi nuorten keskuudessa kuulee puhuttavan paljon kyseisestä sarjasta, joka vaikuttaa olevan isolle osalle aikuisia melko tuntematon.

Sarjassa esitetään rikollisuus ja katuelämä melko positiivisessa valossa. Ainakaan sen varjo-
puolia ei tuoda paljon esiin. Huumebisnes ja katuelämä nähdään siistinä juttuna, joka normalisoituu sarjan seuraamisen myötä. Siitä voi nähdä mallin ja toimintatavan, kuinka kouluja käymätön ja yhteiskunnan lakeja noudattamaton henkilö voi luoda vaihtoehtoisen menestymisen tien.

4.7. Ketkä ovat alttiita liittymään katujengeihin?

Nuorisorikollisuus on yleensä aina ryhmäilmiö. Nuoruudessa kaverit ovat tärkeitä ja harva tekee rikoksia vain yksin. Kaverit ovat tärkeitä nuorille niin hyvässä kuin pahassa. Ne voivat auttaa pysymään pois rikollisesta porukoista tai vetää sinne. Asuinalue myös vaikuttaa osaltaan. Alueet, jotka ovat tiheämmin asuttuja ja joilla on enemmän huono-osaisuutta ovat rikosaktiivisempia. Tämä ei johdu ainoastaan asuinalueesta vaan kriminologian apulaisprofessori Antti Latvalan mukaan siihen vaikuttaa myös valikoitumisefekti. Sen mukaan ihmisen valinnoilla on aina iso rooli siitä mihin hän päätyy (Latvala 2020.)

Jengiytymiselle altistavat tekijät jakautuivat 6 teemaan. Nämä teemat olivat ikä, sukupuoli, syrjäytymistekijät, yhteiskunnalliset epäkohdat, nuoren sisäiset kokemukset ja ulkoiset vaikutteet. Lisäksi nuorisojengeissä miessukupuoli on yliedustettuna. Lisäksi altistavia tekijöitä ovat huonot perhesiteet, kotiolot, asuinalue sekä sosioekonominen asema. Monesti jengeihin

päätyvillä nuorilla on ongelmia jo varhaislapsuudesta saakka. Näitä ovat mm. ADHD, epäsosiaalinen käytös ja impulssikontrollin puute. (Jokela 2006, 101-102.)

Maahanmuuttajataustaisuus ja kokemus yhteiskunnan ulkopuolisuuden tunteesta voivat olla myös seikkoja, jotka johtavat jengeihin päätymiseen. Honkatukia ja Suurpää haastattelivat etniseltä taustaltaan erilaisia nuoria ja havaitsivat, että nuorten kertomusten perusteella muihin etnisiin vähemmistöihin kuuluviin nuoriin muodostui hyvin läheiset, jopa perheenomaiset suhteet (Honkatukia & Suurpää 2007, 82).

Lapsen myöhempi epäsosiaalinen ja väkivaltainen käytös on usein monista kasautuneista riskitekijöistä johtuvaa. Joitakin tekijöitä voidaan pitää suoraan vaikuttavina, kuten autoritääriinen, kova ja rankaiseva kasvatusta sekä väkivallan kokeminen lapsuudessa. Epäsuoria ja välillisesti vaikuttavia tekijöitä voivat olla esimerkiksi vanhemman mielenterveysongelmat. Vanhemmilla ei välttämättä ole jaksamista tukea lapsen kasvua ja kehitystä johdonmukaisesti, jolloin lapsella voi olla haasteita tunnetaitojen ja kognitiivisten taitojen kehittymisen kanssa. Tämä voi aiheuttaa vaikeuksia koulussa esimerkiksi heikon koulumenestyksen ja sopeutumisongelmien muodossa. Tämä kehityskaari osaltaan lisää käytösongelmia ja varhaista rikoksilla oireilua. Kehitys on kuitenkin aina yksilöllistä ja epäsuotuisassa ympäristössä kasvaminen ei tee kaikista lapsista rikosentekijöitä (Haapasalo 2006, 124-125, 150).

Epäsosiaaliseen käytökseen liittyvät yksilölliset biologiset ominaisuudet, kuten hormonitasojen vaihtelut, alhainen serotoniinitaso, testosteroni tai varhainen puberteetti. Biologiset ominaisuudet voivat myös olla seuraus ympäristötekijöiden aiheuttamasta stressistä, kuten epäsuotuisista kotioloista. (Haapasalo 2006, 124-125.) Epäsosiaalisuuden periytyvyys on noin 30-50 % eli se on perinnöllisyydeltään saman tasoista kuin kognitiivisten kykyjen ja persoonallisuuspieriteiden periytyvyys. Epäsosialisuus kuitenkin poikkeaa muista periytyvistä ominaisuuksista (Repo-Tiihonen, Hallikainen, 2016.)

Lapsen yksilöllisistä piirteistä esimerkiksi impulsiivisuuden, elämyshakuisuuden ja pelottomuuden on todettu olevan yhteydessä epäsosiaaliseen kehitykseen. Lapsen sukupuolella on myös vaikutusta, koska poikien riski epäsosiaaliseen käytökseen on tyttöjä suurempi. (Haapasalo 2006, 146-147.) Mitä varhaisemmassa iässä käytösongelmat ja rikoksilla oireilu alkaa, sitä pysyvämpää rikollisesta elämäntavasta tulee aikuisiällä (mts. 123). Nuoruudessa epäsosiaalista käytöstä voi kuitenkin esiintyä myös henkilöillä, joilla sitä ei ole havaittu lapsuudessa. Jengeissä epäsosiaalinen käytös muuttuukin arvostetuksi ominaisuudeksi. Tietynlainen kyky tehdä julmia tekoja ja olla arvaamaton toimivat jengeissä pelotteena. Tämän tyyppisillä teoilla voi saada lisää statusta jengin sisällä.

Nuorisoporukoissa havaittavissa oleva rikollisuus liitetään nuorten sosiaalisiin suhteisiin (Salmi 2006, 193, 198). Syy tähän on se, että kaveriporukat ovat usein sisäisesti homogeenisiä, eli ryhmän jäsenet ovat samankaltaisia. Sitä, mihin porukkaan kukin nuori ajautuu, voidaan

selittää joko valikoitumis- tai sosialisatioefektillä. Valikoitumiseffektillä tarkoitetaan sitä, kun samankaltaiset nuoret hakeutuvat toistensa seuraan. Kyse ei ole kuitenkaan täysin vapaasta valinnasta, koska tilanteeseen vaikuttaa se, kenen kaveri nuori haluaa olla ja toisaalta ketkä ovat valmiita ottamaan hänet seuraansa. Sosialisatioefekti sen sijaan tarkoittaa, että yhdessä aikaa viettävät nuoret alkavat muistuttamaan toisiaan ja käyttäytymään samalla tavalla. Näin esimerkiksi nuoren aggressiivisuutta selittäisi osittain epäsosiaalinen kaveriporukka. (Salmivalli 2004, 345-346.) Christina Salmivallin (2004, 346) mukaan nykytiedon valossa kaveriporukan samankaltaisuutta selittää 70-prosenttisesti valikoitumiseffekti. Kuitenkin Venla Salmen (2006, 198) mukaan tutkimuksissa on havaittu, että valikoitumis- ja sosialisatioefekti voivat ilmentyä yhtäaikaaisesti.

Rikosmyönteiset asenteet vahvistuvat, mikäli kaveripiiri hyväksyy ne. Mikäli rikosmyönteinen kaveripiiri suhtautuu myönteisesti epäsosiaaliseen käytökseen ja jopa palkitsee sitä, niin rikollista käyttäytymistä jatketaan todennäköisemmin. Mikäli ryhmässä koetaan rikoksista saatavat palkkiot tyydyttäväksi suhteessa rangaistuksiin niin se edesauttaa rikosten houkuttelevuutta (Akers 1998, 50.)

Kehityksellisen jatkumon muodostamisella tarkoitetaan, että antisosiaalinen käyttäytyminen muodostaa jatkumon lapsuudesta nuoruuden kautta aikuisuuteen. Ihmiset voidaan asettaa järjestykseen heidän antisosiaalisten taipumuksiensa perusteella. Järjestys pysyy melko muuttumattomana ihmisen elämän aikana. Antisosiaalisuus saa yleensä eri muotoja eri ikävaiheissa. Antisosiaalisuuden muotoja ovat esimerkiksi eläinräökkäys lapsena, näpistely varhaismurrosiässä, varkaudet murrosiässä, ryöstöt varhaisessa aikuisiässä ja perheväkivalta sekä talousrikokset aikuisena. Rikollisuus on osa laajempaa antisosiaalisen käyttäytymisen kokonaisuutta. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös sellaisia luvattomia tai epäeettisiä tekoja ja riskikäyttäytymistä, jotka eivät ole juridisessa mielessä rikoksia. (Elonheimo 2010, 22-23.)

Harbert C. Covey avaa kirjassaan ”Street Gangs Throughout the World” sitä, miksi ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajat ovat alttiita liittymään jengeihin. Siinä kerrotaan miten nuoremmat sukupolvet ja erityisesti toisen polven maahanmuuttajat saattavat kokea hankalaksi sopeutua yhteiskuntaan toisessa maassa. Heidän kodissaan ja suvun kesken vallitsee eri kulttuuri, mitä on ympärillä ja se aiheuttaa ristiriitaa. Coveyn mukaan nuoret tuntevat usein olonsa turhautuneiksi ja vihaisiksi. Ongelmat aiheuttavat alttiutta liittyä ryhmään samassa tilanteessa olevien kanssa ja tunne erillisyydestä yhteiskuntaan voi kasvaa. Ryhmässä tilanne kehittyy helposti radikaalimpaan suuntaan ja jopa vihaan omaa asuinmaata kohtaan. Sen johdosta voidaan päätyä ryhmässä rikolliseen toimintaan. Ryhmissä kielelliset hankaluuDET ja kulttuurin ymmärtäminen on helpompaa. Tällöin ajanvietto tuntuu luontevammalta sekä yhteenkuuluvuus kasvaa, eikä tarvitse yrittää sopeutua vaikealta tuntuvaan yhteiskuntaan (Covey 2010, 17-18.)

Sosiologi ja rikosoikeuden professori James Densley on tutkinut Ison-Britanniassa kahtatoista eri jengiä kentällä, sekä haastattelemalla heitä. Hän on saanut selville, että itse jengiytymisprosessi etenee vaiheittain ja se voi olla jopa tietyissä määrin huomaamatonta jengin sisältä käsin. Aluksi se alkaa yhteisestä ajanvietosta ja kavereiden kanssa puuhastelusta. Myöhemmin alkaa rikollinen toiminta ja hallintovaihe (Densley 2013, 43)

4.8. Päihteet ja mielenterveysongelmat

Suomalaisnuorten alkoholin ja tupakan käyttö on vähentynyt Suomessa tasaisesti 1995 vuodesta alkaen tehtyjen koululaiskyselyiden mukaan (Raitasalo 2019, THL-verkkosivut). Huolestuttavaa on kuitenkin, että 15-24-vuotiaiden amfetamiinin ja opioidien käyttö on suurempaa kuin koskaan aikaisemmin Suomessa ollen vuonna 2017 1,1-1,4 % koko ikäluokasta (Heino 2020, 64).

Katujengeissä ja roadman- kulttuurissa ei juurikaan käytetä alkoholia vaan sen sijaan siellä käytetään muita päihteitä. Kannabis on hyvin yleistä ja sitä ei pidetä lainkaan huumeena. Eri-laiset reseptilääkkeet ja niiden väärinkäyttö sekä amfetamiini, kokaiini ja ekstaasi ovat yleisiä. Oleellista kuitenkin on, että jengeissä päihteet ovat helpommin saatavissa ja niiden käyttö on hyväksyttävää.

Päihteet lisäävät impulsiivista käytöstä ja altistavat erilaisille rikoksille. Mikäli nuori käyttää alkoholia tai muita päihteitä, impulssikontrolli, motivaatio, informaation käsittelykyky ja ihmissuhteiden ylläpito eivät kehity normaalisti. Jos altistutaan myös alkoholille nuorella iällä, nuori tulee alttiimmaksi alkoholin väärinkäytölle ja alkoholiriippuvuudelle. (Fjörd ym. 2009, 19).

Monilla eri päihteillä on aggressiivisuutta lisäävä vaikutus. Etenkin sekakäyttö aiheuttaa arvaamattomia reaktioita. Tietyt päihteet lisäävät suoranaisesti aggressiivisuutta, kun taas toiset altistavat aggressiiviselle käytökselle vieroitusoireiden aikana. Eri henkilöiden yksilölliset ominaisuudet myös vaikuttavat henkilön aggressiivisuuteen päihteiden käytön aikana. Matala verensokeri yhdistettynä alkoholiin on altistava tekijä aggressiiviselle käyttäytymiselle. Se on Suomessa etenkin merkittävä tekijä, koska suomalaisen alkoholikulttuuriin ei usein kuulu syöminen (Storvik 2020.)

Päihteet ja mielenterveysongelmat esiintyvät usein samanaikaisesti. Jos nuorella on mielenterveyden häiriöitä, kuten esimerkiksi ahdistuneisuutta, hän voi hakea helpotusta pahaan oloonsa päihteistä. Toisaalta taas päihteet voivat laukaista piileviä mielenterveyden häiriöitä. Oireita hoidettaessa tulee ongelmia myös hoitoonohjauksessa, sillä mielenterveyden ongelmia hoidetaan terveydenhuollossa, kun taas päihdeongelmia hoidetaan sosiaalitoimen tai päihdehuollon erikoisyksiköiden piirissä. Paras tulos saadaan, kun molempia hoidetaan samanaikaisesti.

Nuoruusikä on aikaa, jolloin nuori tulee enemmän tietoiseksi omasta kehostaan ja hänen elinpiirinsä alkaa laajentua. Hän vertailee itseään yhä enemmän muihin, jolloin hän on alttiimpi käyttämään rikollisia keinoja saadakseen merkkivaatteita, joita kaikilla on sosiaalisen median perusteella, Ahdistuneisuus voi ilmentyä myös aggressiivisena käytöksenä. Nuoren joutuessa uuteen tilanteeseen hän ei ole varma, kuinka siihen suhtautuisi ja neuvottomuus voi purkautua aggressiivisena käytöksenä.

Suomessa nuorten mielenterveyspalvelujen tarve on kasvanut viimeisten 15 vuoden aikana jatkuvasti. Nuorten yleisimpiä diagnooseja ovat nykyään masennus- sekä ahdistuneisuushäiriöt. Erilaisista tunne-elämän häiriöistä kärsii 15 % hoitoon hakeutuvista nuorista. Näitä erilaisia häiriötä esiintyy nuorilla monesti päällekkäin niin, että heillä voi olla kaksi tai kolme samanaikaista häiriötä. Näiden häiriöiden takana voi olla vielä joku neuropsykiatrinen haaste kuten ADHD tai autismin kirjo (Tays, 2020.)

Eriolaisista mielenterveysongelmista kärsivät nuoret tulevat usein perheistä, joissa on jo valmiiksi huono-osaisuutta, sekä terveydellisiä ongelmia. Näillä nuorilla ei ole välttämättä ystäviä tai harrastuksia, kertoo Tampereen yliopistollisen sairaalan vastuualuejohtaja Riittakerttu Kaltiala. Hän myös mainitsee, että monet nuoret nukkuvat aivan liian vähän, kun sosiaalinen media vie aikaa öisinkin (Tays, 2020.)

5. Tutkimusasetelma

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on usein oppimisprosessin kaltainen projekti. Meidänkin opinnäytetyösämme otsikko ja tutkimusongelma haki paikkaansa koko sen tekemisen ajan. Tämä on tyypillistä laadullisen tutkimuksen eri vaiheiden aikana, koska sitä mukaan, kun tulee lisää tietoa aiheesta, niin löytyy uusia näkökulmia.

Haastattelimme nuoria, 18-27-vuotiaita miehiä, jotka ovat jo saaneet ensimmäisen ehdottoman vankilatuomionsa. Halusimme selvittää, mistä Suomen katujengi-ilmiössä on kyse, mikä katujengitilanne on tällä hetkellä Suomessa ja miten voitaisiin ehkäistä se, ettemme ajautuisi Ruotsin tilanteeseen. Olemme pyrkineet kartoittamaan kysymysten avulla, mikä on saanut heidät liittymään katujengeihin ja olisiko jotain voitu tehdä toisin, ettei rikollisuuteen olisi päädytty. Ennen haastatteluja oli kuitenkin oleellista perehtyä jengimaailmaan ja sen toimintatapoihin. Muuten emme olisi osanneet kysyä oikeita asioita parhaan mahdollisen tiedon saamiseksi.

Alussa ajattelimme, että emme ehkä aio tehdä avoimia kysymyksiä, koska niiden litterointi ja analysointi on työlästä. Meidän tavoitteemme oli kuitenkin korkealla ja aihe aidosti kiinnosti meitä. Aloimme epäillä, että suljetuilla kysymyksillä emme saisi tarpeeksi tietoa. Aiemmissa

opinnäytetöissä oli ollut ongelmana saada haastateltua jengiläisiä. Meille kuitenkin näytti tarjoutuvan tilaisuus saada haastateltavia, joten päädyimme teemahaastatteluun.

5.1. Tutkimuksen tavoitteet

Jokainen haastateltava vastasi kutakin teemaa koskeviin kysymyksiin, joskin haastatteluista muodostui kaikista omanlaisia. Teemahaastattelu toteutettiin puolistrukturoidusti, eli haastatteliija huolehti, että kaikilta haastateltavilta kysyttiin samat kysymykset, mutta kysymysten järjestys ja vastausten laajuus vaihtelivat paljon. Halusimme käyttää teemahaastattelua myös siksi, että haastateltaville tuli mahdollisuus kertoa mielipiteensä. (Valli & Aaltola 2015, 27,28) Osa haastateltavista kertoi oma-aloitteisesti paljon laajemmin asioista kuin toiset. Litteroitua tekstiä kertyi 6-14 sivua haastateltavaa kohti.

Vaikka olimme laajalti perehtyneet katujengien toimintaan ennakkoon niin ajoittain tekstiä on ajoittain hankalaa ymmärtää heidän käyttämänsä slangin takia. Lisäksi meillä oli hyvä käsitys jengien toimintatavoista, mutta silti oli hankalaa miettiä sopivia kysymyksiä, joilla saisimme irti mahdollisimman paljon informaatiota haastatteluista.

Kukaan haastatteluun osallistuneista ei saanut mitään palkkiota vastauksistaan, eikä muutoonkaan hyötäneet kertomuksistaan. Joitain henkilöitä kysyttiin osallistumaan, mutta puolet heistä halusivat itse osallistua. Ainoastaan yksi henkilö ei halunnut osallistua haastatteluun, kun hänelle oli selvinnyt, että hän ei saa mitään etua osallistumisesta.

Halusimme katujengiläisiltä mahdollisimman paljon lisäarvoa työhömmä, sekä kiinnostavaa informaatiota Suomen katujengien kulttuurista. Emme ottaneet stressiä siitä, että työllämme ei ollut tarkkaan määriteltyä tutkimuskysymystä ja opinnäytetyön otsikko oli vain suuntaa antava, kunnes olemme analysoineet materiaalin, sekä tiedämme mitä olemme saaneet selville ja myös mitä haluamme kertoa.

Pyrimme haastattelujen avulla selvittämään myös, olisiko rikosten teko ollut mahdollista ehkäistä järjestämällä nuorille ohjattua vapaa - ajan toimintaa valvotuissa olosuhteissa. Aikuisen läsnäolo voisi hyvinkin ehkäistä rikollisuuteen ajautumista. Nuoruus on sellaista aikaa, jolloin ajaututaan helposti tekemään rikoksia. Iällä ja rikoskäyttäytymisellä onkin todettu kriminologiassa voimakas yhteys. (Kivivuori ym, 2018, 114)

Tutkimuskysymykset (liite 1): Haastatteluissa on käyty jokaisen nuoren kohdalla elämäkaarta läpi alkaen lapsuudesta ja päättyen siihen, millaisia tulevaisuuden suunnitelmia nuorella mahdollisesti on jatkossa. Tarkoituksena on selvittää myös, millainen vaikutus harrastuksilla, mahdollisilla neuropsykiatrisilla oireilla ja koulumenestyksellä on siihen, että nuoret ajautuvat rikollisuuteen ja lopulta vankilaan. Kartoitamme myös sitä, kuinka musiikki ja sosiaalinen media vaikuttavat nuorten mielestä siihen, että nuorten väliset erimielisyydet kärjistyvät

väkivaltaan. Yksi tärkeä teema haastatteluissa on myös kunnian merkitys, sillä “kasvojen menetys” voi olla usein syynä siihen, että on pakko turvautua väkivaltaan.

5.2. Tutkimuksen toteutus ja eettisyys

Opinnäytetyö toteutettiin haastatteluina. Saimme tutkimukseemme haastateltua yhteensä seitsemää henkilöä. Haastatteluvastauksista ei kuitenkaan käy ilmi haastateltavien henkilöllisyys. Käytimme haastateltavien kommentteissa keksittyjä nimimerkkejä, jotka olemme valinneet satunnaisesti. Kerroimme myös haastateltaville, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu missään vaiheessa ja haastatteluaineisto hävitetään työn valmistumisen jälkeen. Haastateltavilla oli myös mahdollisuus kieltäytyä haastattelusta tai jopa perua suostumus haastattelun antamisen jälkeen. Tällöin emme olisi voineet käyttää työssämme hänen vastauksiaan.

Opinnäytetyön haastatteluja varten hankittiin asianmukainen tutkimuslupa. Haastattelut toteutettiin Helsingin ja Riihimäen vankiloissa. Yksiköiden päälliköiltä kysyttiin kirjallinen suostumus haastatteluihin, samoin kuin nuorilta vankeustuomiotaan suorittavilta rikosseuraamusasiakkailta. Olemme pyrkineet selvittämään työn keskeisiä sisältöjä mahdollisimman puolueettomasti ja pyrkineet tarkastelemaan asioita eri näkökulmista. Olemme kuitenkin pyrkineet löytämään jotain uutta tietoa katujengi -ilmiöstä ja sen taustatekijöistä. Seitsemän haastateltavan vastaukset avoimiin kysymyksiin eivät ole yleispäteviä, mutta antavat suuntaa.

Haastattelija, rstt ma Korhonen tunsi osan rikosseuraamusasiakkaista entuudestaan, sillä hän oli työskennellyt nuorten osastolla, jossa hän oli jo aiemmin kysynyt yhdeltä nuorelta suostumusta haastatteluun. Korhonen tunsi myös kolme muuta nuorta entuudestaan. Hän pyrki kuitenkin pitämään haastattelutilanteet mahdollisimman neutraaleina. Hän korosti myös sitä, että haastatteluista ei tullut vangeille mitään ylimääräisiä etuuksia.

6. Tulokset

6.1. Lapsuus, nuoruus, perhetausta

“Mä oon ollu junnusta asti sellanen... siis mitä mä voisin sanoo.. Joka ei kuunnellu paljo mitään”. M24

Kaikkia haastateltavia yhdisti melko nuori ikä (alle 30 vuotta), miessukupuoli, maahanmuuttajataustaisuus, nuoruudessa harrastettu jalkapalloilu, joka oli loppunut teini-iässä, sekä jonkin asteiset kouluvaikeudet. Lisäksi kaikki haastateltavat olivat suurista perheistä, joilla oli vähintään kaksi sisarusta, mutta useimmille 4-11.

Tietynlainen kaava toistui kaikkien haastateltavien perheiden dynamiikassa ja lapsuudessa. Lähes kaikki haastateltavat olivat isoista perheistä. Yhden haastateltavan perheessä oli vain kolme lasta, mutta muilla oli 5-12 sisarusta. Yhden haastateltavan kohdalla sisarusten tarkka määrä ei tullut ilmi, mutta hän kertoi, että hänellä on pikkusisaruksia ja isosisaruksia. Tästä voi päätellä, että lapsia oli ainakin viisi tai enemmän. Kahdessa perheessä oli ollut 12 lasta ja myös kahden muun haastateltavan perheessä oli ollut 9 lasta, joten voisi sanoa, että jokainen haastateltava, yhtä lukuun ottamatta, oli isosta perheestä. Perheeseen he käsittivät myös kuuluvan isovanhemmat, toisin kuin suomalaisessa perhedynamiikassa perinteisesti ymmärretään.

Vanhemmat olivat pysyneet yhdessä kaikilla haastateltavilla ja kodeissa oli patriarkaalinen ilmapiiri, jossa isä on perheen pää. Yksi haastateltavista kertoi kokeneensa kotona fyysistä väkivaltaa. Syyksi hän arveli, että häneltä odotettiin enemmän, koska oli perheen vanhin poika. Toinen haastateltava kertoi myös olleensa perheen vanhin poika ja kokeneensa, että hänen vastuullaan oli perheen pitäminen kasassa. Kuitenkin he kertoivat olevansa edelleen hyvissä väleissä vanhempiin ja sisaruksiin.

Muutama haasteltava kertoi, että heiltä puuttui tietynlainen miehenmalli. He lähinnä ihailivat kaveriporukan isompia poikia ja pyrkivät tulemaan heidän kaltaisikseen. Yksi haastatelluista kertoi tavanneensa nuorisokodissa ohjaajan, joka vei hänet kuntosalille ja nyrkkeilemään. Hän kertoi, että hänen kanssaan oli hyvä ja lämmin suhde, toisin kuin muiden nuorisokodin ohjaajien kanssa.

Viisi seitsemästä haastatelluista kertoi olleensa nuorisokodissa alaikäisenä. Kukaan heistä ei kokenut sijoitusta positiivisena seikkana. Yksi haastateltava kertoi käyttäneensä ja kokeneensa väkivaltaa nuorisokodissa. Osa kertoi olevansa mieluummin vankilassa kuin nuorisokodissa. Yksi vastaajista, joka ei ollut alaikäisenä nuorisokodissa, kertoi, ettei osannut hakea asuntoa tai toimeentulotukea vaan hankki elantonsa ainoastaan myymällä huumeita. Tästä voisi päätellä, että vaikka nuorisokoti koetaan negatiiviseksi, niin se voi antaa valmiuksia kohdata arjen haasteita täysi-ikäisenä.

Haastateltavat kertoivat olleensa jo lapsuudessa elämyshakuisia ja levottomia ja kouluajan olleen vaikeaa. Neuropsykiatrisia haasteita, kuten ADHD tai lukihäiriö, oli lähes jokaisella. Osalla ei ollut neuropsykiatrista diagnoosia, mutta epäilivät heillä olevan kuitenkin kyseisiä erityispiirteitä. Monilla oli kuitenkin sisaruksia, jotka olivat opiskelleet ja menneet työelämään, vaikka lapsuusolot ja kasvatus olivat samankaltaiset. Heillä oli myös veljiä, jotka olivat saaneet rikostuomioita myös. Kaikki vastaajat olivat ensimmäisen tai toisen polven maahanmuuttajia. Kahdella oli myös taustaa ulkomailla asumisesta ja opiskelusta. Toisella myös siellä katujengissä toimimisesta ja vankeudesta. Osalla oli ollut vankeustuomioita jo alaikäisenä Suomessa.

6.2. Koulu, harrastukset

“En tiä onks mulla ollu lukihäiriö, mä en jaksa vaan istuu ja lukee” M26

Kenelläkään haastatelluista ei ollut toisen asteen tutkintoa. Peruskoulu oli kaikilla suoritettu yhtä henkilöä lukuun ottamatta. Yleensä peruskoulun loppuosa oli tehty kuitenkin vankilassa tai nuorisokodissa. He kertoivat, että kouluun oli hankalaa keskittyä tai he eivät vaan pitäneet koulusta. Kenelläkään heistä ei käy ilmi myönteisiä peruskoulukokemuksia tai opettajien kohtaamisia. Useimmilla alakoulu-aika oli sujunut vielä jotenkuten, mutta viimeistään yläkoulussa oli alkanut ilmetä hankaluuksia, kun muut asiat alkoivat kiinnostaa.

Kaikki olivat läpikäyneet suomalaisen koulujärjestelmän. He kokivat olleensa levottomia koulussa ja usein se oli johtanut ongelmiin, viimeistään yläkoulussa. Kouluissa heitä ei ollut tavoitettu niin, että suunta olisi muuttunut tai he olisivat kokeneet jotain positiivista koulun taholta. Laitostaustaa oli viidellä haastatellulla, jonka he kokivat yleensä negatiiviseksi kokemukseksi.

Jokainen haastatelluista oli pelannut jalkapalloa lapsena, jonka olivat kokeneet mielekkäänä. Harrastus oli loppunut yläasteikäisenä. Samaan aikaan mukaan oli tullut päihteet ja rikokset. Kukaan ei ollut varsinaisesti löytänyt mitään tilalle, mutta kahdella vastaajalla oli kokemuksia kuntosalilla käynnistä nuorisokodissa, sekä toisella heistä myös nyrkkeilyä siellä.

Koulun käymättömyys ja harrastusten loppuminen oli ilmiselvästi jättänyt tyhjiön sekä sosiaalisesti että ajallisesti. Aikaa oli vapautunut epämääräisen ajelehtimiseen toisten nuorten seurassa, joilla oli sama tilanne. Myös tulevaisuus oli alkanut näyttäytyä tuossa vaiheessa epäselvältä, kun mitään polkua ei ollut näkyvissä.

Mielenkiintoinen piirre, joka tuli esiin haastatteluissa oli, että nuoret tuntuvat samastuvan helpommin niihin nuoriin, jotka ovat samankaltaisista lähtökohdista. He kokivat esimerkiksi, etteivät suomalaisnuoret halunneet ystävystyä aidosti heidän kanssaan heidän maahanmuutto taustaisuutensa takia, vaan he tulivat paremmin hyväksytyksi toisten saman taustan omaavien kanssa.

6.3. Ensimmäiset päihdekokeilut ja rikokset

“Et mä aloin seiskaluokalla polttaa ensimmäisen kerran kannabista ja sit se vaan niinku jatku ja jatku.. Ne kovemmat tuli mun eka tuomion jälkeen, kun mä täytin 18. Sitä ennen se oli vaan alkoholia ja kannabista. 18-vuotiaana mä aloin kokeilla niinku vähä erilaisia huumeita. Essoo, bentsoja ja tällasii.” M26

Suuri osa haastateltavista oli aloittanut kannabiksella. Sitä poltettiin lähinnä kaveriporukassa, ja se oli enemmänkin yhteisöllistä toimintaa, kuten nuori A totesi. Kannabiksen käyttö

oli alkanut 11-18-vuotiaana ja osalla se oli ollut päivittäistä. Tyypillistä oli, että haastateltavat olivat siirtyneet myöhemmin kovempiin aineisiin kuten kokaiini ja ekstaasi. Lisäksi useampi oli käyttänyt bentsodiatsepiinipohjaisia lääkkeitä. Huumeita oli myös yleisesti käytetty yhdessä alkoholin kanssa. Kukaan ei kuitenkaan ajatellut, että heillä olisi päihdeongelmaa.

Usein kovien huumeiden käytön alkamisen jälkeen alkoivat myös rikokset. Päihteiden käyttö ja rikokset olivat alkaneet kaveriporukan mukana. Useampi haastateltava kertoi tällä tavalla rahoittaneensa omaa päihteiden käyttöä. Osa oli myös myynyt tai välittänyt huumeita. Rikokset oli yleensä myös tehty päihteiden vaikutuksen alaisina. Päihteitä oli myös toisinaan käytetty, koska oli ollut tylsää.

Rikoksissa toistuivat huumausaine-, väkivalta- ja ryöstörikokset. Motiivina oli rahallinen hyöty, tekemisen puute, sekä kunnian puolustaminen. Aluksi tuomiot oivat olleet lievempiä ja niillä ei ollut vaikutusta rikoskierteen katkaisemiseen. Kaikilla haastatelluilla oli tuomiot useista rikoksista ja heillä oli myös aiempia tuomioita.

6.4. Sosiaalinen media, kunnia, gangsta rap

“H: Oot sä valmis esimerkiksi puolustamaan omaa tai kaveris kunniaa? -Kyllä mä oon aina valmis ja oon aina .. tehny ja nytkin oon puukottanu yhen äijän just sen takii” M23

Haastatteluissa tiedustelimme sosiaalisen median merkitystä, koska aiemmin poliisi oli kertonut uutisartikkeleissa, että juuri aktiivisuus sosiaalisessa mediassa on tyypillistä katujengeille.

Jokainen haastateltava tunnusti sosiaalisen median suuren vaikutuksen. Yleisimmät sosiaalisen median kanavat olivat haastateltujen mukaan Instagram, Facebook ja Snapchat. He kertoivat, että kun jotain tapahtuu, niin sosiaalisen median kautta se on helppo saada asia kaikkien tietoisuuteen.

He kertoivat, että sosiaalisessa mediassa voi “fleksata”, jos haluaa näyttää muille, että menee hyvin. Esimerkiksi esitellä rahojaan tai kalliita tuotteita, joita on saanut itselleen. Haastatteluista kuvastui, että sosiaalinen media oli heille lähes ainoa kanava, jota kautta he saavat tietoa maailmasta. Yksi haastateltava kertoi, että sosiaalista mediaa seuraamalla pysyy hyvin “kärryillä” siitä, mitä Helsingissä tapahtuu.

Sosiaalisen median kautta pystyy myös erään haastateltavan mielestä nostamaan statusta ja sama heijastui myös muiden haastateltavien kertomuksista. Lisäksi jos sitä kautta loukataan jotain niin saattaa kokea menettävänsä kunniansa. Juuri kunnia onkin ollut monien pahoinpitelyrikoksien motiivina, eikä aina vain oman kunnian puolustaminen. Usein on puolustettu myös kaverin kunniaa. Kaikista haastatteluista nousi esiin, että kunnia on tärkeä asia haastatelluille. Ne haastateltavat, jotka olivat musiikin kanssa kytköksissä tai tekivät sitä, käyttivät sosiaalista mediaa sen julkaisukanavana.

6.5. Katujengit

” Ollaan kaikki oltu pienest asti kavereita ja kyl meill on semmonen porukka, kenen kaa me hengailaan ja tehään asioita ja näin, ja muutama on ollu vankilassa moneen otteeseen. Mut en mä silti sanois, et me ollaan mikään jengi.” M27

Haastatteluihin osallistui seitsemän katujengeihin kuuluvaa miestä, jotka ovat suorittamassa tuomiotaan. Heillä kaikilla oli tuomiotiedoissaan merkintä, joka osoittaa heillä olevan yhteyksiä katujengeihin. Kukaan heistä ei kuitenkaan myöntänyt kuuluvansa katujengiin. Muutenkin he yleensä pitivät katujengejä median ja poliisin luomina nimityksinä, jotka eivät perustuneen todellisuuteen.

Tyypillistä oli kertomus kaveriporukassa tehdyistä rikoksista ja että he olivat kotoisin samoista kaupunginosista. Osa kertoi kuulleensa jengeistä, mutta ei kokenut tullessa rekrytoiduksi sellaiseen. Muutama kiisti Suomessa edes olevan sellaisia ja piti sitä median keksimänä liioitteluna. Ainoastaan yksi haastateltava kertoi, että häntä oli kysytty jonkinlaiseen katujengiin mukaan. Toinen taas piti mahdollisena, että häntä olisi joskus kysytty mukaan katujengiin, mutta kertoi ettei muista tarkemmin.

Osa kertoi yllättyneensä, kun heille oli kerrottu heidän kuuluvan johonkin katujengiin. He eivät pitäneet porukkaa missä tekivät rikoksia organisoituneena vaan tietynlaisena bisnespiirinä. He kertoivat lähinnä hengailevansa saman alueen toisten nuorten kanssa, jotka ovat tehneet rikoksia ja istuneet vankilassa. Huonon tai vääränlaisen kaveripiirin takia he kokivat saaneensa jengiläisen merkinnän.

6.6. Tulevaisuus

He ajattelivat, että jos saisi tulevaisuudessa työpaikan tai voisi opiskella, niin tulevaisuus voisi muuttua. Ilmeni kuitenkin, että osalle oli epäselvää, miten kouluun haetaan ja he pitivät katuelämää helpompana. Päihteiden käyttöä he pitivät huonona asiana, mutta silti suhtautuminen ei ollut kovin vakavaa päihteitä kohtaan.

Kaikkien haastateltavien kohdalla oli nähtävissä ristiriita nykyisen elämänmallin ja ajatusten kohdalla. Monet totesivat, että vankilassa oli aikaa ajatella ja havaita, kuinka aika menee hukkaan vankilassa. Haastatteluissa kysyttiin, mitä nuorten mielestä pitäisi tehdä, etteivät heitä nuoremmat joutuisi rikolliselle tielle. Usein he vastasivat, että olisi hyvä käydä koulua ja harrastaa tai hankkia perhe. Tuntuu kuitenkin, että heille oli edelleen epäselvää, miten elämän voisi rakentaa mieluisaksi laillisin keinoin. Voisikin sanoa, että kenelläkään ei ollut mitään konkreettista suunnitelmaa vapautumisen varalle.

Niillä haastateltaville, joilla oli musiikkiharrastuksia, aikoivat jatkaa musiikin parissa siviiliin päästyään. Musiikin avulla he tuntuivat tavoittelevan kunnioitusta, jota he osaltaan olivat

aiemmin pyrkineet hankkimaan myös rikoksilla. Osa vaikutti pettyneiltä jengin tai kaverien petettyä luottamuksen. He eivät kuitenkaan määritelleet miten vaan kuvasivat, että heitä oli puukotettu selkään.

Kun kysyimme nuorilta, mitkä tekijät voisivat vaikuttaa siihen, etteivät nuoret joutuisi vankilaan, vastaukset olivat varsin yhteneväisiä. Koulutus nostettiin tärkeänä esille, samoin kuin tulevaisuuden ajattelemisen pidemmällä aikavälillä. Harrastusten merkitys nousi myös tärkeänä seikkana esiin. Eräs nuori totesikin, että lapset pitäisi vain juoksuttaa niin väsyksiin, ettei energiaa enää riittäisi lähteä pyörimään kaupungille.

Vain yksi haastateltava kieltäytyi osallistumasta haastatteluun, kun kuuli, ettei haastattelusta ole hänelle mitään välitöntä hyötyä. Kaikki muut halusivat osallistua, kun kuulivat, että haastattelujen lopputuloksista voisi olla hyötyä nuoremmalle sukupolvelle.

7. Johtopäätökset

Rutiinotoimintojen teoria sopii selittämään katujengeihin liittymistä siten, että haastatteleamme nuoret ovat lähtöisin suurista perheistä. Kun harrastusten vetovoima laantuu, heidän on luontevaa hakeutua samanikäisten seuraan paikkoihin, joissa muutkin kokoontuvat. Nuorilla itsellään ei ole välttämättä varaa hankkia kalliita kulutushyödykkeitä, joita he kuitenkin näkevät sosiaalisessa mediassa ja jotka voivat olla hyvin tärkeitä identiteetin kannalta. Silloin he kohtaavat toisia nuoria, joilla on heidän haluamiaan tavaroita paikassa, jossa ei ole silminnähdän valvontaa. Silloin rikos on valmis tapahtumaan.

Mitä enemmän nuorille vapautuu aikaa ja energiaa "ajelehtia" ja viettää vapaata aikaa epäsuotuisassa ympäristössä, sitä helpommin he voivat kokea rikosten tekemisen hyväksyttäväksi, jos lähipiirinä toimivat ystävät myös hyväksyvät sen. Rikoksia tekemällä he voivat saada haluamiaan merkivaatteita tai mahdollisesti päihteitä. Rikokset voivat jopa tiivistää kaveriporukkaa ja mahdollisuus kehittyä katujengiksi on mahdollista. Rikokset tarjoavat myös jännitystä sekä vaihtelua arkeen.

Suomessa on yleistä keskustelua, jossa varoitellaan joutumasta samanlaiseen tilanteeseen kuin Ruotsissa. Toiset taas pyrkivät kiistämään tai vähättelemään katujengien olemassaoloa ja toimintaa. Totuus on kuitenkin se, että jokainen suurempi ja vaarallinen jengi on alkanut pienestä. Monesti jopa muutaman kaverin puolitosissaan aloittama jengi on lähtenyt muutamasta jäsenestä ja sittemmin laajennut, sekä levinnyt uhkaamaan kokonaisia kaupunginosia tai jopa kaupunkeja. Näistä on esimerkkejä muissakin maissa kuin Ruotsissa.

Ennakointi on aina olennainen osa turvallisuutta. Asioiden kehitykseen on pyrittävä vaikuttamaan varhaisessa vaiheessa ja virheistä on opittava. Turhan pelon lietsominen on myös

typerää, mutta on kyettävä toimimaan faktojen osoittamalla tavalla. Kun asiaan paneutuu ja katsoo tekoja, niin on mahdollista ennakoida tulevia tekoja. Tällöin myös asioiden ennaltaehkäisy tulee mahdolliseksi.

Tulevaisuudessa voidaan pyrkiä estämään jengitoimintaa lisäämällä lainsäädännön kattavuutta tai määrämällä poliiseille lisää määrärahoja, jengitoiminnan ehkäisyyn. Nämä ovat kuitenkin reaktiivisia tekoja, jotka eivät hoida itse juurisyitä. Mikäli halutaan kattavasti pyrkiä hoitamaan katujengitoimintaa vähentävästi, niin on ymmärrettävä jäsenten kehityskaari jo varhaislapsuudesta. Mikäli siellä voidaan tehdä asioita toisin niin se säästää aiemmin mainittujen keinojen kustannuksissa, sekä inhimillisissä kärsimyksissä.

7.1. Miten voisi vaikuttaa nuoriin, ettei hän päätyisi katujengeihin?

Kuten aiemmin on mainittu, yhteneviä tekijöitä haastateltavien kesken oli levottomuus, sekä erilaiset ongelmat jo varhain koulussa. Lisäksi he kokivat, etteivät normaalielämässä saaneet suomalaisilta ikätovereiltaan hyväksyntää tasavertaisina kavereina. Mitä varhaisemmassa vaiheessa ongelmiin voidaan puuttua, sitä paremmin ne ehkäisevät asioiden kehittymistä epäsuuntaan. Tämä asettaa vaatimuksia jo koulu- sekä varhaiskasvatusjärjestelmälle, jotta ongelmia voitaisiin havaita ja kohdentaa tukea oikeisiin asioihin.

Jokainen haastateltava oli pelannut jalkapalloa kouluikäisenä, joka oli loppunut jossain vaiheessa murrosikää. Vapaa-ajan harrasteet ovat mieluisia lapsille ja lisäävät yhteisöllisyyttä. Valmentajilla on iso rooli, miten saa nuoret mukaan ja vaikka kysymys on urheiluvalmennuksesta niin ei kasvatuksellista näkökulmaa voi unohtaa. Mikäli joku nuori, jolla tietävästi on tämänkaltaisia haasteita, jää harjoitusten ulkopuolelle, niin voisiko hänestä ottaa koppia jollain muulla keinoilla, jos valmentaja tiedottaa asiasta eteenpäin?

Näistä voisi vetää yhteen maahanmuuttajanuorten kaipaavan hyväksyntää ja virikkeellistä ympäristöä, johon heidän keskittymisensä olisi parempaa ja sitoutuminen vahvempaa. Kun toiminta, esimerkiksi jalkapallo, loppuu, niin vapautuu aikaa sekä energiaa ja tilalle tulee jotain muuta. Tällöin myös kontaktit aikuismaailmaan katkeavat ja nuoret jäävät keskenään toimimaan oman arvomaailmansa mukaisesti.

Samaan aikaan, kun nuori kasvaa omassa ympäristössään, hän identifioituu hyvin vahvasti ihmisiin, jotka muistuttavat ajattelutavaltaan häntä itseään. Syntyy porukka, joka kasvaa tietyssä kaupunginosassa, pukeutuu tietyllä tavalla ja ajattelee samalla tavalla. Samaan aikaan muista kaupunginosista tulee helposti "vihollisia". Tampereen yliopiston tutkija Valtteri Härmälä on tehnyt pro gradu - työn kaupunginosatappeluihin liittyvistä lehtikirjoituksista.

Myöhemmin he päätyivät vakavampaan rikollisuuteen, joka oli vastoin lakia, mutta hyväksytyä omassa viiteryhmässään. He kokivat muutenkin tärkeämmäksi hyväksynnän saman taustan

omaavilta henkilöiltä kuin esimerkiksi kantasuomalaisten, koska he eivät tulleet mielestään hyväksytyiksi tasavertaisina heidän keskuuteensa. Tätä selittää myös osaltaan sosiaalisen kontrollin teoria.

Murrosiän kynnyksellä nuorille olisi löydettävä joku vaihtoehto, johon suunnata. Vaikuttaa, ettei sellaista ole tällä hetkellä tai sitten nuoret eivät löydä sitä. Pelkkä jatko-opiskelu ja jalkapalloharrastus eivät riitä. Vaikka nuori tulee täysi-ikäiseksi, niin hän tarvitsee aikuisten ohjausta ja läsnäoloa, varsinkin jos hän ei ole opiskelemissa tai työelämässä. Koska haastattelujen perhekoot ovat suuria, on selvää, ettei vanhemmilla riitä aikaa tai energiaa valvoa nuoria. Tässä vaiheessa olisi hyvä, jos nuorille olisi tarjota jotain mielekästä toimintaa aikuisen valvonnassa.

Haastatteluista kävi ilmi, että heillä ei ollut positiivisia kohtaamisia opettajien kanssa ja koulu ei kiinnostanut. Tästä me löysimme viitteitä haastattelujen avulla vastaajista, kun kaikilla jengiläisillä oli ollut hankaluuksia jo varhain kouluaikoina. Olisi varmasti erittäin tärkeää, että tähän asiaan voitaisiin vaikuttaa. Mikäli nuori ajautuu koulun ulkopuolelle ja menettää kontaktin opettajiin, niin on vaikeaa enää löytää kiinnostusta kouluun, kun muut asiat houkuttavat. Tällaisille lapsille olisi hyvä olla joku vaihtoehto mihin he kiinnittyvät. Esimerkiksi joku tietynlainen opettaja, joka osaisi ottaa näitä nuoria huomioon. Heikko itsekontrolli tulee esiin haastatteluissa, kun jokainen haastateltava puhuu koulussa joutuneensa hankaluuksiin, eikä kyennyt keskittymään. Kenellekään heistä ei ole toisen asteen tutkintoa ja useimmilla peruskoulun loppuun saattamiseen on tarvittu paljon tukitoimia.

Jokaisella tutkimuksessa haastatellulla oli taustalla suuri tai melko suuri perhe, jonka takia vanhemmilla ei ole mahdollisuuksia yksilölliseen tukemiseen kontrollin kehittämisessä. Koulussa he usein kokivat opettajan auktoriteetin heikoksi ja eivät noudattaneet heidän asettamia sääntöjä. Lisäksi harrastukset olivat jääneet pois teini-ikäisen kynnyksellä, jolloin viimeinkin kontakti aikuisiin katkesi.

Pojat kypsyvät tunnetusti tyttöjä myöhemmin ja heidän tunteiden säätelynsä sekä aivojen otuslohko voi olla lopullisesti kehittynyt vasta noin 30-vuotiaana. Perheessä tehdään kasvatustyö noin 18-vuotiaaksi saakka, joka muovaa koko loppuelämän käyttäytymistä. 18-30-vuotiaana moni voi kaivata yhä tukea eivätkä auttamisjärjestelmät ole katujengiläisten kohdalla toimineet. On syytä miettiä vaihtoehtoisia malleja, kuinka heidät saataisiin avun piiriin.

Suomessa viranomaisten välillä kulkeva tieto on heikkoa ja silloin eri toimijoiden välillä ei kyetä tehokkaaseen yhteistyöhön nuoren asioiden korjaamiseksi. Tähän tulisi saada parannus aikaiseksi, jotta salassapitovelvollisuudet eivät estäisi jengirikollisuuden piiriin joutuneiden ennaltaehkäisyä. Ruotsissa on esimerkiksi kehitetty viranomaisyhteistyötä tehokkaammaksi. Ensiarvoisen tärkeää olisi, että kyettäisiin puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa nuorten rikollisen elämäntapaan.

Suomessa voisi kehittää exit-toimintaa koskemaan katujengien jäseniä. Exit toiminta alkoi Suomessa vuonna 2018, jolla pyritään auttamaan irtautumaan rikollisesta ympäristöstä lähinnä jengiläisten kanssa. Tällä hetkellä exit-toiminta on keskittynyt järjestäytyneeseen rikollisuuteen ja radikalisoitumiseen.

Vanhaa nuoria koskevaa Ankkuritoimintaa tulisi valjastaa katujengitoiminnan ennaltaehkäisemiseen sosiaalitoimen sekä nuorisotoimen kanssa. Lastensuojelun pariin on annettava kunnon työkalut ja lainsäädäntöä on päivitettävä. Tällä hetkellä lastensuojelun toimivaltuudet palvelevat heikosti puuttumista vakaviin tilanteisiin. Ankkuritoiminta on kuitenkin jo liian myöhäistä, mikäli nuori on omaksunut jo rikollisen identiteetin.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja olisi tehostettava, sekä vaikeasti oireileville nuorille pitäisi saada lisää erityisen huolenpidon yksikköjä. Lisäksi kouluväkivallan kitkemiseen sekä ennaltaehkäisyyn pitäisi ottaa käyttöön tehokkaammat toimintamallit, joilla mahdollistetaan puuttuminen vakavissa tilanteissa. Nämä asiat eivät voi jäädä vain opettajien vastuulle ja pelkkä poliisi ei niitä voi ratkaista. Olisi käytettävä sovittelumallia, joissa perheet ovat mukana. Sovittelun avulla voidaan kuulla uhrin näkökulma ja se herättelee empatiaa tekijän mielessä.

Ruotsissa on arveltu, että suurin segregaaation aiheuttaja on ollut vapaan koulun valinta. Se tarkoittaa, että vanhemmat voivat valita mitä koulua lapsi käy. Ruotsissa tilanne on mennyt pitkään niin, että vanhemmat ovat ottaneet lapsensa pois kouluista, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia lapsia. Tällöin kouluihin jäävät vain maahanmuuttajataustaiset lapset, joilla on jo muutenkin enemmän vaikeuksia. Siitä seuraa se, että opettajat eivät pysty tukemaan oppilaita tarpeeksi hyvin ja koko koulun oppilasaines kärsii. Myös Suomessa on puhuttu vapaan koulun valinnan mahdollisuudesta, mutta Ruotsin esimerkin pitäisi toimia varoitukseksi.

Suomessa on jo kouluja, joissa oppilaiden vanhemmista suurin osa puhuu jotain muuta kieltä kuin Suomea. Mikäli sieltä katoavat loputkin kantasuomalaisten perheiden lapset niin seuraukset ovat merkittävät. Tällaisiin kouluihin tulisi saada sellaista henkilökuntaa, joilla on kokemusta eri kulttuurien lapsista, sekä vanhempien kanssa tehdystä yhteistyöstä. Lisäksi neuropsykiatristen lasten ohjaamiseen tulisi olla sopivat kanavat. Lisäksi tulisi ehkäistä asuntopoliitikalla maahanmuuttajavoittoisten lähiöiden syntyä, jotta niihin ei tulisi katoa kantaväestön suhteen. Muutoin maahanmuuttajaväestö saattaa jäädä erilliseksi kuten Ruotsissa. Se ei palvele sopeutumista eikä yhteiskuntaa isommassa mittakaavassa.

Mikäli koulunkäynnin ongelmiin halutaan puuttua, olisi tehtävä yhteistyötä kotien kanssa. Oikeanlainen tuki ja puuttuminen kotoa voisi edesauttaa koulunkäynnin ongelmia ja niiden ratkaisua. Mikäli asiaa yritetään hoitaa ulkoisesti vain koulusta käsin niin tulokset voivat jäädä pinnallisiksi. Mikäli hankaluuksiin puuttuminen jää varhaisella iällä pintapuoliseksi niin on

erittäin hankala yrittää kääntää asioiden kehitystä, kun nuori on jo yläasteikäinen tai jopa täysi-ikäinen.

Koteihin voisi suunnata perhetyötä, joka auttaisi järjestämään perheen rutiinit sekä dynamiikan sellaiseksi, että koulunkäynti ja opiskelu olisi sujuvaa. Maahanmuuttajaperheissä on yleistä, että vanhemmilla ei ole juurikaan omaa opiskelutaustaa ja heidän voi olla hankalaa ymmärtää suomalaisen yhteiskunnan koulutusvaatimuksia. Lisäksi erilaisten sosiaalisten ympäristön ja normien asettamisen kannalta, olisi oleellista suorittaa opinnot kunnialla.

Kielitaito on avainvaatimus eri maiden kulttuuriin ja sosiaalisten normien omaksumiselle. Lisäksi kielitaito on erittäin tärkeä taito, kun haluaa tutustua ja sopeutua väestöön. Vastikkeellinen kielen opiskelu voisi toimia kannustimena opetella kieli. Mikäli sosiaaliturvasta osa edellyttäisi kielitaidon osaamista niin vanhempien motivaatio voisi kasvaa kielten oppimista kohtaan. Tämän avulla heidän kanssaan voisi keskustella helpommin lapsiin liittyvistä seikoista.

Perheissä, joissa vanhemmat eivät osaa maan kieltä, on hankalaa omaksua kulttuuria ja myös lainsäädäntöä. Tällä tavoin heillä on heikommat edellytykset auttaa lapsia kasvamaan osaksi yhteiskuntaa ja valmistaa heitä kohtaamaan koulumaailman, työelämän ja kulttuurin haasteet. Voisiko tällaisiin perheisiin saada perhetyön ja kielen opiskelun panostuksen avulla lisää valmiuksia kasvattaa lapsia, jotka pääsisivät paremmin osallisiksi yhteiskuntaa.

Ruotsissa jengeihin kuuluvat nuoret ovat toisen tai kolmannen polven maahanmuuttajia. Suomessa taas ensimmäisen tai toisen polven. Ruotsissa arvellaan olevan tällä hetkellä 200 katu- jengiä ja niihin kytköksissä noin 30 000 ihmistä. Eli nämä henkilöt ovat läpikäyneet varhaiskasvatus- sekä koulujärjestelmän, eivätkä he silti tunne itseään osaksi asuinmaansa väestöä eikä yhteiskunnan viitoittama polku houkuta. Tämä kieli, että on mahdollisesti puututtava jo aiemmin ja autettava vanhempia jo ennen lapsia.

Nuoret ymmärtävät itse jo aikaisessa vaiheessa, että jos kokeista tulee huonoja numeroita ja matematiikka ei avaudu, niin luultavasti opiskelun kautta ei avaudu menestyksestä tulevaisuutta. Somekulttuuri on tärkeää Z-sukupolvelle ja sieltä saa sen vaikutelman, että on tärkeää näyttää menestyvältä, jossa ulkoinen olemus on käyntikortti.

Mikäli nuori tipahtaa koulujärjestelmän ulkopuolelle, niin se antaa huonon ennusteen tulevaisuuden menestymiselle. Vuonna 2021 tehdyn kouluterveyskyselyn mukaan vain alle 40 % yläkoululaisista kokee, että opettajat ovat kiinnostunut heidän asioistaan. Sama luku on ammatillisissa oppilaitoksissa alle 20 % (Turkka & Saarholm, 2022.) Jos nuori ei käy koulua, ei harrasta mitään ja kotonakin on vanhempiin etäiset välit, niin silloin nuori ei ole osallisena mihinkään.

Suomalaisen koulujärjestelmän tarkoitus on luoda kaikille lapsille tasavertaiset mahdollisuudet. Kuitenkin oppilaita, joilla on haasteita seurata isoissa luokkaryhmissä perinteistä opetusta, on yhä enemmän. Jatkuvat epäonnistumisen kokemukset nakertavat itseluottamusta ja synnyttävät katkeruutta. Suomessa pyritään perusopetuksessa integraatioon ja inklusioon. Siinä erityisoppilaat ovat yleisopetuksen luokissa, mutta heille pyritään antamaan lisätukea (Opetus- ja kulttuuriministeriö, S 29. 2021.) Nykyään oppivelvollisuus ulottuu 18-vuotiaaksi saakka, mutta niille, jotka eivät pääse ammattikouluihin tai lukioon, ei ole muuta kuin peruskoulun arvosanoja parantavia opintolinjoja, joiden puolivillaisuus tuntuu sammuttavan oppimismotivaation.

Usein katujengeihin kuuluvilla ja muilla rikoksia tekevilla nuorilla on ollut koulussa ongelmia jo varhaisessa vaiheessa. Suomalaisessa peruskoulussa on paljon eri tukimuotoja niille oppilaille, jotka eivät sopeudu normaaliopetukseen, mutta ne eivät aina kohtaa näitä lapsia. Mikäli peruskoulu on saatu suoritettua, mutta oppimisen taso on heikko, niin mahdollisuudet jatko-opiskelulle ovat minimaaliset. Toisen asteen opinnoissa ei ole yleensä niin hyvää erityisopetuksen tukijärjestelmää. Lisäksi peruskoulussa opittu heikko sitoutuminen opetukseen voi myös aiheuttaa ongelmia, kun toisen asteen opinnoissa vaaditaan enemmän oma-aloitteisuutta.

Erilaisissa lastensuojelulaitoksissa nuoruutensa viettäneelle on Suomessa jälkihuoltopalvelu, joka on vapaaehtoinen. Sen ikärajaa korotettiin hiljattain kahdestakymmenestäyhdestä vuodesta kahteenkymmeneenviiteen vuoteen. Nyt sitä on esitetty laskettavan taas takaisin kahteenkymmeneenkolmeen. Paljon kaupungilla aikaa viettävät nuoret voivat saada jengeiltä suojaa sekä turvaa. Mikäli nuori on tullut pahoinpidellyksi kadulla niin hänen alttiutensa liittyä jengiin kasvaa, koska jengi tarjoaa turvaa.

Nuorena aloitettu rikollinen elämä enteilee myös rikosten uusimista myöhemmin. Osa nuorista, jotka päätyvät vankilaan, saattaa kokea vankeusajan nostavan heidän statustaan vankilan ulkopuolella. Nuorelle jengi ei ole heidän näkökulmastaan paikka, jossa heitä käytetään hyväksi, vaan pikemminkin toisinpäin. Jengi voi näyttäytyä nuorelle sellaisena paikkana, jossa ihmiset pitävät hänestä huolta, kun kaikki muut ovat pettäneet.

On selvää, että mitä varhaisemmassa vaiheessa päästään puuttumaan nuorten häiriökäyttäytymiseen sitä tehokkaampaa se on. Ainakin se olisi syytä tehdä ennen rikollisen identiteetin muodostumista. Jokainen menetetty nuori tulee maksamaan yhteiskunnalle paljon, inhimillisestä kärsimyksestä puhumattakaan. Aluksi voisi pohtia toimiiko nykyinen palveluverkosto nuorille. Voisiko kotouttamisessa tehdä jotain toisella tavalla. Kykenisivätkö kunnat tuottamaan palveluita, joilla tuettaisiin näiden nuorten vanhempia auttamaan lapsiaan.

Mikäli nuoria halutaan pois katujengeistä, on tilalle tultava jotain muuta. Mikäli nuorilla ei ole tulevaisuudennäkymiä on tilanne vaikea. Ongelmiin tulisi puuttua jo peruskoulussa ja sen

aikana. Integraatio suomalaiseen yhteiskuntaan tulisi saada sujuvammaksi, etteivät maahanmuuttajataustaiset nuoret kokisi jäävänsä kahden kulttuurin väliin. Maahanmuuttajataustaisten poikien asemaan voi olla vaikea samastua ja näin juurisyyt jäävät hämärän peittoon. Heidän kokemansa ulkopuolisuuden tunne Suomessa ja omassa kotimaassa, saavat aikaiseksi tunteen, jossa ei kuulu mihinkään. Tällaiset kokemukset aiheuttavat katkeruutta yhteiskuntaa kohtaan. Ulkomailla on kokeiltu maahanmuuttajataustaisten aikuisten jalkautumista kaduille ja pyritty kohtaamaan nuoret niin, että he voivat luottaa aikuisen ymmärtävän. Usein vanhemmat ovat menettäneet otteensa nuoriin jo varhain.

Moilanen, Airaksinen ja Kangasniemi toteuttivat vuonna 2021 tutkimuksen, jossa tutkittiin, kuinka voitaisiin puuttua jo varhaisessa vaiheessa nuorten rikolliseen käyttäytymiseen. Tutkimusaineisto oli kerätty sähköisellä kyselyllä ankkuritoiminnan ammattilaisilta ja heidän esimiehiltään. Vastajat kokivat, että ankkuritoiminnalla pystyttiin estämään nuorten rikoskäyttäytymistä, lisäämään yhteiskunnan sisäistä turvallisuutta ja edistämään terveyttä ja hyvinvointia.

7.2. Liikuntaharrastukset ja muu ohjattu toiminta

Nuori kehittää minäkuvaa vertaisryhmissä. Tämän takia ystävyysuhteilla on merkittävä vaikutus nuoren elämään. Mikäli nuori tippuu pois rakentavista vertaisryhmistä niin tämä voi vaikuttaa hänen identiteettiinsä. Esimerkiksi, jos ei ole koulu- tai harrasteryhmiä niin hän saattaa ajautua ryhmään, jossa tehdään rikoksia. Silloin se edesauttaa rikollisen identiteetin muodostumista. Tällaisissa ryhmissä voi saada tunnustusta tehdyistä laittomuuksista ja erinäisestä epäsosiaalisesta käyttäytymisestä. Mikäli nuori jää pois kaikista vertaisryhmistä ja eristäytyy, niin se on kehityksellinen riski. Myös pelkästään vertaisryhmien varaan jääminen aiheuttaa sen, että nuori jää vaille aikuisen tukea liian varhain. Ilman aikuisia olevien nuorten vertaisryhmien mielipiteet ja toivottu käytös, ei ole aina kovin rakentavaa.

Santiagossa, Chilen pääkaupungissa, tutkittiin noin 200 tervettä yhdeksäsluokkalaista. Tutkittiin, vaikuttaako säännöllinen liikunta nuorten vointiin ja itsetuntoon ja haluttiin selvittää, voiko hyvinvointisairauksien määrää vähentää lisäämällä liikuntaa. Tutkimus kesti kymmenen viikkoa ja huomattiin, että lisääntyneellä liikunnalla oli vaikutusta stressiin ja ahdistumiseen. Ne olivat laskeneet merkittävästi. Nuorten itseluottamus oli kasvanut ja he kokivat olevansa rauhallisempia ja vähemmän ahdistuneita. (Hansen 2017, 52).

Liikuntaharrastuksissa on myös yleensä läsnä joku aikuinen, joka ohjaa toimintaa. Mikäli nuorella ei ole kumpaakin vanhempaa kotona tai hän ei kunnioita heitä niin valmentajan roolista saattaa tulla keskeinen nuoren elämän kannalta. Yleensä on todettu, että suhteellisen rento, huumorintajuinen valmentaja, joka osa ohjata toimintaa, on tehokkain tapa saavuttaa nuorten kunnioitus. Lisäksi nuoret kokisivat tulleen kohdatuiksi.

Perusturvallisuuden luomisen ja elämän käännekohdissa lapsen auttaminen on yleensä vanhempien vastuulla. Jos vanhemmat eivät kykene antamaan sitä niin voisiko joku muu tehdä sen? Yksi turvallinen aikuinen riittää lapselle, että hän kykenee selviytymään aikuisuuteen.

Liikunta voisi tarjota lapselle identiteettiä, jota hän etsii. Katujengeihin liittyminen myös palvelee tätä tarvetta, mutta jos liikunnasta löytyisi oman minän rakennukseen sopiva rooli niin se voisi estää jengiytymistä. Sopivan liikuntaharrastuksen tarjoaminen ja löytäminen olisi halpa ja tehokas tapaa ehkäistä jengiytymistä. Olisi harkittava, että pääkaupunkiseudulle perustettaisiin erityisesti näille pudokkaille jonkinlainen liikuntamahdollisuus, johon he voisivat kiinnittyä.

7.3. Aikuisen seura ja syrjäytymisen ehkäisy

Perhe on lapsen perusturvallisuuden muodostumisen perusta. Se, miten vanhemmat pitävät kiinni rajoista ja luovat turvallisuutta, luo kasvuolosuhteet nuoren itseluottamukselle ja sitä kautta edesauttaa tulevaa koulumenestystä sekä hyvinvointia. Mikäli perusarki järkkyy ja muuttuu usein, on se nuorelle henkisesti vaikeaa. Jos kotona esiintyy alkoholinkäyttöä tai perheväkivaltaa, se heikentää nuorten kokemusta turvallisuudesta. Tällaiset kokemukset voivat aiheuttaa häpeää, joka voi estää nuorta kokemasta myönteisiä tunteita. Tällöin nuori saattaa vetäytyä yksinäisyyteen tai reagoida hyökkäämällä. Tämä on myös vaikuttava tekijä nuoren koulumenestykseen (Keltikangas-Järvinen 2010, 252-260.)

Lapsuus ja nuoruus on aikaa, jolloin ihmisen identiteetti kehittyy. Nykyään suomalaisessa yhteiskunnassa lapsuusaika on lyhentynyt teknologian kehittymisen myötä. Internet ja sosiaalinen media luo esteitä vanhempien ja lasten kanssakäymiselle. Varsinkin nuoruusiässä itsetunto voi olla hyvin alhainen, ja sosiaalinen media vahvistaa tätä entisestään. Vanhemman tuki ja läsnäolo on kehittyvälle lapselle tärkeää. Haastateltavat kokivat yleensä olevansa hyvissä väleissä vanhempiensa kanssa, mutta he olivat jääneet lapsuudessaan vaille aikuisten huomiota ja läsnäoloa.

Mikäli hyväksyntää ei saada vanhempien tai muiden aikuisten taholta, niin nuori voi saada sitä liittymällä jengiin ja kantamalla sen ulkoisia tunnusmerkkejä, kuten vaatteita. Samaan aikaan hänelle ei olla asettamassa rajoja, jolloin vaatteiden ja muiden statussymboleiden hankinta toteutetaan rikollisin keinoin. Tällöin palkinto on välitön. Haastateltavat kertoivat tehneensä rikoksia nuoresta saakka saman alueen kavereiden kanssa. Erilaiset rikokset saattavat tarjota nuorille jännitystä sekä hyväksyntää kavereilta. Lisäksi se voi antaa sisäistä tyydytystä, kun tuntee kuuluvansa joukkoon. Lisäksi useampi haastateltava kertoi kokeneensa, että joillain heidän näkemillä suomalaisnuorilla oli enemmän, koska he olivat vauraammista perheistä.

Jokainen lapsi kaipaa turvaa, rakkautta ja nähdyksi tulemistä. Lisäksi olisi tärkeää, että vanhempi olisi kiinnostunut lapsen koulunkäynnistä sekä vapaa ajan vietosta. Mikäli vanhemmat

eivät ole riittävän kiinnostuneita nuorten asioista ja eivät kommunikoi riittävästi lapsen kanssa, se korreloi nuoren alttiuteen tehdä rikoksia (Baz, Fernández-Molina 2017.)

Valtioneuvoston julkaisussa vuonna 2019 nostettiin esille perheiden tukemisen vaikutuksen heikkoa tuntemusta nuorten rikollisuuden ennaltaehkäisyyn. Julkaisussa olevan tutkimuskatsauksen mukaan perheen sisäinen dynamiikka korostui nuorten ajautumisessa rikollisuuteen. Sen johdosta lapsiperheiden tukeminen nostettiin keskeiseksi tavoitteeksi Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa (Haikkola, Hästbacka, Pekkarinen 2019.)

Vuonna 2017 tehdyssä tutkimuksessa havaittiin, että sellaiset nuoret, joiden vanhemmilla tai perheellä oli ongelmia, olivat alttiimpia uusimaan rikoksia. Samalla tuli ilmi, että mitä vähäisempää vanhempien valvonta ja kommunikaatio oli, se lisäsi nuorten rikoskäyttäytymistä sekä syrjäytymisriskiä. Etenkin poikien väkivaltainen käytös oli todennäköisempää tällaisten perheiden lapsilla. Vanhempien kielteinen näkemys viranomaisiin ja poliisiin ennakoivat riskikäyttäytymistä (Baz, Fernández-Molina 2017.)

Keltikangas-Järvisen (2010) mukaan nuoret ja lapset saattavat antaa toisilleen sellaista palautetta, joka ei ole totuudenmukaista heidän oikean käytöksensä sekä ominaisuuksiensa kanssa. Tällä tavoin nuorelle voi muodostua vääristynyt minäkuva. Murrosikäiset pojat ovat riippuvaisempia kavereiden mielipiteistä kuin tytöt, sen tähden ystävien vaikutus minäkuvaan on heillä suurempi kuin tytöillä. Tämän takia myös liian varhainen irtaantuminen vanhemmista voi olla haitallista (Keltikangas-Järvinen 2010. 197-199.)

Syrjäytyminen on oleellinen seikka katujengien muodostumiselle, koska marginaaliryhmät jäävät hallitsevan väestön ulkopuolelle usein kulttuurin, kielen tai uskonnon takia. Tämä pakottaa heidät etsimään ratkaisuja, joilla oma asema voisi parantua ja sillä tavoin nostaa sosioekonomista asemaa. Valtaväestön on helpompi jättää marginaaliryhmät ulkopuolelle, jos eroja on paljon. Tämä selittää osaltaan sitä miksi jengien jäsenet ovat niin usein valtaväestöstä poikkeavia (Covey 2010, 19.)

8. Opinnäytetyöprosessi

Haastatteluissa oli hyviä kysymyksiä ja teemoja, mutta itse katujengiasiaa oli voinut tiedustella toisella tavalla. Oli kuitenkin ennakoitavaa, että he kiistävät kuuluvansa mihinkään jengiin, koska sitä voidaan käyttää tuomion koventamisperusteena. Lisäksi oli epätodennäköistä, että he kertoisivat muiden edes kuuluvan jengeihin, koska se voisi olla myös vahingollista. Kysymykset olisivat voineet olla sellaisia, joissa ei suoraan kysyttäisi jengistä vaan jostain muista niihin liittyvistä tapahtumista tai ominaispiirteistä.

Tämän mallinen kysely ja kysymysten asettelu vaatisi erittäin syvää perehtyneisyyttä itse jengien toimintaan ja ehkä jopa henkilöiden roolien hahmottamista itse jengeissä. Sosiaalisesta mediasta voisi saada paljon tietoa, mutta se vaatisi pidempiaikaista seuraamista ja asian tutkimista laajasti.

Voidaan myös pohtia, onko hyvä ratkaisu, että nuoret ja jopa alaikäiset suljetaan samoihin vankiloihin aikuisten kanssa? Vaikka alaikäiset pidetäänkin erillään aikuisista vangeista, yli 18-vuotiaat kulkevat kuitenkin vapaasti aikuisten kanssa, mikä mahdollistaa kontaktien luomisen ja sen, että nuoria käytetään hyväksi rikollisessa toiminnassa. Nuoret, joilla ei muutenkaan ole ollut ns. miehen mallia tai heitä tukevia aikuisia, omaksuvat helposti vanhemmat rikolliset roolimalleiksi tai joutuvat heihin nähden alisteiseen asemaan. Kummassakin tapauksessa rikoskierre vain pahenee ja ongelmien ratkaisua ei ole näköpiirissä.

Molemmilla heräsi kiinnostus katujengiaiheesta ja aloimme suunnitella opinnäytetyön tekemistä aiheesta loppuvuodesta 2022. Silloin me keskustelimme Non-fighting generationin työntekijä Laura Ekströmin kanssa mahdollisuudesta tehdä työ heille. Lopulta päädyimme tekemään työn Rikosseuraamuslaitokselle, koska ajattelimme näin yhteistyön olevan sujuvampaa ja aiheen tuottavan alalle lisää informaatiota.

Prosessi on ollut pitkä ja siinä on välillä tullut vaihteita, jolloin työ ei ole edistynyt. Tällainen työ vaatii kuitenkin aika ajoin sulattelua, eikä sen tekeminen nopeasti ole järkevää. Uusia ideoita ja näkökulmia heräsi taukojen aikana. Kyseisestä teemasta on saatavilla tietoa hajanaisista lähteistä ja sitä pitää osata tulkita. Osa uutisoinnista on ohi aiheen ja toisinaan niissä sekoittuvat eri asiat keskenään. Hankalaa on ollut myös erotella uutisten todenperäisyys skandaalinhakuisesta uutisoinnista. Lisäksi työn tekemisen aikana on tullut paljon lisää tietoa aiheesta, jonka olemme pyrkineet ottamaan huomioon. Eli jo kirjoitettua tekstiä on pitänyt päivittää.

Opinnäytetyön tekeminen eri vaiheineen on vienyt kaikkinsa lähes vuoden. Melkein työn loppuvaiheeseen saakka meidän ajatuksenamme oli löytää haastateltavaksi joku asiantuntija työntekijä. Tiedusteltuamme pitkään sopivia henkilöitä selvisi, että kukaan ei vielä tällä hetkellä koe olevansa asiantuntija katujengien suhteen. Useat henkilöt, jotka olivat työskennelleet jengiläisten kanssa, lupasivat, että voivat antaa haastattelun, mutta heidän mielestään se olisi korkeintaan mielipide, eikä asiantuntijalausunto. Poliisi on tiedottanut mediassa katujengeistä aika ajoin, mutta heillä ei ollut mitään lisättävää tiedotteisiin, vaan heidän mukaansa he kertoivat kaiken oleellisen tiedotteissaan.

Erityisen vaikeaa oli löytää kattavaa tietoa luotettavista lähteistä, koskien juuri Suomen katujengejä, koska ilmiö on vielä niin uusi. Poliisien tiedotteissa ei esimerkiksi julkaista periaatesyistä jengien nimiä, koska he eivät halua antaa lisää julkisuutta niille. Tuomioistuinlaitoksen sivuilta löytyy tietoa jengien saamista tuomioista ja tuomittujen nimet, mutta tieto on

hajanaista. Opinnäytetyössä tulisi puntaroida aina lähteiden luotettavuutta. Mikäli työssä ei olisi käytetty lainkaan haastatteluja tai lehdissä esiintyneiden viranomaisten kommentteja, niin kuva Suomen katujengien toiminnasta olisi jäänyt varsin hataraksi.

Fyysisesti asumme kaukana toisistamme, toinen Helsingissä ja toinen Jyväskylässä. Työn tekeminen onnistui kuitenkin yhteydenpidon ja nettialustan kautta, jonne opinnäytetyön aihio oli ladattu. Kumpikin pystyi tekemään työtä omaan tahtiin, päivätyön sallimissa aikatauluissa. Ilkalla oli onneksi mahdollista hakea kaksi viikkoa opintovapaata haastatteluja ja litterointeja varten, sillä pitkien työpäivien vuoksi opinnäytetyön valmistuminen olisi venynyt entisestään, jos ne olisi pitänyt hoitaa pelkästään vapaapäivinä.

Haastattelut toteutettiin Helsingin ja Riihimäen vankiloissa. Ilkan työskennellessä Helsingissä hänen oli helpompi suorittaa ne paikan päällä. Lisäksi Ilkalla oli jo hyvä kontakti Helsingin vankilan haastateltaviin, koska he olivat tuttuja hänen työskennellessään vankilassa nuorten osastolla. Lisäksi Ilkan oli helppo käydä tekemässä haastatteluja myös Riihimäen vankilassa, sillä hänen oli helppoa päästä sisään Rikosseuraamuslaitoksen työntekijänä. Haastateltavia oli helppoa löytää Helsingin vankilasta, sillä luottamussuhde vankeihin oli jo luotu ja se helpotti prosessia. Helsingin vankilan yksikön päällikkö Gangnuss myönsi haastatteluluvan ja haastattelutilatkin löytyivät vaikeuksitta. Haastattelut sujuivat hyvin keskustelunomaisesti, sillä vangit ja Ilkka tunsivat toisensa entuudestaan. Tämä teki haastatteluista vähemmän virallisia.

Riihimäen vankilassa prosessi toteutettiin siten, että olimme yhteydessä Riihimäen vankilan yksikön päällikköön Tomi Tuoviseen ja kysyimme, olisiko mahdollista päästä haastattelemaan Riihimäen vankilaan nuoria jengiläisiä. Hän ilmoitti, että haastattelut onnistuvat, kunhan tutkimusluvat ovat kunnossa. Tutkimuslupa haettiin ja saatiin, ja sovimme sen jälkeen apulaisjohtaja Mikko Halvarin kanssa muutamasta päivästä, jolloin voisi tulla haastattelemaan vankeja. Muutama yllätys haastatteluissa tuli. Positiivinen yllätys tuli, kun Ilkka meni haastattelemaan yllättäen yhtä nuorta, ja nuori halusikin perehtyä kysymyksiin tarkemmin. Joten uusi aika sovittiin viikon päähän. Siitä tulikin sujuvin haastattelu, sillä oli hyvin huomattavissa, että hän oli miettinyt tarkoin vastauksia kysymyksiin, eikä koko haastattelun aikana tarvinnut tehdä kuin muutama tarkentava kysymys. Negatiivinen kokemus tuli taas siitä, kun nuori aloitti haastattelun kysymällä, mitä hän tästä saisi. Hän yritti aikansa tinkiä siirtoa Helsingin vankilaan tai muita etuuksia, mutta haastattelu keskeytyi, kun hän käsitti, ettei hän saisi ylimääräisiä helpotuksia. Kuitenkin hän totesi vielä lähtiessään, ettei ollut vihainen haastattelijalle vaan systeemille. Yksi Riihimäen haastateltava oli myös entuudestaan tuttu Ilkalle, sillä hän oli ollut Helsingin vankilan nuoriso-osastolla aiemmin. Hänen polkunsa oli varsin huolestuttava, sillä rikokset olivat vakavoituneet asteittain.

Lokakuussa 2023, kun olimme tehneet työtä jo hyvän aikaa, katujengit nousivat otsikoihin, kun uutisoitiin, että Ruotsalainen Dödspatrullen olisi ottanut jalansijaa Suomessa. Kun on

perehtynyt Suomen ja Ruotsin katujengeihin, niin ensimmäinen tunne oli säikähdys ja vaihdoimme heti viestiä asiasta. Kun asia alkoi selvitä seuraavina päivinä, tilanne ei ollutkaan niin vakava. Ilmeisesti poliisilla oli menossa esitutkinta asiasta, jossa Dödspartullen oli ollut yhtenä toimijana tuomassa kovia huumeita Suomeen ja kytköksissä löyhästi Suomen katujengeihin.

Kyseisen uutisoinnin johdosta esitettiin lukuisia keskusteluohjelmia ja kuultiin eri tahoja katujengeistä. Niitä seuratessa kaikki argumentit olivat hyvin tuttuja ja joissakin kohtaa olisi tehnyt mieli puuttua keskusteluun, niin tuttuja aiheet jo olivat. Se kuvastaa, kuinka uppoutuneita aiheeseen jo olimme. Oman työn lukeminen ja virheiden tarkistaminen alkoi hankaloitua, koska työ oli jo niin tuttu itselle. Päässä oli siis paljon tietoa, mutta ei ollut varmaa oliko saanut sitä välitettyä työhön.

Työn viimeistely vaati malttia, sillä pitkän rupeaman jälkeen olisi tehnyt jo mieli saada työ käsistä pois. Oli kuitenkin hyväksyttävä, että omien virheiden ja viittausten korjaaminen vie aikaa. Hyvin tehdystä työstä ei kannata välittää huolimattontaa kuvaa lukijalle vain sen takia, että saa työn päiviä tai viikkoja aiemmin palautettua. Aihe on sellainen, josta tulee päivittäin uusia uutisia. On vaikeaa vetää rajaa siihen, missä kohtaa lopettaa työn päivittämisen ja päättää prosessin.

8.1. Jatkokehitysideat

Suomen katujengeistä ei ole vielä tutkimustietoa. Aihe tarjoaa paljon uutta selvitettävää tulevaisuudessa, jotta sitä voitaisiin ennalta ehkäistä. Minkäänlaisia tilastoja ei vielä löydy vaan tietoa pitää päätellä nuorisorikollisuuden ja maahanmuuttajien tilastojen mukaan. Tämä työ voisi toimia tietynlaisena pelinavauksena tuleville töille, joissa haastatellaan itse jengiläisiä.

Sosiaalisen median roolia suhteessa rikollisuuden kehittymiseen ja muuttumiseen voisi myös tutkia enemmän. Miksi esimerkiksi tavalliset nuoret seuraavat rikollista sosiaalisessa mediassa? Lisäksi olisi kiinnostavaa tietää tarkemmin, millä kaikilla tavoilla sosiaalisen median käyttö lisää jengien kiinnostavuutta ja rikollisuuden romantisoitua. Lisäksi on huomioitava jengien oma somekäyttäytyminen, jolla haetaan statusta ja näkyvyyttä. Se on varmasti asia, jota tulevaisuudessa tullaan käyttämään ja johon poliisi on jo kiinnittänyt huomiota.

Suomen gansta rap on vielä aika tuntematon laji. Opinnäytetyön tekemisen aikana kävi mielessä etsiä käsiin noita kappaleita ja pyrkiä tulkitsemaan niiden lyriikoita. Aikaa ei ollut riittävästi ja kuuntelu jäi muutamaan kappaleeseen. Niitä kuitenkin tulee jatkuvasti lisää ja sitä voisi tutkia omana opinnäytetyönä tai muuna tutkimuksena. Aiheesta oli tehty Jyväskylän yliopistossa yksi mielenkiintoinen tutkielma, joka tarkasteli asiaa enemmän musiikin kannalta. Jatkotutkimuksena aihetta voisi tarkastella kriminologiselta kannalta.

Jokainen jenginuori oli harrastanut jalkapalloa lapsena, mutta harrastus jäi murrosiässä. Se oli ehkä hieman hämmentävä löytö. Silti se on toiminta, johon jengeihin päätyneet nuoret olivat sitoutuneet vapaaehtoisesti vuosia. Mikä voisi olla sellainen liikuntalaji tai muoto, johon he voisivat kiinnittyä? Voisi olla hyvä tutkia kyseisten nuorten motiiveja ja mahdollisuuksia harrastaa, jotta sopiva laji löytyisi. Tästä voisi tehdä jatkotutkimuksen, joka voisi auttaa montaa nuorta ajautumasta katujengiin.

Jengiläisten määrä on lisääntynyt vankiloissa jatkuvasti. Samaan aikaan nuoret tulisi kuitenkin sijoittaa erilleen aikuisista vangeista. Tämä tuo omat haasteensa, koska vankiloiden osastot ovat rajallisia eikä esimerkiksi kilpailevien jengien vankeja voi sijoittaa samalle osastolle. Lisäksi on vaarana, että vankilan suljetussa ympäristössä esiintyy painostusta tai rekrytointia. Tehostetun valvonnan osastoilla on pyritty vastaamaan tähän ongelmaan, mutta kuten Vaasan yliopiston tutkimuksessa (2023) todettiin, kuntouttavan työn tekeminen Riihimäen vankilassa koettiin hankalaksi, sillä työntekijöillä ei ole mahdollisuutta tavata vankeja muualla kuin osaston yhteydessä olevissa työhuoneissa. Siellä ei taas ole riittävän äänieristettyjä tiloja.

Lähdeluettelo

Painetut

Akers, R. 1998. *Social learning and social structure: A general theory of crime and deviance*. Boston: Northeastern University Press

Baz, O., & Fernández-Molina, E. 2017. Process-based model in adolescence. Analyzing police legitimacy and juvenile delinquency within a legal socialization framework. *European Journal on Criminal Policy and Research* 24(3), 1-16

Chadwick, S., Danesi, M., Fuhr, J. 2013. *The role of symbolism in adolescent gang membership: Results of a pilot study*. University of Toronto.

Haapasalo, J. 2006. Kasvuympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J. (toim.). *Nuorisoriikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitos. Julkaisuja 221. Nuorisoasiain neuvottelukunta. Julkaisuja 33. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 66. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, 123-160.*

Haikkola, L., Hästbacka, N., Pekkarinen, E. 2019. *Valtioneuvosto. Kuka vastaa nuorten rikoksiin? Ammattilaisten, nuorten ja kustannusten näkökulmia palveluihin.*

Hansen, A: *Aivovoimaa 2017*, Atena kustannus.

Honkatukia, P., Suurpää, L. 2007. *Nuorten miesten monikulttuurinen elämäntyyli ja rikollisuus*. Hakapaino Oy, Helsinki

Jokela, M. 2006. *Perimä ja ympäristö antisosiaalisuuden kehityksessä. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitos. Helsinki. 97-121.*

Kaakinen, M., Näsi, M. 2020. *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset. Nuorisoriikollisuuskysely. Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.*

Keltikangas-Järvinen, Liisa 2010. *Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY. S. 197-199, 252-260.*

Kempinen, Pertti 1997. *Nuori minänsä vankina*. Vantaa: Kustannusvalmennus Oy.

Kivivuori, Aaltonen, Näsi, Suonpää, Danielsson. 2018. *Kriminologia T. 2. painos. Gaudeamus.*

Laakso, O. 2023. "TRUST ME, GANG DONE CHEFFED UP DOZENS" - DRILL-MUSIIKKI IKKUNANA KATUKULTTUURIIN JA JENGIVÄKIVALTAAN INTERNET-AIKAKAUDELLA. Jyväskylän yliopisto. Kandidaatintutkielma.

Pehkonen, L., Pentinpuro, A. Roadman-ilmiö Suomessa. 2022. Opinnäytetyö. Poliisi amk. Tampere. Viitattu 1.12.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/744441>

Pekkarinen, Elina. 2010. Stadilaispojat, rikokset ja lastensuojelu. Viisi tapaustutkimusta kuu- delta vuosikymmeneltä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura julkaisuja 102.

Salihu, D. 2022. Kunnes kaikki kuolevat.

Salmi, V. 2009. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia. "Nuorten rikoskäyttäytymisen ja uhrikokemukset 1995-2008"

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY

Turkka, H., Saarholm, J. 2021. Lasten ja nuorten konfliktit - Opas haastavien ristiriitojen ratkaisemiseen. PS-kustannus.

Valli, R, Aaltola, J. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. PS-kustannus, 4. painos

Vitikka, E., Eskelinen, M., Kuukka, K. 2021. Oikeus oppia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:30. S 29.

Sähköiset

Anderberg, C. Expressen. 15.6.2023. Strömmer:30 000 är gängkriminella. <https://www.expressen.se/nyheter/regeringens-plan-for-att-stoppa-gangen/>

Aitoaho, S. Kaleva 2022. Oulussa on ka-tu-jen-gi-kult-tuu-ria ihan-noi-va ryhmä, jota poliisi pitää sil-mäl-lä - Val-keas-sa aikaa viet-tä-vät nuoret: "Puu-kol-la uh-kai-lut ovat jo to-del-li-suut-ta". Viitattu 10.4.2023. <https://www.kaleva.fi/oulussa-on-katujengikulttuuria-ihannoiva-ryhma-jot/5458276>

Auer & Lehmusvirta. Rikosmyönteisyys ja roadman-ilmiö nuorten rikosseuraamusasiakkaiden asenteissa. Opinnäytetyö. Laurea. Viitattu 13.6.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/781027>

Brå. Slutlig brottsstatistik 2020- Konstaterade fall av dödligt våld.Viitattu 30.3.2021. <https://via.tt.se/pressmeddelande/slutlig-brottsstatistik-2020-konstaterade-fall-av-dodligt-vald?publisherId=1026483&releasId=3296179>

Covey, H.C. 2010. Street Gangs Throughout the World. Second Edition. Charles C Thomas Publisher Ltd. Viitattu 27.9.2023. Springfield: https://books.google.fi/books?id=RLZ3CAAQ-BAJ&printsec=frontcover&hl=fi&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Danielsson, P. Poliisin julkaisu. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. Viitattu 8.2.2022. 5. <https://www2.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2023/mita-tuoreimmat-tilastot-kertovat-nuorten-vakivaltarikollisuudesta/>

Densley, J.A. 2013. How Gangs Work. An Ethnography of Youth Violence. Basingstoke, UK: PalgraveMacmillan:<http://ndl.ethernet.edu.et/bitstream/123456789/59930/1/James%20A.%20Densley.pdf>

Haapakangas, K. 2020. Nuorten rikollisuus on laskussa - mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia. Tieto & Trendit. Tilastokeskus. Artikkelit. Viitattu 20.3.2023. Saatavissa: <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekeyha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/>

Helminen, V., Kirsi, K. 31.5.2022. Katujengin johtohahmoina pidetyille räppäreille kovat tuomiot: Milan Jaffille kymmenen vuotta vankeutta, Cavallinille yhdeksän. Yle Uutiset. | yle.fi. <https://yle.fi/a/3-12468169>

Kaakinen, M., Näsi, M. Nuorisoriikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995-2020. 1.1.2021. <file:///C:/Users/testi/Downloads/109017-Artikkelin%20teksti-196961-2-10-20210524.pdf>

- Kantola, A. 2.10.2023. Helsingin Sanomat. Erittäin väki-valtainen katu-jengi on rantautunut Ruotsista Helsinkiin. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000009894271.html>
- Karhu, O., Helpinen, V. 28.11.2022. Poliisi on havainnut uusia katujengejä Helsingin seudulla. Yle. <https://yle.fi/a/74-20006350>
- Kirsi, K. 5.5.2023. Katujengin keulahahmo Milan Jaff törkeästä lapsen raiskauksesta ja raiskauksesta. YLE. <https://yle.fi/a/74-20030206>
- Kirsi, K. 9.11.2023. Räppäri Kerza syytettynä tapon yrityksestä: Luodit osuivat toista vatsan ja toista käsivarteen. <https://yle.fi/a/74-20059399>
- Keskusrikospoliisi. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. 2022. <https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf?t=1646715994222>
- Latvala, A. 2020. Syyt seuraukset ja yksilötason tekijät kriminologisessa tutkimuksessa. Kriminologia.fi. Viitattu 21.8.2023. <https://www.kriminologia.fi/2020/03/27/syyt-seuraukset-jayksilotason-tekijat-kriminologisessa-tutkimuksessa/>
- Legal Guidance UK. Viitattu 20.11.2023. <https://www.cps.gov.uk/legal-guidance/firearms>
- Minilex. Nuorten rikoslaki. Viitattu 20.11.2023. <https://www.minilex.fi/a/nuorten-rikoslaki>
- Moilanen, T., Airaksinen, M, Kangasniemi, M. 2021. Varhainen puuttuminen nuorten rikoksiin ja hyvinvointiin liittyviin ongelmiin: kyselytutkimus monialaisista yhteistyötä tekeville ammatteisille. <https://journal.fi/sla/article/view/88064>
- Mäkinen, J. MTV. 24.11.2022. Nuorten väkivaltarikokset räjähtivät valtavaan kasvuun, jopa 10-vuotiaat ryöstävät - syitä koronasta kaveripiiriin: "Elämä vie rikolliseen suuntaan." <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/nuorten-vakivaltarikokset-rajahativaltavaan-kasvuunjopa-10-vuotiaat-ryostavat-syita-pahaan-oloon-on-koronasta-kaveripiiriin-elama-vie-rikolliseen-suuntaan/8577906>
- Paastela, K. 5.10.2022. Jengiytymistä todistanut mies kertoo, miten nuorten rikoskierre alkaa - "Siellä on vessa kameroiden ulottumattomissa, jossa diilataan huumeita". Länsiväylä. <https://www.lansivayla.fi/paikalliset/5388406>
- Palmen, T. 22.12.2021. Mantaqa-jengi uhka vankiloiden turvallisuudelle - monikulttuurinen rikollisryhmä on erittäin viranomaisvastainen: "Aggressiivisuus on ennennäkemätöntä". MTV uutiset. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mantaqa-jengi-uhka-vankiloiden->

[turvallisuudelle-monikulttuurinen-rikollisryhma-on-erittain-viranomaisvastainen-aggressiivisuus-on-ennennakematonta/8318036#gs.1eeing](https://www.yle.fi/a/74-20002151)

Pitkäranta, P. 24.10.2022. Ruotsista näkee, mihin katujengien väkivallan kierre pahimmillaan johtaa, arvioi poliisiylitarkastaja. <https://yle.fi/a/74-20002151>

Poliisi. Perustietoa katujengi-ilmiöstä: Miten poliisi määrittelee katujengin? 2022. Viitattu 20.3.2023. <https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>

Pyrooz, D. C., Decker S. H., Moule Jr., R. K. 2015. Criminal and Routine Activities in Online Settings: Gangs, Offenders, and the Internet, Justice Quarterly, 32(3), 471- 499. <https://doi.org/10.1080/07418825.2013.778326>

Repo-Tiihonen, E., Hallikainen, T. 2016. Epäsosiaalinen persoonallisuushäiriö. Duodecim lehti. Viitattu 1.12.2023. <https://www.duodecimlehti.fi/duo12936>

Ristmeri, A.23.1.2022. Kahnausta kadulla. YLE tutki. <https://yle.fi/a/3-12280722>

Rokka, T. Talouselämä. 2023. Kovia väitteitä Helsingistä: Katujengit piinaavat nyt yrittäjiä - "pohtivat vetäytymistä eräiltä alueilta" <https://www.talouselama.fi/uutiset/kovia-vaitteita-helsingista-katujengit-piinaavat-nyt-yrittajia-pohtivat-vetaytymista-erailta-alueilta/1eb5c647-c3e3-480c-8e5a-204cc49e1086>

Ruissalo, P. 14.3.2023. Helsingin Uutiset. <https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/5788521>

Rytkönen, M: Nuorten vakava väkivalta ja sosioemotionaalinen terveys. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 51(1). <https://journal.fi/sla/article/view/41369>

Sainio, K. 16.11.2021. Mtv uutiset. Laaja huumejuttu toi uuden jengin otsikoihin - mikä on Mantaqa? <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/laaja-huumejuttu-toi-uuden-jengin-otsikoihin-mika-on-mantaqa/8291312#gs.1ee6ub>

Salmi, V. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja urhrikokemukset. 2009. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/a6151e40-3c3f-45cf-b123-738aa4f5bc35/content>

Stockholm Stad. Rinkeby. Viitattu 9.8.2023. <https://vaxer.stockholm/projekt/rinkeby-alle-byggs-om/>

Storrod, M. L., Densley, J. A. (2017). 'Going viral' and 'Going country': the expressive and instrumental activities of street gangs on social media. Journal of Youth Studies, 20(6), 677-696. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1260694>

Stolzmann, J., Manner, M., Söderlund, L. 8.5.2023. Yle. MOT. Suomen katujengiläiset.
<https://areena.yle.fi/1-63858264>

Storvik, M. 23.10.2020. Päihdelinkki.fi. Päihteet ja aggressiivisuus. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/aggressiivisuus-ja-vakivalta/paihteet-ja-aggressiivisuus>

SVT Nyheter. 12.9.2023. Diamant Salihu: Att ge sig på någons mamma kan ses som en krigsförklaring. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/ihjalskjuten-kvinna-mamma-till-gangkriminell>

Tays. 10.2.2020. Nuorten mielenterveyden häiriöiden kasvu on hätähuuto yhteiskunnan muutoksesta. [https://www.tays.fi/fi-FI/Nuorten_mielenterveyden_hairioiden_kasvu\(102911\)](https://www.tays.fi/fi-FI/Nuorten_mielenterveyden_hairioiden_kasvu(102911))

Tihilä, K., Karhu, O. 14.3.2023. Yle uutiset. Katujengit ovat vakiinnuttaneet asemansa pääkaupunkiseudulla, kertoo poliisi - Uusia rikoksia tulee tutkittavaksi lähes päivittäin.
<https://yle.fi/a/74-20022228>

Valtioneuvosto Rantanen, M. Hallitus ottaa vakavasti nuorten rikosten kasvun ja jengiytymisen. Viitattu 2.8.2023. <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/hallitus-ottaa-vakavasti-nuorten-rikosten-kasvun-ja-jengiytymisen>

Åkladarmyndigheten. Viitattu 12.12.2022. <https://www.aklagare.se/nyheter-press/pressmeddelanden/?pg=2&interval=330>

Julkaisemattomat

Rikospoliisi: Katujengit ovat vakiintuneet pääkaupunkiseudulle. Heinikari, M. & Kranroth, K. 19.3.2023. https://www.youtube.com/watch?v=_C4b3AbT2XE&t=1060s

Sipilä, M. Yle Helsingin rikostoimittaja Katri Kirsin haastattelussa 18.10.2022. <https://yle.fi/a/74-20001653>

MTV uutiset. 12.2.2021. Näin rikollisjengi Mantaqa uhkaa turvallisuutta vankiloissa. <https://www.youtube.com/watch?v=rHtLAX02pg>

Liite 1: Teemahaastattelun runko	3
Liite 2: Saatekirje	3
Liite 3: Suostumuslomake.....	
Liite 4: Tutkimuslupa-anomus.....	

Haastattelurunko vangeille

Lapsuus - Millainen perhe, asuivatko vanhemmat yhdessä, sisaruksia?

Millainen menestyminen koulussa, oliko ohjattuja harrastuksia/mitä teit vapaa-ajalla? Saitko kotoa emotionaalista tukea aikuisilta/vanhemmilta.

Mistä olet saanut aikuisen/miehen mallia elämiseen? Onko tärkeitä ihmisiä?

Nuoruus - onko käytetty päihteitä? Ensimmäiset päihdekokeilut ja minkä ikäisenä? Mitä kautta on ajautettu päihteiden käyttöön? Onko päihteiden käyttö ollut sosiaalista vai seurausta huonoon oloon?

Onko laitostaustaa vai onko asuttu vanhemmilla?

Millainen koulumenestys on? Saitko koulusta tukea? Onko todettuja neuropsykiatrisia diagnooseja, kuten ADD, ADHD tai autismin kirjo?

Onko peruskoulu suoritettu loppuun? Ovatko läheiset osoittaneet huolta nuoresta?

Rikokset - minkä tyyppisestä rikoksesta on tullut tuomio? Onko samassa tuomiossa useamman lajin rikoksia, esimerkiksi päihteitä ja väkivaltaa? Onko rikokset tehty yhdessä vai yksin?

Onko henkilöllä itsellään ajatusta siitä, mikä olisi mahdollisesti ehkäissyt rikoksen ja vankilaan joutumisen? Oletko itse joutunut rikoksen uhriksi?

Katujengit - Onko henkilöllä itsellään kontaktia katujengeihin? Onko hänellä tiedossaan katujengejä? (Huom! Katujengi - määritelmään kuuluu hierarkia ja tunnukset!)

Onko henkilöä koskaan yritetty rekrytoida katujengiin tai tunnetko niihin kuuluvia? Jos on, niin mitkä asiat ovat toimineet houkuttimena?

Musiikki - Onko henkilöllä tiedossa esimerkiksi kaupunginosien välistä "nokittelua", joka tapahtuisi musiikin välityksellä? Tekeekö henkilö itse musiikkia? Jos tekee, millaista viestiä henkilö haluaa lähettää musiikin kautta?

Pukeutuminen - Mitä mieltä henkilö on pukeutumisen merkitystä nuorten keskuudessa? Miten tykkää itse pukeutua? Mikä on muodissa nykyään? Viestitäänkö sillä jotain?

Sosiaalinen media - Sen merkitys nuorison keskuudessa? Liittyy vahvasti myös pukeutuminen ja musiikki - teemaan. Mitä Some kanavia käytät? Millaista informaatiota sieltä saa?

Kunnia - Mikä merkitys kunnialla on nuorison keskuudessa? Onko henkilö koskaan puolustanut omaa tai kaverinsa kunniaa?

Jos joku loukkaa sinun kunniaasi, niin mitä olet valmis tekemään sen puolustamiseksi? Oletko ehkä toiminut joskus niin?

Tulevaisuus - Mitkä ovat henkilön tulevaisuuden suunnitelmat? Millaista viestiä hän tahtoi välittää nuorille, että nämä välttäisivät vankilan?

Onko henkilöllä tukiverkoston/osaamista/harrastuksia, joka voisi ehkäistä nuoren ajautumisen rikollisuuteen?

Millainen kaveripiiri on siviilissä? Tukeeko se rikoksettomuuteen vai onko vaarana joutua uudelleen vankilaan?

Saatekirje

Hei!

Teen opinnäytetyötä jengirikollisuuteen ja erityisesti katujengeihin liittyen. Teen opinnäytetyötä yhteistyössä toisen opiskelijan, Janne Sauvolan kanssa. Olen työskennellyt nuoriso-osastolla monia vuosia ja saanut sitä kautta muutamia haastateltavia, mutta tarvitsen vielä muutamana lisää. Olisitko kiinnostunut haastateltavaksi?

Sinänsä jengit eivät ole pääasia haastatteluissa, vaan olemme kiinnostuneita lähinnä syistä, jotka saavat nuoret liittymään yhteen ja tekemään rikoksia. Haluamme saada myös selvyyttä siihen, mitä voisivat olla ne ehkäisevät tekijät, etteivät seuraavat sukupolvet joutuisi samalle tielle? Joten haastattelurunko lähtee lapsuudesta liikkeelle.

Haastattelu toteutetaan vapaamuotoisena, eli on mahdollisuus kertoa oma näkökulma asioihin.

Työskentelen rikosseuraamustyöntekijänä Helsingin vankilassa ja olen käynyt ammattikorkeakoulua vuodesta 2021 lähtien. Tavoitteenani on perehtyä yhä enemmän nuorten rikollisuuteen johtaviin syihin ja mahdollisiin ehkäiseviin keinoihin, ettei siihen jouduttaisi. Ohessa suostumuslomake, mikäli päätät suostua haastatteluun. Haastattelut tapahtuisivat kesäkuun kahden ensimmäisen viikon aikana.

Yt

Ilkka Korhonen

Rikosseuraamustyöntekijä ma

Helsingin vankila

Suostumuslomake

SUOSTUMUS OPINNÄYTETYÖHÖN OSALLISTUMISEEN

Laurea-ammattikorkeakoulu, Tikkurilan kampus Sosionomi, Rikosseuraamusala.

Opinnäytetyö toteutetaan noudattaen tutkimuseettisen neuvottelukunnan määrittelemää hyvää tieteellistä käytäntöä (Hyvä tieteellinen käytäntö ... 2012). Olen saanut kirjallista tietoa opinnäytetyön sisällöistä, sen tavoitteista sekä nähnyt opinnäytetyöhön liittyvät teemahaastattelun teemat ja/tai kysymykset (ks. lopussa) • Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan opinnäytetyön haastatteluun. Henkilötietoja ei kerätä, joten tutkimusrekisteriä ei synny. Antamiani vastauksia ei voi yhdistää minuun jälkikäteen opinnäytetyön kirjallisessa tuotoksessa. Kaikki vastustiedot ovat luottamuksellisia. Minulle on selvitetty opinnäytetyön tarkoitus ja siinä käytettävät tiedonkeruun (kuten haastattelu/videointi/valokuvaaminen/ääninauhotteet) ja tutkimusmenetelmät. Olen tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen on vapaaehtoista. Olen myös tietoinen siitä, että opinnäytetyöhön osallistuminen ei aiheuta minulle minkäänlaisia kustannuksia. Suostun siihen, että minua haastatellaan ja haastattelussa antamiani tietoja ja tiedonkeruussa saatua materiaalia (kuten videointi/valokuvaaminen/ääninauhotteet) käytetään kyseisen opinnäytetyön tarpeisiin sekä sen loppuraportointiin/esittämiseen. Voin halutessani keskeyttää opinnäytetyöhön osallistumisen milloin tahansa ilman, että minun täytyy perustella keskeyttämistäni.

Päiväys ja paikka _____

Opinnäytetyöhön osallistuvan haastateltavan allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

Opinnäytetyön tekijän allekirjoitus ja nimenselvennys

(Vastaajien tiedot eivät tule näkyviin, suostumuslomakkeet kansioidaan ja säilytetään lukitussa tilassa Laureassa)

Tutkimuslupa-anomus

Rikosseuraamuslaitoksen tietojen käyttölupahakemus

Ilkka Korhonen

Janne Sauvola

Haemme tutkimuslupaa Rikosseuraamuslaitoksesta vankien haastatteluja varten. Vastuhenkilö haastatteluissa on rsst ma Ilkka Korhonen. Tutkimuksen aiheena on haastatella nuoria vankeja opinnäytetyötä varten. Opinnäytetyön aiheena on selvittää katujengien vetovoimaa ja mahdollisia ehkäiseviä tekijöitä, etteivät nuoret ajautuisi katujengeihin. Tutkimus toteutetaan vapaamuotoisilla haastatteluilla, joihin on olemassa kuitenkin haastattelurunko. Korhonen ja Sauvola ovat molemmat Laurean rise-sosionomiopiskelijoita. Työelämän ohjaajina toimivat rse Saara Nieminen ja eo Katariina Himmanen. Oppilaitoksen puolella ohjaajana toimii Olli-Pekka Palonen.

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat nuoret, 18-25 – vuotiaat vangit, joilla on jonkinlaisia kytköksiä katujengeihin tai nuorisoryhmiin, jotka ovat olleet yhteydessä rikoksiin. Rstt Korhonen on ollut pitkään töissä nuoriso – osastolla, joten haastateltavia on helppo löytää sitä kautta.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tutkimuksena. Haastatellaan 5-6 nuorta. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Haastattelut aloitetaan jo toukokuussa ja pyritään suorittamaan kesäkuun loppuun mennessä. Saaduilla tiedoilla pyritään saamaan lisää ymmärrystä siihen, mitkä tekijät ajavat nuoria katujengeihin. Tarkoituksena on myös syventää tietämystä ns. roadman – kulttuurista ja rap-musiikin yhteydestä katujengeihin.

Tietoja käyttävät ainoastaan Sauvola ja Korhonen, ja litteroinnin valmistuttua nauhoitteet ja litteroinnit hävitetään asianmukaisesti. haastattelut tehdään nimettömästi ja huolehditaan myös siitä, ettei haastateltavien henkilöllisyys tule ilmi haastatteluissa.